

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

Szczecin, dnia 16 grudnia 2016 r.

Poz. 5056

UCHWAŁA NR XXIX/156/2016 RADY MIEJSKIEJ W SŁAWNIE

z dnia 28 października 2016 r.

w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad zabytkami Miasta Sławno na lata 2016-2020”

Na podstawie art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014. poz. 1446; z 2015 r. poz. 397, poz. 774 i poz. 1505 oraz z 2016 r. poz. 1330) Rada Miejska w Sławnie uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta Sławno na lata 2016 - 2020” stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Sławno.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego

Wiceprzewodniczący Rady Miejskiej w Sławnie

Jarosław Stark

Załącznik do Uchwały Nr XXIX/156/2016
Rady Miejskiej w Sławnie
z dnia 28 października 2016 r.

GMINA MIASTO SŁAWNO

WOJ. ZACHODNIOPOMORSKIE

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI

na lata 2016 - 2020

Szczecin 2015

SPIS TREŚCI

Wstęp

1. Podstawa prawna i cele opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami
2. Uwarunkowania prawne ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w Polsce
3. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy Miasto Sławno
4. Miasto Sławno – zasadnicze elementy krajobrazu kulturowego
5. Ochrona krajobrazu i dziedzictwa kulturowego Gminy Miasto Sławno ustanowienia prawne
6. Polityka w zakresie opieki i ochrony nad zabytkami w świetle działań Gminy Miasto Sławno
7. Ocena stanu zachowania i funkcjonowania dziedzictwa kulturowego Gminy Miasto Sławno
8. Cele i zadania Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Miasto Sławno
9. Instrumentarium realizacji Programu Opieki nad Zabytkami
10. Kryteria oceny realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami
11. Źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Załączniki

WSTĘP

Podstawowym zadaniem gminnych programów opieki nad zabytkami jest określenie kierunków działań i zadań służących poprawie kondycji dziedzictwa kulturowego - zarówno stanu zachowania zabytków, jak i udziału zabytków w kształtowaniu rozwoju i wizerunku gminy.

Programy opieki nad zabytkami służyć mogą rozwojowi gminy poprzez określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz poprawy stanu zachowania zabytków, eksponowania walorów krajobrazu kulturowego, wykorzystanie zabytków dla potrzeb społecznych, gospodarczych i edukacyjnych. Głównym celem sformułowania dokumentu jest dążenie do znaczącej poprawy stanu zasobów lokalnego dziedzictwa kulturowego oraz zachowania krajobrazu kulturowego Gminy Miasto Sławno poprzez określenie podstawowych uwarunkowań oraz rozwiązań, które temu służą.

Bogactwo i różnorodność dziedzictwa kulturowego może w istotny sposób przyczynić się do rozwoju społeczno-gospodarczego, a tym samym do poprawy jakości życia jej mieszkańców.

Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Miasto Sławno na lata 2016 – 2020 opracowano w oparciu o odpowiednie przepisy, akty prawa miejscowego przyjęte przez Radę Miejską w Sławnie; krajowe, wojewódzkie i powiatowe dokumenty typu strategicznego, materiały i dokumentacje z zasobu Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Szczecinie i Delegatury w Koszalinie oraz; wiedzę i doświadczenie autorów.

Na wstępie opracowania przedstawiono informację dotyczącą aktów prawa polskiego oraz europejskiego ustanawiających i regulujących zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków. Odrębną część poświęcono charakterystyce krajobrazu i dziedzictwa kulturowego miasta Sławno, które są przedmiotem Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.

Gminna polityka w zakresie opieki nad zabytkami powinna być spójna ze strategiami rozwoju województwa i powiatu. Z tego względu omówiono (w zarysie) strategiczne dokumenty wojewódzkie, powiatowe i gminne, zwracając uwagę na założenia programowe dotyczące ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym oraz jego rewitalizacji i rewaloryzacji, służące procesom rozwojowym. Szczególnie istotnym dokumentem w tym zakresie jest Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2013-2017 dla Województwa Zachodniopomorskiego¹.

Główne materiały wykorzystane w tworzeniu programu:

1. Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2013-2017 dla Województwa Zachodniopomorskiego, opr. Biuro Dokumentacji Zabytków 2013 r.
2. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego, RBGZ WZ, 2010 r.
3. Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020,
4. Aktualizacja „Studium zasobów i stanu zachowania oraz kształtowania krajobrazu kulturowego województwa zachodniopomorskiego” do zmiany

¹ Uchwała Nr XXIII/ 310/13 z dnia 26 marca 2013 r. Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego.

planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego. Dziedzictwo i krajobraz kulturowy. Projekt ochrony. BDZ, 2009 r.

- 5.** Wytoczne i zasady zagospodarowania w obszarach kulturowo-krajobrazowych (wyodrębnionych w „Studium zasobów i stanu zachowania wartości kulturowych...”), BDZ 2010.

1. PODSTAWA PRAWNA I CELE OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Przygotowanie i realizacja programu opieki nad zabytkami, będącego istotnym instrumentem opieki nad zabytkami i ochrony zabytków, należy do ustawowych obowiązków samorządu gminnego, nałożonych ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (art. 84 - 87, Dz. U. z 2003 r. Nr 162 poz. 1568 z późn. zm.), w której określono tryb sporządzenia oraz cele gminnego programu opieki nad zabytkami.

- Gminny program sporządza Wójt / Burmistrz / Prezydent Gminy.
- Gminny program opieki nad zabytkami sporządza się na okres 4 lat.
- Programy gminne przyjmowane są uchwałą Rady Gminy / **Rady Miasta**.
- Przed uchwaleniem Program przedstawia się Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków do zaopiniowania.
- **Burmistrz** / Prezydent obowiązany jest do sporządzania, co 2 lata sprawozdania z realizacji Programu².
- Uchwalony program podlega publikacji w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego.

• **Cele gminnego programu opieki nad zabytkami** zdefiniowano w art. 87 ust. 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w której stwierdza się, że programy opieki mają na celu w szczególności:

- **włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych (wojewódzkich, powiatowych, gminnych) wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;**
- **uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;**
- **zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenia do poprawy stanu ich zachowania;**
- **wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;**
- **podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych;**
- **wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;**
- **określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem zabytków;**
- **podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.**

Podsumowując - podstawowym celem sporządzania i realizacji gminnych programów opieki nad zabytkami jest utrzymanie walorów krajobrazu kulturowego i zabytków na terenie władania samorządu, poprzez różnorodne działania służące utrzymaniu i poprawie stanu materialnej substancji zabytków, ich zagospodarowaniu w sposób odpowiadający wartościom zabytkowym oraz działania zmierzające do podniesienia wiedzy o zabytkach i świadomości potrzeby utrzymania dziedzictwa kulturowego.

² Np. w formie uchwały podejmowanej przez Radę Miasta/Radę Gminy, tak jak ma to miejsce w przypadku Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami, gdzie sprawozdanie dotyczyło dwóch cykli: na lata 2008-2010 i 2010-2012 uchwalanych przez Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego.

2. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY ZABYTEKÓW I OPIEKI NAD ZABYTEKAMI W POLSCE

Zabytki zostały objęte ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek Państwa i każdego obywatela (art. 5, art. 6 ust. 1 i art. 86 Konstytucji RP).

Podstawowym aktem prawa regulującym ochronę i opiekę nad zabytkami jest **ustawa z 23 lipca 2003 r. - o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zwana dalej „ustawa 2003”** (Dz.U. 2003 r. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.) wraz z aktami wykonawczymi³, w której określono przedmiot, formy i zasady ochrony zabytków i opieki nad nimi.

Przedmiotem ochrony i opieki jest z a b y t e k, którego definicja według art. 3 „ustawy 2003” brzmi:

- **zabytek** - *nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich część lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związana z jego działalnością i stanowiąca świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, którego zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;*
- **zabytek nieruchomy** – *nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, posiadających cechy j.w.;*

3

1. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. u. z 2005 r. Nr 112 poz. 940)
2. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 28 stycznia 2005 r. w sprawie szczegółowych warunków uzyskiwania dofinansowania realizacji zadań z zakresu kultury, trybu składania wniosków oraz przekazywania środków z Funduszu Promocji Kultury (Dz.U. z 2005 r. Nr 24 poz. 200)
3. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz.U. z 2004 r. Nr 212 poz. 2153)
4. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego dnia 27 lipca 2011 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich i architektonicznych, a także innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych (Dz.U. Nr 165, poz. 987)
5. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 14 maja 2004 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz.U. z 2004 r. Nr 124 poz. 1305)
6. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 10 maja 2004 r. w sprawie rzeczoznawców Ministra Kultury w zakresie opieki nad zabytkami (Dz.U. z 2004 r. Nr 124 poz. 1302)
7. Rozporządzenie ministra Kultury z dnia 19 kwietnia 2004 r. w sprawie wywozu zabytków i przedmiotów o cechach zabytków za granicę (Dz.U. z 2004 r. Nr 84 poz. 798)
8. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 kwietnia 2004 r. w sprawie organizacji wojewódzkich urzędów ochrony zabytków (Dz.U. z 2004 r. Nr 75 poz. 706)
9. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych (Dz.U. z 2004 r. Nr 71 poz. 650)
10. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Dz.U. z 2004 r. Nr 30 poz. 259)
11. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z (lipca) 2011 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich (...), badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych (Dz.U. Nr 165, poz. 987)
12. Rozporządzenie MKiDN z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz.U. Nr 113 poz. 661)

- **zabytek ruchomy** – rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, posiadających cechy j.w.;
- **zabytek archeologiczny** - zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;
- **historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny** - przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
- **historyczny zespół budowlany** - powiązana przestrzennie grupa budynków wyodrębniona ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcje, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
- **krajobraz kulturowy** - przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze;
- **otoczenie zabytku** - teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Przedmiot ochrony doprecyzowany został w art. 6, ust. 1 „ustawy 2003”, który wskazuje że opiece i ochronie podlegają bez względu na stan zachowania:

- **zabytki nieruchome** będące, w szczególności:
 - krajobrazami kulturowymi,
 - układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
 - dziełami architektury i budownictwa,
 - dziełami budownictwa obronnego,
 - obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
 - cmentarzami, parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
 - miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- **zabytki ruchome** będące, w szczególności:
 - dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
 - kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
 - numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
 - wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
 - materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach,

- instrumentami muzycznymi,
- wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- **zabytki archeologiczne** będące, w szczególności:
 - pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
 - cmentarzyskami,
 - kurhanami,
 - relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochronie mogą podlegać także zabytki niematerialne - nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej (art. 6, ust. 2 ustawy).

Formami ochrony zabytków są (art. 7 „ustawy 2003”)⁴:

- 1) wpis do rejestru zabytków⁵;
- 2) uznanie za pomnik historii⁶;
- 3) utworzenie parku kulturowego⁷
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego⁸.

Wpis do rejestru zabytków należy do kompetencji wojewódzkich konserwatorów zabytków (decyzje o wpisie podejmowana są z urzędu lub na wniosek posiadacza zabytku).

Art. 15 „ustawy 2003”:

Ust.1 - określa, iż Prezydent RP, na wniosek ministra właściwego ds. kultury (...), w drodze rozporządzenia, może uznać za Pomnik Historii zabytek nieruchomy wpisany do rejestru (...).

Ust. 2 - precyzuje, iż wniosek może zostać złożony po uzyskaniu opinii Rady Ochrony Zabytków.

Ust. 3 - przewiduje możliwość cofnięcia uznania za Pomnik Historii, w trybie przewidzianym dla jego uznania.

Ust. 4 - przewiduje możliwość przedstawienia Komitetowi Dziedzictwa Światowego wniosku o wpis Pomnika Historii na „Listę dziedzictwa światowego” w celu objęcia tego pomnika ochroną na podstawie Konwencji w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturowego i naturalnego, przyjętej w Paryżu w dniu 16.11.1972 r. (Dz. U. z 1976 r., Nr 32, poz. 190 i 191).

⁴ Ustawa z dn. 18 marca 2010 r. o zmianie *ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*. Niniejszą ustawą zmienia się następujące ustawy: ustawę z dnia 17 czerwca 1966 r. - o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, ustawę z dnia 7 lipca 1994 r. - *prawo budowlane*, ustawę z dnia 27 marca 2003 r. - o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

⁵ Rejestr zabytków prowadzi Wojewódzki Konserwator Zabytków.

⁶ Art. 15 ustawy o *ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* - na mocy rozporządzenia Prezydenta RP.

⁷ Patrz – „ustawa krajobrazowa ... z 24 kwietnia 2015 r.

⁸ Ustawa z dnia 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o *ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*.

W kompetencjach samorządu gminy jest stanowienie prawnej ochrony poprzez **utworzenie parku kulturowego** oraz **sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania** z odpowiednimi zapisami dotyczącymi ochrony dziedzictwa kulturowego (obowiązek wynikający też z ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z późniejszymi zmianami).

Zgodnie z nowelizacją (z 18 marca 2010 r.) ustawy o opiece nad zabytkami art. 3 mówi: ”W stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków”.

Zasady ochrony zabytku określa art. 4 „ustawy 2003”

Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę⁹;
- kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- uwzględnianie działań ochronnych w planowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Opieka nad zabytkami sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza wg art. 5 „ustawy 2003” polega, w szczególności na zapewnieniu warunków:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Według art. 18 „ustawy 2003”, ust. 1 (po nowelizacji ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, z dnia 18 marca 2010 r.) ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy:

- sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw;

⁹ Zgodnie z nowelizacją ustawy o ochronie zabytków (...), z 18 marca 2010 r.: nie skreśla się z rejestru zabytku wywiezionego zgodnie z przepisami w/w ustawy (...).

- planowaniu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych; morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej;
- analizie i studium z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy;
- decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej;
- decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

W dokumentach strategicznych i planistycznych, województwa, powiatu, gminy:

- ustala przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami;
- określa rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków;
- zapewnia ochronę zabytków przy realizacji inwestycji;
- ustala rozwiązania mające na celu przywracanie zabytków do jak najlepszego stanu.

Art. 19.1. „ustawy 2003”

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w m.p.z.p. uwzględnia się w szczególności ochronę:

- zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków i ich otoczenia;
- innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- parków kulturowych;

oraz ochronę wynikającą z:

- ustaleń gminnego programu opieki nad zabytkami;
- strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy, nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Po ust. 1 dodano ustęp 1a (nowelizacja ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami 18 marca 2010 r.)

W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy (...) uwzględnia się w szczególności ochronę:

- zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym

Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami należy do zadań własnych gminy. Art. 7 ust. 1 pkt. 9 ustawy określa zadania własne gminy: „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy”. W szczególności zadania własne obejmują m.in. zagadnienia:

- ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska

- i przyrody oraz gospodarki wodnej;
- gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego;
 - wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych; wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz;
 - gminnego budownictwa mieszkaniowego,
 - kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
 - kultury fizycznej i turystyki, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych,
 - targowisk i hal targowych;
 - zieleni gminnej i zadrzewień;
 - cmentarzy gminnych;
 - utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych;
 - promocji gminy.

Nie bez powodu wymieniono wyżej zadania gminy. Kolejne z nich mogą być związane bezpośrednio lub pośrednio z dziedzictwem kulturowym. W gminnych planach bowiem nie sposób pominąć zabytków w sprawach dotyczących budownictwa mieszkaniowego (np. pierzeje z kamienicami o wartościach zabytkowych), przy rozwiązywaniu problemów dotyczących utrzymania dróg i mostów oraz organizacji ruchu czy też zieleni gminnej i zadrzewień (obsadzenia traktów, zieleni cmentarzy, parków) lub promocji gminy.

Uregulowania prawne dotyczące zabytków znajdują się także w:

- ✓ ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity z 2014 r.) z aktami wykonawczymi;
- ✓ ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (tekst jednolity z 2013 r.);
- ✓ ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150) z aktami wykonawczymi, z której wynika obowiązek wykonania opracowania ekofizjograficznego do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (art. 72 ust. 4 i 5) z uwzględnieniem walorów zabytkowych;
- ✓ ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity z 2015 r.) uwzględnia się w niej ochronę krajobrazów (zachowanie cech charakterystycznych danego krajobrazu), a wśród walorów chronionych wymienia wartości kulturowe. Jedną z form ochrony wg tejże ustawy są parki krajobrazowe - obszary chronione ze względu na wartości przyrodnicze, ale także walory historyczne i kulturowe;
- ✓ ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jednolity Dz. U. z 2004 r. Nr 261, poz. 2603 z późn. zm.);
- ✓ ustawie z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (tekst jednolity Dz. U. z 2001 Nr 13, poz. 123);
- ✓ ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.);

- ✓ ustawie z 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, na mocy, której ochrona „obszarów o krajobrazie mającym znaczenie historyczne, kulturowe lub archeologiczne, zabytków i krajobrazu kulturowego, objęte istniejącą dokumentacją, w szczególności rejestrem lub ewidencją zabytków” otrzymuje dodatkowe umocowanie prawne.
- ✓ Ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 roku o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu:

Zmiany dotyczą następujących ustaw:

- Kodeks wykroczeń;
- Ustawa o drogach publicznych;
- Ustawa o podatkach i opłatach lokalowych;
- Ustawa - prawo budowlane;
- Ustawa - prawo ochrony środowiska;
- Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym;
- Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
- Ustawa o ochronie przyrody;
- Ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko.

Odnosnie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zmiany odnoszą się m.in. do:

- określenia pojęcia „krajobraz kulturowy”
- zasad tworzenia parków kulturowych
- zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury, tablic, urządzeń reklamowych
- wniosków i rekomendacji audytów krajobrazowych
- umieszczaniu na zabytku urządzeń technicznych

3. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY MIASTO SŁAWNO

3.1. OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO W USTALENIACH MIĘDZYNARODOWYCH

Najistotniejsze dla dziedzictwa kulturowego ustalenia międzynarodowe, przyjęte przez Polskę to:

- **Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego z 16 listopada 1972 r. przyjęta na sesji w Paryżu**

(Dz.U. z 1976 r. nr 32, poz. 190, załącznik)

Konwencja zobowiązuje do: ustanowienia „skutecznego systemu ochrony dziedzictwa kulturalnego i naturalnego o wyjątkowym znaczeniu dla całej ludzkości, zorganizowanego w sposób stały i zgodny z metodami współczesnej nauki”; uprawiania polityki zmierzającej do wyznaczenia dziedzictwu kulturalnemu i naturalnemu odpowiedniej funkcji w życiu zbiorowym i włączenia ochrony tego dziedzictwa do programów planowania ogólnego; podejmowania środków prawnych, naukowych, technicznych, administracyjnych i finansowych w celu identyfikacji, ochrony, konserwacji, waloryzacji i reanimacji tego dziedzictwa.

- **Europejska konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego (poprawiona) – 16 stycznia 1992 r. - La Valetta**

(Dz.U. z 1996 r., Nr 120, poz. 564)

Konwencja dotycząca dziedzictwa archeologicznego, które stanowi źródło „zbiorowej pamięci europejskiej i instrument dla badań historycznych i naukowych”. Zobowiązuje do wprowadzenia systemu prawnej ochrony dziedzictwa archeologicznego, zapewniającego prowadzenie ewidencji archeologicznego dziedzictwa, łączenia potrzeb archeologii z wymaganiami planów zagospodarowania, zapewnienia finansowego wsparcia dla badań archeologicznych od władz państwowych, regionalnych i gminnych.

- **Europejska konwencja krajobrazowa – 22 października 2000 r. – Florencja**

(Dz.U. z 2006 r., Nr 14, poz. 98)

Konwencja zobowiązuje do: ustanowienia i wdrożenia polityki w zakresie krajobrazu (który przyczynia się do tworzenia kultur lokalnych i jest podstawowym komponentem europejskiego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego) ukierunkowanej na ochronę, gospodarkę i planowanie krajobrazu. W konwencji tej zwrócono uwagę na współpracę transgraniczną (na szczeblu regionalnym i lokalnym) służącą przygotowaniu i wdrażaniu wspólnych programów dotyczących krajobrazu (krajobrazy transgraniczne). Ustanowiono Nagrodę Krajobrazową Rady Europy - wyróżnienie przyznawane organom lokalnym i regionalnym, które wykażą

się skutecznymi i znaczącymi osiągnięciami w dziedzinie ochrony, gospodarki lub planowania krajobrazu.

- **Konwencja UNESCO w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego, sporządzona w Paryżu dnia 20 października 2005 r.** (Dz.U. z 2007 r., Nr 215, poz. 1585).

Celami konwencji są m.in.: ochrona i promowanie różnorodności form wyrazu kulturowego; tworzenie takich warunków dla kultur, by mogły się w pełni rozwijać i swobodnie na siebie oddziaływać w sposób przynoszący im wzajemne korzyści; promowanie poszanowania różnorodności form wyrazu kulturowego i uświadamianie jej wartości na płaszczyźnie lokalnej, krajowej i międzynarodowej; potwierdzenie znaczenia związku między kulturą i rozwojem dla wszystkich krajów. Za zasady uznano: komplementarność ekonomicznych i kulturowych aspektów rozwoju - z uwagi na fakt, że kultura jest jedną z głównych sił napędowych rozwoju, kulturowe aspekty rozwoju są równie istotne jak jego aspekty ekonomiczne. Ochrona, promowanie i zachowanie różnorodności kulturowej są podstawowym warunkiem trwałego i zrównoważonego rozwoju dla dobra obecnych i przyszłych pokoleń.

- **Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady Europy – INSPIRE** (*Infrastructure for Spatial Information In Europe*)

W ustawie o infrastrukturze informacji przestrzennej z dnia 4 marca 2010 r., która weszła w życie 7 czerwca 2010 r. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego został zdefiniowany (art. 3, pkt. 7c) jako organ wiodący i współodpowiedzialny, wraz z Ministrem Środowiska, w zakresie tematu danych przestrzennych w części dotyczącej zabytków nieruchomych w rozumieniu ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Ustawa stanowi przeniesienie na grunt legislacyjny Polski zapisów dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady Europy – INSPIRE.

Założeniem dyrektywy jest opracowanie baz danych GIS oraz udostępnienie tych danych za pomocą usług sieciowych (serwisów internetowych) w celu upowszechnienia, oraz darmowego dostępu, danych stanowiących rejestr publiczny (wraz ze zdefiniowaniem ograniczeń dostępu do tych danych, jeśli wymaga tego interes Państwa). Założenia dyrektywy określają sposób w jaki dane te będą organizowane - ze szczególnym naciskiem na brak powielania kompetencji poszczególnych jednostek administracji publicznej w zakresie pozyskiwania tych danych, a w efekcie optymalizacji wydatków ponoszonych przez podatnika na tworzenie zbiorów cyfrowych odzwierciedlających stan rejestrów publicznych.

- **Znak Europejskiego Dziedzictwa**

(decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady Europy nr 1194/2011 z dnia 16 listopada 2011 r. ustanawiająca działania Unii Europejskiej na rzecz ZDE)

Unia Europejska (UE) ustanawia Znak Dziedzictwa Europejskiego przyznawany znajdującym się na terytorium Unii obiektom odgrywającym istotną rolę w historii, kulturze oraz w budowaniu Unii. Jego zadaniem jest zwrócenie uwagi na **wspólne dziedzictwo kulturowe** w celu wzmocnienia poczucia przynależności do Unii wśród obywateli oraz wzmocnienia dialogu między kulturami. Ponadto, w szczególności przez turystykę kulturalną, dziedzictwo odgrywa ważną rolę w rozwoju gospodarczym regionów europejskich, które skorzystałyby z nadania mu odpowiedniej rangi.

Nacisk został położony na **europejską wartość symboliczną** obiektów i ich **wymiar pedagogiczny**; odróżnia znak dziedzictwa europejskiego od inicjatyw w zakresie dziedzictwa realizowanych przez UNESCO i Radę Europy.

Kryteria przyznawania

Do przyznania znaku kwalifikują się zabytki, miejsca naturalne, obiekty podwodne, archeologiczne, przemysłowe lub miejskie, krajobrazy kulturowe, miejsca pamięci, dobra i obiekty kultury i dziedzictwo niematerialne związane z danym miejscem, w tym dziedzictwo współczesne.

Wspólne wnioski mogą być składane dla **obiektów międzynarodowych** usytuowanych w kilku państwach członkowskich, które łączy jeden konkretny temat, jak również dla **krajowych obiektów tematycznych** obejmujących kilka obiektów usytuowanych w tym samym państwie członkowskim, które łączy taki sam temat.

Obiekty kandydujące do znaku muszą wykazać, że spełniają co najmniej jedno z następujących kryteriów:

- **charakter ponadnarodowy lub paneuropejski**, przy czym muszą też pokazać, w jaki sposób ich wpływ i atrakcyjność wykraczają poza granice kraju,
- ważne miejsce i rola w **historii integracji europejskiej** oraz związek z wydarzeniami, osobami i ruchami kluczowymi dla Europy,
- ważne miejsce i rola w **rozwijaniu i promowaniu wspólnych wartości**, na których opiera się UE.

Ponadto kandydaci muszą **przedstawić projekt**, w którym zobowiązują się do podnoszenia świadomości obywateli w zakresie europejskiego wymiaru obiektu oraz do organizowania działalności edukacyjnej, promowania wielojęzyczności, uczestniczenia w działalności sieci obiektów, którym przyznano znak i promowania obiektu w skali europejskiej.

Należy również przedstawić **plan prac** i wykazać, w jaki sposób kandydaci będą spełniać pewne określone warunki, takich jak zarządzanie obiektem w racjonalny sposób, zapewnienie jego ochrony oraz udostępnienie go jak największej liczbie osób.

Procedura selekcji

Wstępny wybór obiektów jest dokonywany przez państwa członkowskie¹⁰, które mogą wybrać co dwa lata jeden do dwóch obiektów. Lista ta jest następnie przekazywana **Europejskiemu panelowi niezależnych ekspertów**, który wybiera maksymalnie jeden obiekt na kraj. Na podstawie zaleceń panelu ekspertów Komisja wyznacza obiekty, którym zostaje przyznany znak.

Obiekty będą **regularnie monitorowane** w celu sprawdzenia, czy nadal spełniają powyższe kryteria i czy przestrzegają swoich projektów i planów prac. W przeciwnym przypadku panel ekspertów proponuje dostosowania we współpracy z danym państwem członkowskim. W przypadku niezastosowania odpowiednich środków **Komisja może odebrać znak**.

Kontekst

Będący obecnie formalną inicjatywą UE Znak Dziedzictwa Europejskiego został wprowadzony początkowo w 2006 r. jako inicjatywa międzyrządowa, w której wzięło udział osiemnaście państw członkowskich.

3.2. STRATEGICZNE CELE POLITYKI PAŃSTWA W ZAKRESIE OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI

- **Strategia Rozwoju Kraju 2020 („SRK”)**
(uchwała RM z 25 marca 2012 r.)

W „SRK”, pomimo zrozumiałego znacznego stopnia uogólnienia, środowisko kulturowe (jego ochrona i właściwe użytkowanie) znajduje miejsce zarówno w uwarunkowaniach i przesłankach rozwoju kraju, jak i przy określaniu priorytetów. Podkreślono, że „walory środowiska naturalnego w połączeniu ze znacznym potencjałem kulturowym oraz korzystnym położeniem w centrum kontynentu, na skrzyżowaniu ważnych dróg europejskich, czynią z naszego kraju atrakcyjne miejsce do zwiedzania i wypoczynku. Dla wielu słabiej uprzemysłowionych, atrakcyjnych środowiskowo regionów Polski, turystyka stanowi podstawową szansę rozwoju.”

Także w zadaniach służących realizacji innych priorytetów wskazuje się na zabytki, jako potencjał i jednocześnie dobro wymagające nakładów na właściwe jego utrzymanie.

¹⁰ W Polsce organem odpowiedzialnym za kontakty z Komisją Europejską w zakresie ZDE jest Departament Współpracy z Zagranicą MKiDN; Krajowy koordynator Hanna Jędras hjedras@mkidn.gov.pl

- **Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 („NSRK”) z Uzupełnieniem Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020 („NSRK”)**
(przyjęta przez RM w 2005 r.)

Ochrona i rewaloryzacja zabytków została uznana za jeden z podstawowych celów strategicznych, a za cele częściowe uznano m.in.:

- kompleksową rewaloryzację zabytków i ich adaptację na funkcje kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne;
- zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych produktów turystycznych;
- podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego.

W uzupełnieniu „**NSRK**” na lata 2004 – 2020 wprowadzono programy wdrożeniowe jako system realizacyjny NSRK, powiązane z finansowaniem działalności kulturalnej ze środkami znajdującymi się w dyspozycji Ministra Kultury w tym m.in. poprzez program „Dziedzictwo kulturowe”. Program realizowany jest w ramach dwóch komplementarnych priorytetów:

1. rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych
2. rozwój kolekcji muzealnych.

Celem „**NSRK**” jest intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym kompleksowa poprawa stanu zabytków oraz rozwój kolekcji muzealnych, gdzie celami częściowymi są:

- a) poprawa stanu zachowania zabytków;
- b) zwiększenie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym dziedzictwa archeologicznego);
- c) kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele inne niż kulturalne;
- d) zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych;
- e) poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji;
- f) zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz na wypadek sytuacji kryzysowej i konfliktu zbrojnego.

Główne priorytety i działania „NSRK”:

Priorytet I Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe.

Działanie 1.1. *Wzmocnienie ośrodków dokumentacji zabytków oraz budowa nowoczesnych rozwiązań organizacyjno-finansowych w sferze ochrony zabytków.*
Zostaną zaproponowane zmiany instytucjonalne, prawne i funkcjonalne w sferze dokumentacji i ochrony zabytków oraz procesu oferowania zabytków na rynku.

Działanie 1.2. *Kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne.*

W ramach działania realizowane będą projekty rewaloryzacji zabytków i ich adaptacji na cele społeczne. Projekty muszą posiadać znaczący wpływ ekonomiczny na rozwój regionalny, w tym zwiększać ilość miejsc pracy.

Działanie 1.3. *Zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości przez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych.*

Realizacja działania odbywać się będzie poprzez programowanie i wdrażanie kompleksowych programów dotyczących markowych produktów turystyki kulturowej w Polsce w latach 2004-2020. Działanie obejmuje pięć miast mających największą szansę na europejskim rynku turystyki kulturowej: Warszawę, Kraków, Gdańsk, Poznań i Wrocław.

Priorytet II Edukacja i administracja na rzecz dziedzictwa kulturowego.

Działanie 2.1. *Rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego.*

W ramach działania przewiduje się zrealizowanie zadań mających na celu:

- podniesienie wykształcenia kadr,
- podniesienie zainteresowania społeczeństwa problematyką ochrony zabytków,
- powołanie zespołu naukowego ds. badań nad wpływem rewaloryzacji dziedzictwa kulturowego na rozwój społeczno-ekonomiczny regionów, w tym szczególnie turystyki. Ponadto planuje się promowanie zachowania dziedzictwa kulturowego wsi poprzez aktywizację społeczności wiejskich, a także ochronę i popularyzację kultury ludowej.

W dokumentach strategicznych i planistycznych, województwa, powiatu, gminy uwzględnia się:

- **Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami („KPOnZ”)** (przyjęty uchwałą Nr 125 Rady Ministrów z dnia 24 czerwca 2014 r.)
Okres realizacji ustalono na lata 2014-2017.

„KPOnZ” realizują państwowe instytucje kultury: Narodowy Instytut Dziedzictwa, Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów oraz Narodowe Muzeum Morskie w Gdańsku. Realizację programu i nadzór sprawuje Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Łączne nakłady na realizację Programu wyniosą 26 668 205 zł w okresie 4 lat; w tym 26 037 205 zł z budżetu państwa, 6000 zł z budżetów jednostek samorządu terytorialnego i 625 000 zł z innych źródeł.

„KPOnZ” zawiera m.in.: informacje o systemie ochrony zabytków w Polsce (inaczej podstawy prawne, organy ochrony zabytków – zadania i kompetencje); odnosi się także do roli samorządów wszystkich szczebli (programy opieki: wojewódzkie, powiatowe i gminne)¹¹.

Dziedzictwo kulturowe traktowane jest jako „potencjał rozwoju społecznego”, a „wielkość zasobu zabytków umożliwia budowanie i utrwalanie wspólnej tożsamości”. Podkreślono konieczność ułatwienia dostępu do dziedzictwa kulturowego i znaczenie partycypacji społecznej.

¹¹ Tym samym te same ustawowe podstawy prawne mają zastosowanie zarówno w Krajowym Programie Ochrony i Opieki nad zabytkami jak i w znacznej mierze w gminnych.

Jak wszystkie tego rodzaju strategia Program Krajowy (...) zawiera analizę SWOT. Jako „**Mocne strony**” wymieniono m.in.:

zróżnicowany zasób dziedzictwa kulturowego, znaczne środki finansowe (w tym unijne) zaangażowane w działania na rzecz poprawy stanu zachowania dziedzictwa kulturowego, wzrost roli samorządów terytorialnych.

„**Słabe strony**” to m.in: doraźność planowania przestrzennego na poziomie gmin – plany tworzone dla wybranych terenów (zwłaszcza inwestycyjnych); niewystarczające wykorzystanie studiów wartości kulturowych jako podstawy polityki konserwatorskiej WKZ; brak spójności ochrony zabytków z ochrona przyrody.

„**Szanse**” m.in: rosnąca wiedza i świadomość władz lokalnych, uporządkowanie gospodarki planistycznej zgodnie z założeniami KPZK 2030; poprawa skuteczności egzekucji prawa, poprawa edukacji w zarządzaniu dziedzictwem kulturowym.

„**Zagrożenia**” m.in.: niewystarczająca promocja działań na rzecz ochrony, konserwacji i rewaloryzacji zabytków; presja inwestycyjna na tereny o walorach kulturowych i przyrodniczo-kulturowych.

„Program...” zawiera kierunki rozwoju – cele, kierunki działania i zadania. Cel główny to ”terytorializacja”:

Krajowy program ma kształtować politykę władz państwowych w sferze władczej – realizacji konstytucyjnych i ustawowych obowiązków ochrony dziedzictwa, a także stymulować wsparcie działań właścicieli i dysponentów obszarów i obiektów zabytkowych w ich działaniach opieki nad dziedzictwem.

Zróżnicowane nasycenie obszaru kraju obszarami i obiektami zabytkowymi wynika z wielowiekowych uwarunkowań historycznych, jest efektem aktywności społecznej w wielu sferach – ekonomicznej, kulturowej, religijnej itp.

Stąd też działania założone do realizacji w projekcie Krajowego programu obejmą terytorium całego kraju, z nasileniem zróżnicowanym w zależności od nasycenia regionów obszarami i obiektami zabytkowymi, w pełni przy tym respektując opisane wyżej uwarunkowania historyczne.

Wśród celów szczegółowych zwrócono uwagę na konieczność porządkowania rejestru zabytków nieruchomych (A i C). „Prowadzone obecnie rozpoznanie zasobów rejestru zabytków nieruchomych uzasadnia podjęcie prac porządkujących polegających na skreśleniu z rejestru obiektów fizycznie nieistniejących, a także skreśleniu z rejestru obiektów, które utraciły wartości artystyczne, historyczne lub naukowe leżące u podstaw wcześniejszego wpisu do rejestru.

Wypracowanie jednolitych standardów działania konserwatorskiego w odniesieniu do wybranych typów i kategorii zabytków nieruchomych.

W „**KPOnZ**” wskazuje się na konieczność:

- „podniesienie jakości procesów decyzyjnych w organach ochrony zabytków”
- „wypracowanie standardów, pozwalających na lepszy przepływ informacji pomiędzy
- organami ochrony zabytków a społecznościami żyjącymi w otoczeniu zabytków objętych ochroną”
- „merytoryczne wsparcie samorządu terytorialnego w ochronie zabytków”

- „wspieranie budowania świadomości społecznej funkcji dziedzictwa kulturowego jako podstawy kształtowania się tożsamości narodowej i społeczności lokalnych”

- **Ochrona dziedzictwa niematerialnego**

16.08.2011 r. w Polsce weszła w życie Konwencja UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego. (Polska ratyfikowała Konwencję 22.10.2010 r.)

Narodowy Instytut Dziedzictwa (instytucja MKiDN) opracował Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego w odniesieniu do Konwencji UNESCO z 2003 roku. Opracowanie zawiera informacje ogólne, wytyczne dotyczące składania wniosków o wpis oraz procedury wpisywania elementów dziedzictwa niematerialnego, formularz wniosku zgłoszeniowego, załącznik do wniosku, instrukcje składania wniosku (www.zabytek.pl, www.nid.pl).

Obejmowane ochroną na terenie Polski elementy niematerialnego dziedzictwa kulturowego powinny:

- być żywe, odzwierciedlające zarówno tradycyjne, jak i współczesne praktyki, w których wyraża się tożsamość grup kulturowych;
- mieć charakter (...) włączający, nie służący przypisywaniu wyłączności na określone praktyki danej grupie lecz wzmacnianiu spójności społecznej, podtrzymywanej w różnorodnych przejawach niematerialnego dziedzictwa kulturowego;
- ponieważ niematerialne dziedzictwo jest zakorzenione we wspólnotach, oznacza to, iż może zostać uznane za element tożsamości i tradycji określonych wspólnot tylko i wyłącznie przez nie same i za ich zgodą;
- elementy wpisane na krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego mogą być następnie wpisane na listę reprezentatywną niematerialnego dziedzictwa ludzkości - prowadzoną przez UNESCO.

Dziedzictwo niematerialne to m.in.:

- tradycje i przekazy ustne (np. bajki, przysłowia, pieśni, oracje, opowieści wspomnieniowe i wierzeniowe, historie, przemowy, lamenty pogrzebowe, zawołania pasterskie i handlowe), w tym w języku jako nośniku niematerialnego dziedzictwa kulturowego;
- sztuki widowiskowe i tradycje muzyczne (np. tradycje wokalne, instrumentalne i taneczne; widowiska religijne, karnawałowe i doroczne);
- praktyki społeczno-kulturowe (np. zwyczaje, rytuały i obrzędy doroczne, sytuacyjne i rodzinne: chrzciny, wesela, pogrzeby; ceremonie lokalne i środowiskowe; zwyczaje odpustowe i pielgrzymki; gry i zabawy; folklor dziecięcy; sposoby świętowania; praktyki służące nawiązywaniu kontaktów międzyludzkich (...));
- wiedza i praktyka dotycząca przyrody i wszechświata (np. tradycyjne wyobrażenia o wszechświecie; meteorologia ludowa, tradycyjne sposoby gospodarowania, tradycyjne sposoby leczenia; zamawiania: miłosne, medyczne);

- wiedza i umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym.

Krajowa lista niematerialnego dziedzictwa kulturowego jest prowadzona przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Wpis dokonywany jest na wniosek: grup, wspólnot oraz organizacji pozarządowych. W uzasadnionych przypadkach, tj. jeżeli dany element dziedzictwa niematerialnego kultywowany jest jedynie przez pojedyncze osoby, również na wniosek jednostek.

3.3. POLITYKA W ZAKRESIE OPIEKI I OCHRONY NAD ZABYTKAMI W DOKUMENTACH SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

- **Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020, zwana dalej „SRWZ 2020”**
(przyjęta przez Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego uchwałą Nr XXVI/303/05 z dnia 19 grudnia 2005 r.)

W „**SRWZ 2020**”, w diagnozie stanu województwa przedstawiono charakterystykę krajobrazu kulturowego ze wskazaniem najcenniejszych zespołów zabytków oraz identyfikację kluczowych problemów, do których zaliczono:

- zły stan zabytków,
- zbyt małe nakłady na rewitalizację i renowację zasobów środowiska kulturowego,
- słabo rozwinięte produkty turystyczne związane z wykorzystaniem zasobów środowiska kulturowego,
- problemy rozwojowe na obszarach założeń staromiejskich,
- brak środków i mechanizmów wsparcia rewitalizacji starej zabudowy mieszkaniowej, zabudowy przemysłowej i powojennej.

Charakteryzując w „**SRWZ 2020**” stan i możliwości rozwoju turystyki stwierdzono duże potencjalne możliwości turystyki, której sprzyjają m.in. zabytki architektury i obiekty świadczące o bogatym dziedzictwie kulturowym regionu. Jednak w analizie SWOT zwrócono uwagę na niski poziom mechanizmów wsparcia rozwoju kultury i dziedzictwa kulturowego, małe wydatki jednostek samorządu terytorialnego na ochronę dziedzictwa kulturowego, słabo rozwinięte produkty turystyczne związane z wykorzystaniem zasobów środowiska naturalnego i kulturowego.

Wśród sześciu zdefiniowanych w SRWZ celów strategicznych problematyka ochrony zabytków i opieki nad zabytkami została wskazana w:

- ✓ celu nr 1
Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania (w zadaniu – rozwój i promocja produktów turystycznych).
- ✓ celu nr 3
Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu (w zadaniu – Rozwój małych miast, rewitalizacja i rozwój obszarów wiejskich).
- ✓ celu nr 4

- Zachowanie i ochrona wartości przyrodniczych, racjonalna gospodarka rolna (w zadaniu nr 4- Rewitalizacja obszarów zurbanizowanych).
- ✓ celu nr 6
- Wzrost tożsamości i spójności społecznej regionu (w działaniu – Wzmacnianie tożsamości społeczności lokalnej i Wspieranie działań aktywizujących rynek pracy)¹².

W dokumencie uzupełniającym „**SRWZ 2020**” p.t. „**Priorytety Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego**” wysoko oceniono rozwój kulturalny i znaczenie sztuki w kondycji społeczności lokalnej oraz znaczenie dziedzictwa historycznego w budowie tożsamości społecznej. Także w priorytecie dotyczącym kształtowania i utrzymania ładu przestrzennego wspomniano o zachowaniu wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego. Problematyka została rozwinięta w celach operacyjnych:

- ✓ Przeciwdziałanie degradacji przestrzeni przez nieskoordynowaną działalność inwestycyjną.
- ✓ Ochrona krajobrazu naturalnego i kulturowego (priorytet 3).
- ✓ Dbalność o utrzymanie historycznego kształtu wartościowych zespołów urbanistycznych i architektonicznych (priorytet 5)¹³.

Podobnie w celu operacyjnym *Racjonalizacja wykorzystania przestrzeni zagospodarowanej i przekształcanej* jako pierwszy znalazł się priorytet: Rewaloryzacja i rewitalizacja centrów miejskich. W celu operacyjnym *Integracja społeczności regionu* jako priorytet nr 2 zapisano „Badanie i dokumentowanie historii oraz teraźniejszości regionu”¹⁴.

- **Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego, zwany dalej „PZPWZ 2010”**

(uchwałą Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego Nr XLV z dnia 19 października 2010 roku – został przyjęty projekt zmiany Planu zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego, a obowiązujący dotąd dokument z 2002 r. został uchylony)

Jest to opracowanie o charakterze regionalnym, stanowi integralny element szeroko pojętego planowania strategicznego w zakresie przestrzennej koordynacji działań; formułuje cele gospodarowania przestrzenią województwa i zasady jej kształtowania oraz określa kierunki polityki przestrzennej w długiej perspektywie.

Strategicznym celem zagospodarowania przestrzennego województwa jest zrównoważony rozwój służący integracji przestrzeni regionalnej z przestrzenią europejską i krajową; spójności wewnętrznej województwa; zwiększeniu jego konkurencyjności oraz podniesieniu poziomu i jakości życia mieszkańców do średniego poziomu w Unii Europejskiej.

Przez właściwe wykorzystanie przestrzeni należy rozumieć m.in.:

¹² Porównaj *Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020*, s. 86.

¹³ *Priorytety Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego*, s. 39-41.

¹⁴ Tamże, s. 52.

- ochronę i zachowanie jej niezbywalnych wartości jakimi są bioróżnorodność, walory przyrodnicze, krajobrazowe i **dziedzictwo kulturowe**;
- harmonizację działań wpływających lub mogących mieć wpływ na przekształcenia przestrzeni (w tym eliminacja konfliktów i zagrożeń).

Założenia do aktualizacji Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego:

1. Kontynuacja założeń z 2002 r. - tworzenie spójnego programu ochrony obszarowej kulturowo - przyrodniczej i kulturowo - krajobrazowej, będącego konsekwentną realizacją przepisów o ochronie przyrody i ochronie zabytków, budowania przestrzennego systemu obszarów chronionych, w którym różne formy ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego będą się wzajemnie uzupełniać. System ten ma stworzyć podstawy do integracji działań służb ochrony zabytków i przyrody.

Założenie takie jest także realizacją przyjętych w 2008 roku w Programie opieki nad zabytkami celów i zadań, w tym: integracja ochrony zabytków i przyrody, opracowanie i realizacja wojewódzkiego programu zintegrowanej ochrony krajobrazu.

2. Utrwalenie i uzupełnienie przedmiotu (zakresu) ochrony obszarowej krajobrazu kulturowego zaproponowanej w planie wojewódzkim z 2002. Zmiany w systemie ochrony ustalonej w planie w 2002 r. wynikają z degradacji walorów kulturowych części obszarów, i wprowadzenia dodatkowych, uzupełniających systemu ochrony krajobrazowo-kulturowej. Zmiany w zakresie ochrony są po części pozorne i są skutkiem nowych form ochrony i definicji przedmiotu ochrony przyjętych w ustawie o ochronie zabytków z 23 lipca 2003 r., w wyniku czego zaszła konieczność odpowiedniego dostosowania określenia przedmiotu ochrony oraz formy ochrony (np. rezerwat kulturowy i obszar kulturowy, zespół stref ochrony konserwatorskiej stały się nieaktualne).

3. Urealnienie obszarów projektowanych parków kulturowych z planu z 2002 r. do powierzchni, dla której sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego jest możliwe do przeprowadzenia przez gminę, ponieważ zgodnie z przepisami, dla obszarów, na których utworzono park kulturowy, sporządza się obowiązkowo miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego (uopizp)¹⁵. Jednocześnie pozostawienie wielkoobszarowych parków kulturowych - które nazwano kulturowo-krajobrazowymi (celem wyróżnienia od „małych” parków parkami), które uznaje się za niezbędne w budowie systemu ochrony tożsamości kulturowej obszaru zachodniopomorskiego.

4. Odstąpiono od postulowania dodatkowej ochrony (m.in. w formie parków kulturowych) stosunkowo jednorodnie zidentyfikowanych obszarów (założenia staromiejskie, stanowiska archeologiczne) wpisanych do rejestru zabytków, jako

¹⁵ Art. 10, ust. 2, pkt. 8 *ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* - w studium określa się obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych. Obowiązek przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w przypadku, o którym mowa w ust. 2 pkt. 8, powstaje po upływie 3 miesięcy od dnia ustanowienia tego obowiązku.

posiadających formę ochrony (rejestr) pozwalającą na realizację zadań ochronnych i opiekuńczych.

Zwrócono uwagę, iż atrakcyjność turystyczną województwa podnoszą interesujące zabytki architektury i obiekty świadczące o bogatym dziedzictwie kulturowym regionu. Nie są one jednak należycie eksponowane, eksploatowane i promowane. Na terenach wiejskich duże znaczenie powinna mieć agroturystyka, traktowana nie tylko jako możliwość aktywizacji gospodarczej wsi, ale również jako jedna z popularnych form turystyki.

Ustalenia „PZPWZ 2010” nie stanowią prawa miejscowego i tym samym nie naruszają autonomii gmin w zakresie gospodarki przestrzennej, umożliwiają jednak ubieganie się o środki finansowe regionalne, krajowe i unijne na realizację zadania celu publicznego.

W „PZPWZ 2010” wskazano kategorię obszarów kulturowo-krajobrazowych (OKK) z zaleceniem uwzględniania ich w polityce przestrzennej jednostek samorządu terytorialnego¹⁶. Na obszarze woj. zachodniopomorskiego wyodrębniono 30 OKK.

Miasto Sławno nie zostało uwzględnione w Obszarach kulturowo-Krajobrazowych. OKK 17 „Kraina w kratę” dotyczy m.in. gminy wiejskiej Sławno (nie miasta), ani też w kategorii proponowanych Pomników Historii, czy Parków Kulturowych. Uwzględniono je jako obszar ochrony obszarowej – poprzez wpisanie do rejestru zabytków układu staromiejskiego.

Jak wyżej wspomniano do kompetencji samorządu gminy należy stanowienie prawnej ochrony poprzez **utworzenie parku kulturowego** (...) ¹⁷. Samorząd może powołać na swoim obszarze Park Kulturowy inny niż zaleca Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego.

- **Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2013 – 2017 dla Województwa Zachodniopomorskiego, zwany dalej „WPOnZ 2013-2017”** (przyjęty uchwałą Nr XXIII/310/13 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 26 marca 2013 roku)¹⁸.

Główne cele programów opieki nad zabytkami określone w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 2003 roku to:

- włączenie problematyki ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych;
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i poprawa stanu ich zachowania
- wyeksponowanie zabytków i walorów krajobrazu kulturowego;

¹⁶ *Plan zagospodarowania..., dz. cyt., s. 209-210.*

¹⁷ Na terenie woj. zachodniopomorskiego obecnie nie ma żadnego parku kulturowego, stanowiącego formę ochrony wymienioną w ustawie o *ochronie zabytków (...)* z 2003 r.

¹⁸ „WPOnZ 2013-2017” stanowi kontynuację polityki opieki nad zabytkami, zapoczątkowanej Programem Opieki nad Zabytkami Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2008-2012, zwany dalej „WPOnZ 2008-2012”, przyjętym Uchwałą Nr XX/197/08 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 17 czerwca 2008 roku.

- zwiększenie atrakcyjności zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie zwiększania finansowania opieki nad zabytkami;
- dobra współpraca z właścicielami zabytków;
- tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

„WPOnZ 2008-2012” był pierwszym dokumentem odnoszącym się do polityki Samorządu Województwa Zachodniopomorskiego w dziedzinie opieki nad dziedzictwem kulturowym województwa, powstałym jako realizacja wymogu ustawowego i jego zapisy pozostają kluczowe dla programu na kolejne 4-lata. Opierał się on na wnikliwym rozpoznaniu zasobu i stanu zachowania dziedzictwa kulturowego województwa, złożonej problematyki opieki i ochrony nad zabytkami oraz wyznaczył cele perspektywiczne i operacyjne stanowiące punkt odniesienia dla programów konstruowanych na kolejne okresy.

Za najistotniejsze cele perspektywiczne uznano:

- utrzymanie zabytków budujących krajobraz regionu,
- funkcjonowanie zabytków w procesie aktywizacji ekonomicznej i społecznej województwa,
- kształtowanie świadomości regionalnej w oparciu o dziedzictwo kulturowe i potrzebę jego zachowania dla przyszłych pokoleń.

Jako cele operacyjne wskazano:

- ochronę i opiekę nad zabytkami w strategiach rozwoju i planach zagospodarowania przestrzennego,
- integrację opieki nad zabytkami z ochroną przyrody,
- stworzenie warunków finansowych i organizacyjnych do opieki nad dziedzictwem kulturowym regionu,
- zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości,
- edukację regionalną,
- promocję walorów kulturowych regionu.

Ocena realizacji zadań „WPOnZ 2008-2012” wykazała, że tylko część zadań priorytetowych ustalonych na ten okres została zrealizowana, co można tłumaczyć m.in. wielością tych zadań i nieadekwatnymi środkami. Dlatego w obecnej edycji „WPOnZ 2013-2017” dokonano bardziej selektywnego wyboru zadań, kierując się stanem zachowania dziedzictwa kulturowego oraz potencjałem realizacyjnym (organizacyjnym i finansowym).

„WPOnZ 2013-2017” zakłada, że Samorząd Województwa sprawując opiekę nad zabytkami będącymi jego własnością lub przez niego administrowanymi, poprzez swoje działania przyczynia się do ochrony zabytków leżących w granicach województwa zachodniopomorskiego. Posiadając ku temu instrumenty (finansowe i organizacyjne – Wydział Kultury, Nauki i Dziedzictwa Narodowego, Biuro Dokumentacji Zabytków) inicjuje, wspiera i koordynuje działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego województwa, a wobec właścicieli zabytków może pełnić także funkcję wspomagającą, doradczą, opiniodawczą.

Samorząd Województwa może tworzyć warunki w zakresie bieżących możliwości finansowych i organizacyjnych stymulowania i wspierania wybranych działań, uznanych za istotne dla zachowania dziedzictwa kulturowego i tym samym

dla realizacji zadań Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Zachodniopomorskiego.

Samorząd Województwa określa politykę zagospodarowania przestrzennego województwa (m.in. poprzez Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego) i strategię rozwoju województwa w poszczególnych dziedzinach (m.in. poprzez Strategię Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego, Regionalny Program Operacyjny), w tym w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, zdefiniowaną w Wojewódzkim Programie Opieki nad Zabytkami. Ponieważ dziedzictwo kulturowe jest przedmiotem ustaleń wielu wojewódzkich dokumentów planistyczno-strategicznych naturalnym jest dążenie do kompatybilności i komplementarności kierunków i zadań obejmujących dziedzictwo kulturowe we wszystkich dokumentach.

„WPOnZ 2013-2017” uwzględnia:

- cele perspektywiczne i operacyjne ustalone w pierwszym Wojewódzkim Programie Opieki nad Zabytkami na lata 2008-2012 dla Województwa Zachodniopomorskiego;
- weryfikację i kwalifikację zadań do realizacji w latach 2013-2017 na podstawie:
 - oceny realizacji zadań „WPOnZ 2008-2012”, w tym Sprawozdania z realizacji programu na lata 2008-2010 i 2010-2012,
 - aktualnego stanu zachowania dziedzictwa kulturowego, jego percepcji i popularyzacji,
 - obowiązujących przepisów, dokumentów strategicznych i planistycznych krajowych i wojewódzkich,
 - możliwości realizacji zadań w okresie 2013-2017,
 - wzajemnej komplementarności zadań Programu oraz ich związku z zadaniami przyjętymi w innych dokumentach strategicznych województwa.

Stąd też **„WPOnZ 2013-2017”**, w rozdziale III: „Waloryzacja i ochrona dziedzictwa kulturowego województwa” zawarto Obszary Kulturowo-Krajobrazowe (OKK) wpisane do Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego.

W osiągnięciu celów „WPOnZ 2013-2017” fundamentalną kwestią jest wypracowanie programu finansowania długofalowych działań, ukierunkowanych na osiągnięcie określonego celu, np. poprawa materialnego stanu zachowania zasobów dziedzictwa kulturowego, m.in. poprzez ustalenie pierwszeństwa w przyznawaniu środków na rzecz określonej grupy zabytków, na określony okres, czy poprzez uwzględnienie w priorytetach Regionalnych Programów Operacyjnych Województwa Zachodniopomorskiego.

Samorząd Województwa nie ma kompetencji do stanowienia ochrony zabytków, a jedynie do opieki nad zabytkami. Jego kompetencje i działania mają charakter wspierający zarówno ochronę (poprzez plan zagospodarowania przestrzennego województwa), jak i opiekę (poprzez uchwalanie Regionalnego Programu Operacyjnego, przy pomocy którego otwierają się przed właścicielami

zabytków możliwości uzyskania środków finansowych). Opracowany - zgodnie z dokumentami strategicznymi - Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami, po zaopiniowaniu przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, przyjmuje uchwałą Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego. Programy opieki nad zabytkami uchwała się na okres 4 lat, a organa samorządów obowiązane są do sporządzania co 2 lata sprawozdań z realizacji programu, które przekazywane są Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków i Generalnemu Konserwatorowi Zabytków, celem wykorzystania wniosków z realizacji programu przy opracowaniu aktualizacji Krajowego Programu Ochrony i Opieki nad Zabytkami.

Uchwalone programy podlegają publikacji w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

W kompetencjach samorządu gminy jest stanowienie prawnej ochrony poprzez utworzenie parku kulturowego oraz sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania z odpowiednimi zapisami dotyczącym ochrony dziedzictwa kulturowego (obowiązek wynikający też z ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, z późn. zm.).

W **„WPOnZ 2013-2017”** przytoczono zapisy ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 2003 roku (z późn. zmianami) precyzujące znaczenie terminów „ochrona” i „opieka” nad zabytkami.

Diagnoza stanu zachowania dziedzictwa kulturowego województwa zachodniopomorskiego została przedstawiona przy zastosowaniu analizy SWOT¹⁹.

Wśród **„Mocnych Stron”** wymieniono m.in.:

- dość dobre rozpoznanie i zgromadzenie podstawowej dokumentacji zasobu dziedzictwa kulturowego regionu przez instytucje zajmujące się ochroną zabytków;
- dużą różnorodność typologiczną i stylową oraz wysoką wartość zachowanego dziedzictwa kulturowego, w tym zespołów i obiektów o walorach europejskich lub ponadregionalnych;
- ustalony stan własnościowy większości obiektów zabytkowych;
- ustalenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego uchwalonego w 2010 roku dotyczące ochrony dziedzictwa i krajobrazu kulturowego;
- określenie zabytkowych wartości krajobrazu kulturowego i zasad jego ochrony w opracowanych dla większości gmin i miast studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego;
- sukcesywne opracowywanie gminnych ewidencji zabytków;
- sukcesywne opracowywanie i uchwalanie przez lokalne (powiatowe, gminne) samorządy programów opieki nad zabytkami.

„Słabe Strony” to m.in.:

- brak zintegrowanej, systemowej opieki nad krajobrazem kulturowym i naturalnym;
- niedostateczny poziom kompetencji samorządów lokalnych w dziedzinie ochrony dziedzictwa kulturowego;

¹⁹ **SWOT** – jedna z najpopularniejszych, heurystycznych technik analitycznych, służąca do porządkowania informacji. W polskim tłumaczeniu jest to skrót od angielskich sformułowań: **S** (*Strengths*) – mocne strony, **W** (*Weaknesses*) – słabe strony, **O** (*Opportunities*) – szanse, **T** (*Threats*) – zagrożenia.

- nikły poziom budowy samorządowych służb ochrony zabytków (powiatowych, miejskich konserwatorów zabytków, inspektorów d.s. ochrony zabytków);
- prymat inwestycji nad ochroną krajobrazu i dziedzictwa kulturowego w działaniach planistycznych, projektowych - inwestycje ingerujące w historyczne układy miast i wsi;
- zawłaszczanie inwestycyjne obszarów niezabudowanych bez poszanowania ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju;
- komercyjne modernizacje zabytkowych budowli powodujące zatarcie cech zabytkowych, wynikające m.in. z braku wiedzy o zabytkach i ich znaczenia;
- brak poszanowania dla wartości autentyczności zabytków, oryginalnej substancji, kolorystyki, technologii wykonania i materiałów budowlanych;
- zły stan techniczny znaczącej części zasobu kulturowego;
- niedostateczna liczba muzeów lokalnych i regionalnych placówek kulturalnych prezentujących dziedzictwo kulturowe Pomorza Zachodniego, szczególnie dotkliwy jest brak skansenu etnograficznego, tj. placówki poświęconej tradycyjnemu budownictwu wiejskiemu i gromadzącej dorobek materialny ludności, także przybyłej po 1945 roku;
- niedostateczna popularyzacja wiedzy o wartościach dziedzictwa kulturowego, jego historii i wielokulturowości, szczególnie na poziomie podstawowego i średniego nauczania;
- niedostateczne wykorzystanie potencjału dziedzictwa w promocji Pomorza Zachodniego oraz w tworzeniu jego marki – produktu turystycznego.

Jako „**Szanse**” wskazano m.in.:

- uwzględnianie problemów ochrony dziedzictwa kulturowego w programach, strategiach i planach wojewódzkich, powiatowych i gminnych;
- wzrost zainteresowania samorządów lokalnym dziedzictwem kulturowym, jego ochroną i udostępnianiem w ofercie turystycznej;
- świadome włączanie przez samorzady lokalne ochrony zabytków w sferę rozwoju regionalnego;
- wzrost tożsamości kulturowej województwa poprzez promocję walorów krajobrazu kulturowego poszczególnych regionów i rozszerzanie działań edukacyjnych, przy wykorzystaniu m.in. instytucji kultury, ośrodków kształcenia różnych poziomów i organizacji pozarządowych;
- aktywizację ekonomiczną i społeczną mieszkańców regionu, poprzez zaangażowanie w ochronę dziedzictwa kulturowego służącego rozwojowi regionalnych i lokalnych produktów turystycznych i odbudowie tradycyjnego rzemiosła;
- możliwość tworzenia nowych miejsc pracy przy pomocy środków pomocowych w związku z rewitalizacją zespołów i obiektów zabytkowych, skorelowanych z rozwojem ruchu turystycznego;
- rewaloryzację i rewitalizację obiektów i założeń;
- kreowanie nowych obszarów i produktów turystycznych, tworzenie tematycznych szlaków turystycznych w oparciu o zrównoważone zagospodarowanie obiektów zabytkowych;

- rozbudowę infrastruktury turystycznej ułatwiającej dostęp do zabytków regionu, w tym wprowadzanie nowoczesnych systemów informacji turystycznej;
- promowanie i nagradzanie dobrych rozwiązań architektonicznych uwzględniających regionalne cechy architektoniczne (konkursy, wystawy, warsztaty studenckie).

Wśród „**Zagrożeń**” wymieniono:

- brak dostatecznego finansowania zadań realizowanych przez instytucje samorządu Województwa Zachodniopomorskiego;
- brak lub niedostateczne finansowania z budżetu samorządów lokalnych (szczebla wojewódzkiego, powiatowego i gminnego) zadań dotyczących prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytkach;
- brak lub niedostateczne finansowanie ze źródeł zewnętrznych (zwłaszcza z budżetu państwa) zadań dotyczących prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytkach;
- prymat działań inwestycyjnych nad działaniami opiekuńczymi nad dziedzictwem kulturowym.

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Zachodniopomorskiego powinien stać się podstawą określania polityki w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami dla samorządów lokalnych.

Cele „WPOnZ 2013-2017” to:

- I. Utrzymanie zabytków budujących krajobraz kulturowy województwa zachodniopomorskiego.
- II. Funkcjonowanie zabytków w procesie aktywizacji ekonomicznej i społecznej województwa.
- III. Kształtowanie świadomości regionalnej w oparciu o dziedzictwo kulturowe i potrzebę jego zachowania dla przyszłych pokoleń

Dla wyznaczonych celów perspektywicznych określono cele operacyjne. Do poszczególnych celów operacyjnych przyporządkowano określone zadania szczegółowe.

W celu perspektywicznym I „Utrzymanie zabytków budujących krajobraz kulturowy województwa zachodniopomorskiego” wskazano na konieczność uzupełnienia strategii o randze wojewódzkiej o cele i działania ukierunkowane na ochronę dziedzictwa kulturowego (analogicznie do ochrony dziedzictwa przyrodniczego) oraz uwzględnienia zapisów zawartych w „WPOnZ 2013-2017”. Odnosi się to do m.in. do Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do 2020 roku; Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego; Strategii Rozwoju Turystyki Województwa Zachodniopomorskiego; dokumentach planistycznych dotyczących gospodarki przestrzennej oraz wspierania i monitorowanie procesu opracowywania i wdrażania powiatowych i gminnych programów opieki nad zabytkami i gminnych ewidencji zabytków.

Cel operacyjny: „integracja ochrony dziedzictwa, krajobrazu kulturowego i ochrony przyrody” – m.in. przez budowę systemu ochrony krajobrazu kulturowego w formie parków kulturowych i obszarów kulturowo-krajobrazowych”. Wśród działań

zapisano „współdziałanie z lokalnymi samorządami w zakresie przygotowania i dofinansowywania opracowań studialnych i projektowych stanowiących podstawę merytoryczną do utworzenia parków kulturowych”.

Cel operacyjny: „poprawa materialnego stanu zasobu dziedzictwa kulturowego” wskazuje m.in. na następujące zadania:

- **opracowanie Wojewódzkiego Programu Średniowiecznych umocnień Miejskich i Historycznych Zespołów Urbanistycznych;**
- **zabezpieczenie obiektów zabytkowych przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą;**
- promocja prawidłowej konserwacji i rewaloryzacji zabytków zgodnie z zasadami konserwatorskimi;
- wspieranie właścicieli i użytkowników zabytków w prowadzeniu prawidłowej opieki nad zabytkami.

Cel operacyjny: „decentralizacja zadań ochrony i opieki nad zabytkami” to m.in. wspieranie działań na rzecz budowy samorządowego systemu służb ochrony zabytków – gminnego i powiatowego (w tym poprzez organizację szkoleń dla urzędników samorządowych, udostępnianie baz danych, etc.).

Cel perspektywiczny II „Funkcjonowanie zabytków w procesie aktywizacji ekonomicznej i społecznej województwa” zawiera cztery cele operacyjne, z czego dwa dotyczą form finansowania zadań związanych z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami – z budżetu województwa i z funduszy strukturalnych i zewnętrznych będących w dyspozycji województwa.

Cel operacyjny: „zwiększanie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości” wskazuje na następujące zadania:

- rozbudowa wojewódzkiego samorządowego systemu/portalu informacji o zabytki województwa zachodniopomorskiego dostępne turystycznie;
- rozwój tematycznych szlaków turystycznych (pieszych, rowerowych, wodnych, samochodowych, kolejowych, konnych) promujących dziedzictwo kulturowe regionu (w oparciu o wydarzenia historyczne, zespoły zabytków);
- zagospodarowanie na cele turystyczne obiektów zabytkowych;
- budowa i promocja produktów turystycznych i kulinarnych w oparciu o zasób dziedzictwa kulturowego (w tym niematerialnego)²⁰.

Cel perspektywiczny III „Kształtowanie świadomości regionalnej w oparciu o dziedzictwo kulturowe i potrzebę jego zachowania dla przyszłych pokoleń” zawiera dwa cele operacyjne: edukacja regionalna i promocja walorów kulturowych regionu.

W edukacji regionalnej wśród zadań zapisano m.in.:

- organizację Europejskich Dni Dziedzictwa na terenie województwa;
- popularyzację wiedzy o historii i zabytkach województwa, w tym o dynastii Gryfitów oraz ochrony i opieki nad zabytkami;
- włączenie problematyki dziedzictwa kulturowego do programów edukacyjnych;

²⁰ W tej sferze Gmina Miasto Sławno jest szczególnie predestynowana, m.in. poprzez prężną działalność DK i Fundacji „Dziedzictwo”

- tworzenie oferty edukacyjnej kierowanej do właścicieli i użytkowników zabytków w zakresie opieki i pozyskiwania funduszy na remonty i adaptacje zabytków;
- promowanie tradycyjnych form i cech regionalnej architektury i budownictwa oraz dawnych rzemiosł i technik budowlanych, ginących zawodów, dziedzictwa niematerialnego;
- popularyzacja wiedzy o dobrach kultury współczesnej, zwłaszcza zawartych w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego.

W promocji walorów kulturowych regionu wskazano na:

- popularyzację i upowszechnianie wiedzy nt. historii Pomorza Zachodniego i znaczenia dynastii Gryfitów;
- wspieranie działalności wydawniczej, wystawienniczej, multimedialnej promującej walory kulturowe regionu – materialne i niematerialne.

- **Strategia Rozwoju Turystyki w województwie zachodniopomorskim do roku 2015, zwana dalej „SRT 2015”**

(przyjęta uchwałą Sejmiku Województwa nr XVI/147/2000 z 23.10.2000 r.)

W „SRT 2015” przyjęto, że dziedzictwo kulturowe jest jednym z głównych generatorów rozwoju turystyki. W „SRT 2015” określono cele i działania, których realizacja może być także uwzględniona w **Programie Opieki nad Zabytkami Gminy Miasto Sławno**; wspólnymi celami mogą być:

- budowa i rozwój kompleksowych markowych produktów turystycznych wokół typów turystyki i działanie z nim związane:
 - „Budowa i rozwój produktów markowych turystyki miejskiej i kulturowej”,
 - rozwój infrastruktury szlaków historycznych i tematycznych, w tym oznakowanie tras przebiegu oraz atrakcji znajdujących się na szlakach,
 - budowa parkingów i toalet dla odwiedzających,
 - poprawa dojazdu do atrakcji znajdujących się na szlaku;
- budowa i modernizacja centrów informacji turystycznej²¹;
- renowacja obiektów zabytkowych; (*Prace konserwatorskie w kościele Mariackim w Sławnie*)
- renowacja i turystyczne zagospodarowanie zabytkowych rynków oraz zachowanych elementów zabytkowej zabudowy w małych miasteczkach;
- restauracja zieleni miejskiej;
- „Rozwój edukacyjnej i integracyjnej funkcji turystyki w Regionie” w ramach działania - Edukacja dzieci i młodzieży wokół walorów turystycznych Regionu;
- kooperacja w zakresie wspólnego marketingu Regionu w ramach działania: Opracowanie zintegrowanego systemu promocji markowych produktów Województwa; (Sławno jest miastem na Pomorskiej Drodze Świętego Jakuba)
- usprawnienie systemu informacji turystycznej w ramach działania: „Budowa zintegrowanego analogowego i cyfrowego systemu informacji turystycznej”;

²¹ W Sławnie działa od 2013 roku.

- kształtowanie środowiska w kontekście rozwoju przestrzeni turystycznej, w ramach działań:
 - innowacje na rzecz ekorozwoju w turystyce (m.in. wdrażanie inwestycji nawiązujących w technice budowania do tradycji regionalnej,
 - budowa w konstrukcji ryglowej (szachulcowej),
 - **rozwój sieci lądowych szlaków turystycznych**, (*Europejski Szlak Gotyku Ceglanego*)
 - tworzenie projektów liniowych przekraczających obszary administracyjne gmin, powiatów i województwa.
- **wykorzystanie turystyczne terenów i obiektów powojkowych i poprzemysłowych (do celów turystycznych można wykorzystać dawne fabryki, koszary, zakłady przemysłowe, magazyny, spichlerze).**

3.3. STRATEGIE POWIATU SŁAWIEŃSKIEGO

Do chwili obecnej Starostwo Powiatowe w Sławnie (podobnie jak większość powiatów w województwie zachodniopomorskim) nie przystąpiło do wykonania ustawowego obowiązku jakim jest sporządzenie Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami.

- **Strategia Rozwoju Powiatu Sławieńskiego („SRPS”) do roku 2015** (uchwała NR XXX/252/2002 z dnia 27 czerwca 2002 r.)

Strategia Rozwoju Powiatu Sławieńskiego jest zapisem najważniejszych kierunków rozwoju powiatu w perspektywie lat 2001-2015. Najbardziej ogólny kierunek działań określa wizja rozwoju. Strategia wskazuje główne obszary problemowe rozwoju gospodarczego, a w ich ramach cele strategiczne, programy operacyjne i zadania. Przy jej tworzeniu uwzględniono dokumenty strategiczne krajowe i wojewódzkie.

Opracowanie zawiera m.in. „Historię powiatu” z następującymi konkluzjami:

„Historię powiatu cechuje duża zmienność i przenikanie się różnych wpływów. Skutkuje to pośrednio niedostateczną integracją gmin powiatu a także słabym identyfikowaniem się z nim społeczności lokalnych.

Częste zmiany granic gmin, powiatu i województw w obrębie dzisiejszego powiatu sławieńskiego powodują (...) trudności z identyfikacją na poziomie gminy i województwa.

Dobrym sygnałem dla gospodarki i życia społecznego powiatu jest stosunkowo duża ilość fundacji i stowarzyszeń. Świadczyć to może o tendencji do rozwoju tzw. trzeciego sektora gospodarki.

Wizja rozwoju powiatu sławieńskiego:

„Powiat sławieński w roku 2015:

jest piękną małą ojczyzną, ze swoistym klimatem, z zachowanym krajobrazem przyrodniczym, i zadbanym dziedzictwem kulturowym, ekologiczny, czysty, zielony, ukwiecony”.

Powiatowy System Informacji Turystycznej - podstawowym założeniem programu jest uruchomienie spójnego systemu informacji turystycznej, która będzie mogła docierać do jej odbiorców poprzez sieć punktów informacji turystycznej oraz poprzez Internet.

Uruchomienie systemu wymaga współpracy i współfinansowania ze strony gmin powiatu i gestorów bazy turystycznej. Ze względu na dużą rolę internetu w dystrybucji i pozyskiwaniu informacji proponuje się aby do systemu włączyć organizacje i osoby prywatne, które na swoich stronach www zamieszczają informacje o powiecie sławieńskim i jego atrakcjach.

Tego typu strategię charakteryzują się wg autorów niniejszego Gminnego Programu (...) wysokim poziomem ogólności.

- **Powiat sławieński dofinansowuje prace przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków**

W 2015 roku przyznano kwotę 30 tys. zł parafii rzymskokatolickiej Narodzenia NMP w Sławnie na: „Wykonanie robót budowlanych rewitalizacji kościoła parafialnego p.w. NNMP w Sławnie” – w zakresie substancji budynku poprzez wykonanie robót dekarско-blacharskich i ciesielskich dachu wieży kościoła.

4. MIASTO SŁAWNO – ZASADNICZE ELEMENTY KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

4.1. DZIEJE REGIONU²²

Na potrzeby Gminnego Programu Opieki na Zabytkami dzieje regionu i miasta przedstawiono w formie syntetycznego kalendarium:

- X wiek: w skład księstwa sławieńskiego powstałego wchodziły ziemie położone na wschód od rzeki Unieść aż po dolny bieg Łeby oraz ziemia bytowska na południu. Zamieszkiwało je było przez plemię Pomorzan.
- 1102-1118 księstwo podbite zostało przez Bolesława Krzywoustego i po bitwie pod Nakłem włączone w granice państwa polskiego na zasadzie zwierzchności trybutarnej. Rządzone było przez rodzimą dynastię, której założycielem był Racibor I.
- Pocz. XII w. chrystianizacja księstwa i ustanowienie podległości biskupstwu gnieźnieńskiemu, a od ok. 1140 roku biskupstwu kamieńskiemu.
- koniec XII w. Duńczycy opanowali większość wybrzeża Bałtyku – księstwo uległo zwierzchności duńskiej.
- Ok. 1227 r. - po upadku zwierzchnictwa duńskiego – ziemię sławieńską przyłączono do księstwa uznamsko-szczecińskiego.
- Na przełomie 1235/1236 roku zdobył je Świętopełk Gdański włączając zdobyc w granice swej dzielnicy. Nastąpił kres samodzielności księstwa, a jednocześnie podział na kasztelanie słujską i sławieńską.
- 1266 r. - po śmierci Świętopełka, teren dawnego księstwa ponownie zdobyli Pomorzanie i książę rugijski Wacław II; w 1277 r. sprzedał je margrabiom brandenburskim z dynastii askańskiej.
- 1309 r. w toczące się działania wojenne włączyli się również krzyżacy, którzy w 1309 roku wywalczyli prawa do Gdańska. Ziemia sławieńsko-słujska pozostała własnością Brandenburczyków. Stało się tak za sprawą komesów gdańskich Święców, którzy w 1307 roku uznali władzę margrabiów w zamian za co otrzymali prawa lenne do ziemi darłowskiej, sławieńskiej i polanowskiej oraz do miasta Tucholi i Nowego.
- **W 1317 roku Święcowie założyli miasto Sławno**, najprawdopodobniej na surowym korzeniu. Dokument lokacyjny określa je mianem Nowe Sławno, w odróżnieniu od Starego Sławna (obecnie Sławska) położonego nad Wieprzą (4 km na północny-wschód od dzisiejszego Sławna), istniejącego od ok. X wieku i w okresie wczesnego średniowiecza będącego stolicą księstwa Sławieńskiego, nazywanego również księstwem Sławieńsko-Słujskim a następnie Słujskim.
- 1316 r. ustaje zwierzchność Brandenburczyków nad ziemią sławieńsko-słujską, kiedy margrabia Waldemar, w zamian za neutralność książąt wołoskich, oddał te ziemie księciu wołoskiemu Wacławowi IV. Księstwo wołoskie powstało w 1295 roku po podziale Pomorza na dwie dzielnice i obejmowało obszary położone na północ od Piany, terytoria na wschód od i

²² Pełna historia ziemi Sławieńskiej i miasta Sławna została zawarta w „Studium krajobrazu kulturowego miasta Sławno” opracowanego w 2003 roku przez ROBiDZ w Szczecinie.

Stargardu aż po ziemię kołobrzeską). Było słabsze od szczecińskiego, ale bardziej związane z Polską i Pomorzem Wschodnim.

- 1372 r. nastąpił podział księstwa wołogoskiego na gałąź wołogoską i słupską. Podział ten (pomijając dwa krótkie okresy zjednoczenia mające miejsce w XV wieku), utrzymał się przez 100 lat.
Księstwo słupskie, które właściwie nigdy nie ulegało trwałemu rozbiću zarządzane było przez Bogusława V, Kazimierza IV, Warcisława VII oraz Bogusława VIII i Barnima V. Później rządy sprawowała wdowa po Bogusławie VIII, Zofia, następnie Bogusław IX, Eryk I i Eryk II. - 1463 r., w wyniku waśni o schedę, doszło do podziału ziemi słupskiej. Zachodnią część otrzymał Otto III, wschodnią Eryk II.
- 1478 r. doszło do zjednoczenia całego Pomorza Zachodniego. Władzę nad zjednoczonym księstwem objął książę Bogusław X.
- 1532 r. po śmierci Bogusława X, ponownie doszło do podziału na księstwo szczecińskie i wołogoskie. To drugie przypadło w udziale Filipowi I, następnie Ernestowi Ludwikowi.
- 1534 r. na mocy uchwały sejmu w Trzebiatowie na terenie Pomorza, w tym również dawnego księstwa Sławieńskiego, nastąpiła zmiana religii katolickiej na protestancką. Pierwsze wizytacje przeprowadzono na tym terenie w 1550 roku.
- Nowa organizacja kościoła protestanckiego z konsystorzami i synodami ustaliła się tu w 2 połowie XVI wieku. **Kościoły z terenu gminy Sławno należały do synodu w Sławnie.** Stan ten utrzymał się do 1945 roku.
- 1618-1648 Wojna Trzydziestoletnia odcisnęła silne piętno na Pomorzu. W 1637 roku zmarł Bogusław XIV, ostatni potomek dynastii Gryfitów. Po jego śmierci rozgorzała wojna o sukcesję między Szwedami a Brandenburczykami.
- 1648 r. traktat westfalski kończący wojnę podzielił księstwo. Zachodnią część otrzymała Szwecja, wschodnią Brandenburgia.
- W granicach księstwa brandenburskiego, następnie królestwa i państwa pruskiego oraz niemieckiego dawne ziemie księstwa pozostawały do 1945 roku.
- 1945 r., w wyniku ustaleń na konferencji w Jałcie określono granice Polski po zakończeniu II wojny światowej; rekompensata dotyczyła Ziemi Lubuskiej, Pomorza Zachodniego, Prus Wschodnich i Śląska.
- do 1975 roku Sławno pozostawało w granicach województwa koszalińskiego, do 1998 roku w granicach województwa słupskiego, a obecnie w granicach województwa zachodniopomorskiego.

4.2. DZIEJE MIASTA:

- 1317 r. Święcowie założyli miasto Sławno, w niewielkiej odległości od Starego Sławna (obecnie wieś Sławsko w gminie wiejskiej Sławno), powstałego w X wieku. Stare Sławno stanowiło (do XII wieku) centrum polityczno-administracyjne księstwa Sławieńskiego. Na północny-zachód od grodu od X wieku istniała już osada przyrodowa, przekształcona z czasem w niewielkie miasteczko. Jego rozwój został zahamowany wraz z upadkiem dynastii

- Raciborzyców i utratą samodzielności księstwa. W XIII wieku Stare Sławno pełniło już tylko funkcję kasztelanii.
- ok. 1150 r. książę Racibor I osadził joannitów; bulla papieża Grzegorza IX z 1238 r. potwierdza ten stan.
 - 1307 r. zarząd nad Starym Sławnem margrabiowie brandenburscy powierzyli potomkowi palatyna gdańskiego Piotra Święca - Jaškowi Święcowi, który mianował się kasztelanem i pieczętował się własnym herbem.
 - Pomorscy zwierzchnicy ziemi sławieńsko-słupskiej utrzymali w mocy prawa lenne Święców, którzy władali kasztelanią sławieńsko-słupską do połowy XIV wieku.
 - W kilka miesięcy po przyłączeniu Sławna do księstwa pomorskiego Jaško Święc podjął się misji założenia nowego miasta, które w dokumencie lokacyjnym z 22 maja 1317 roku określono nazwą „Nova Zlawna”. Dokument podpisał Jaško wraz z bratem Piotrem z Nowogródka i Wawrzyńcem z Darłowa.
 - Lokalizację miasta Sławna wyznaczono bezpośrednio przy głównym szlaku komunikacyjnym z Lubeki do Gdańska, na wyspie chronionej od północy nurtem rzeki Moszczenicy, a od wschodu bagnami doliny rzeki Wieprzy.
 - Na lokację przeznaczono 200 łanów ziemi podzielonych na cztery części. Pierwszą część stanowił główny trzon miasta z terenem przeznaczonym pod zabudowę, drugą były posiadłości ziemskie Starego Sławna, trzecią obszary nadrzeczne i pola uprawne, czwartą (największą) stanowiły lasy. Każda z części podzielona była na 9 grup przeznaczonych pod zagospodarowanie w kolejnych latach.
 - Przywileje osadników to m.in.: 8 lat zwolnień od danin i świadczeń, po upływie wolnizny mieli płacić właścicielom 50 słowiańskich talarów w dniu św. Marcina. Otrzymali prawo do: budowy młynów, przywileje żeglugi i rybołówstwa na wszystkich wodach aż do morza. Z czasem otrzymali pozwolenie na żeglugę promem po Wieprzy oraz pozwolenie na utrzymanie 3 łodzi (szkut) do połowu śledzi. W następnych latach mieszczanie zobowiązani byli do uiszczania opłat od sukienic, ław szewskich, jatek rzeźniczych, łaźni oraz czynszów od nieruchomości. Zyski z ewentualnie odkrytych kruszców miały w równych częściach należeć do miasta i do feudała - Jaška Święca, który w tym okresie miał swoją siedzibę na grodzisku w Starym Sławnie.
 - W XIV wieku w Sławnie rozpoczęto budowę fary, ratusza i fortyfikacji. System obronny składał się z pierścienia murów z trzema bramami, kilkoma furtami i licznymi basztami, nasypów ziemnych (wałów) oraz z fosi zasilanej wodami rzeki Moszczenicy opływającej Sławno od strony północnej. Od zachodu, południa i wschodu wykopano kanał fosi, który po stronie wschodniej uzyskał znacznie większą szerokość i połączony został z nurtem rzeki Wieprzy. W tym czasie powstały także przedmieścia: Koszalińskie i Słupskie. Wznoszono także przytulki i szpitale, pełniące funkcje opiekuńcze.
 - Zgodnie z dokumentem lokacyjnym mieszkańcy Sławna mieli żyć z rybołówstwa, handlu, rzemiosła i rolnictwa (w kolejnych latach miasto zakupiło lub uzyskało w formie nadania wsie: Warszkowo, Kwasowo).

- 1330 r. Jasiek Święc powiększył areal miasta oraz zezwolił na budowę mostu na Wieprzy. Wzniósł też z własnych środków młyn miejski.
 - 1326 r. Święcowie nadali joannitom patronat nad miejską fara.
 - 1326 r. – pierwsza wzmianka o radzie miejskiej.
 - 1343 r. roku zakon otrzymał od rady miejskiej działkę pod budowę siedziby, przy ulicy Młyńskiej, gdzie wkrótce potem się osiedlili, przenosząc się ze Starego Sławna.
 - 1341 r. w Sławnie funkcjonowały już dwa młyny.
 - 1342 r. niejaki Jan Hegghart uzyskał zezwolenie na zbudowanie foluszu i garbarni. Kwitł handel rybami, zbożem oraz drewnem pozyskiwanym z pobliskich lasów. Składy drewna przez całe średniowiecze znajdowały się po wschodniej stronie miasta.
- Święcowie nadali im patronat nad miejską fara (1326). W 1343 roku zakon otrzymał od rady miejskiej działkę pod budowę siedziby, przy ulicy Młyńskiej, gdzie wkrótce potem się osiedlili, przenosząc się ze Starego Sławna.
- Od 1335 roku nastąpiło przejście władzy sądowniczej przez miasto.
 - 1347 r. Święcowie, w wyniku sporu z książętami pomorskimi, utracili Sławno.
 - 1354 r. Święcowie sprzedali miastu swoją rodową wieś Święcewo; w 1357 roku Sławno nabyło książęcą wieś Bobrowniki, którą później rada miejska sprzedała Wawrzyńcowi, ostatniemu z rodu Święców.
 - 1418 r. Sławno wraz z Darłowem i Słupskiem zawiązało porozumienie w sprawie przestrzegania sprawiedliwości na podległych im terenach.
 - 1439 r. zawarto kolejny związek ze Słupskiem i Darłowem w obronie przed nadmiernym obciążaniem miast świadczeniami. Posiedzenia tego związku odbywały się w Stargardzie aż do 1716 roku.
 - 1471 r. Sławno przystąpiło do związku miast pomorskich utworzonych w celu obrony przed Brandenburgią. Sławno utrzymywało oddziały zbrojnych: 40 mężczyzn w tym 25 ze szpicami, 8 halabardników i 6 konnych.
 - 1475 r. rada miejska złożona była z kilku burmistrzów i rajców oraz przedstawicieli cechów, których źródła wymieniają. Z późniejszych przekazów wiadomo, że urząd burmistrza był dożywotni, ale w ciągu roku 1/3 składu rady ustępowała aby po upływie roku ponownie wrócić na swe stanowiska. Sądownictwo również pozostało początkowo w rękach wójta.
 - XV wiek: Sławno utraciło prawo sprawowania sądów. Odebrał je w 1486 roku książę Bogusław za skazanie na śmierć lennika książęcego Bernarda von Winterfeld z Grabna. Zgodnie z porozumieniem zawartym w tym samym roku pomiędzy księciem, a radą miejską urząd wójta obsadzał od tej pory książę, natomiast burmistrzów wybierała rada miejska. Dochody z opłat sądowych podzielono na trzy części: jedną pobierał książę, drugą magistrat a trzecią sąd.
 - Kon. XV wieku - w mieście działało 40 warzeln piwa (piwowarzy należeli do cechu w Szczecinie). Kupcy i kramarze zrzeszeni byli w swoim cechu. Miasto miało prawo do 5 jarmarków rocznie. Na dwóch jarmarkach handlowano wełną, na trzecim ziarnem siewnym, a na pozostałych innymi płodami rolnymi. Miasto czerpało zyski z opłat za przewozy towarów po Wieprzy: od Sławna do Darłowa. Zyski przynosiła też huta miedzi zlokalizowana przed Bramą Słupską, korzystająca z lokalnych zasobów.

Pod koniec średniowiecza Sławno było liczącym się ośrodkiem wśród miast pomorskich.

- XV-XVI wiek – liczbę mieszkańców szacuje się na ok. 2500 osób 250 domów.
- 1577 r. książę Jan Fryderyk zrzekł się mianowania wójta w zamian za roczną opłatę.
- 1618-1648 wojna Trzydziestoletnia spustoszyła Sławno. Zamarło życie gospodarcze, a głód i epidemie zdziesiątkowały ludność. Po wojnie w Sławnie pozostało tylko 40 pełnoprawnych obywateli.
- Skutki wojny odczuwalne były do schyłku XVII wieku, elektor brandenburski uwikłany w ciągle nowe konflikty, nakładał na miasta, w tym również Sławno kontrybucje.
- 1657 r. Fryderyk Wilhelm zarekwirował w 1657 miejską wieś Warszków, a mieszczan zobowiązał do pomocy przy budowie twierdzy kołobrzeskiej i utrzymaniu tamtejszego garnizonu. Nastąpił zanik tradycyjnych rzemiosł, wzrosła liczba mieszkańców utrzymujących się z rolnictwa. Rozwijało się browarnictwo; Sławno stało się monopolistą w zaopatrywaniu okolicznych karczem.
- 1. 70 XVII wieku w Sławnie było zaledwie 1/6 ludności w porównaniu z 1628 rokiem. W spisie z 1677 roku odnotowano 432 mieszkańców (140 rodzin, w tym 28 wyrobników i 18 zubożałych mieszczan). Pod koniec XVII wieku, na 200 parceli, 111 było nie zabudowanych, a na pozostałych działkach stały domy zrujnowane.
- I poł. XVIII w. – reformy w państwie pruskim (reforma fryderycjańska). Powolną poprawę sytuacji przyniosły reformy administracyjne i gospodarcze państwa pruskiego przeprowadzone w pierwszej połowie XVIII wieku. W latach 1713-1740 zreformowano administrację państwową i miejską.
- 1712 r. liczba mieszkańców wynosiła 708 osób.
- 1724 r. utworzono powiat sławieńsko-polanowski, w obrębie rejencji koszalińskiej.
- 1746 r. Sławno uznano za miasto garnizonowe.
- XVIII w. niemal w całym mieście (zgodnie z założeniami reformy fryderycjańskiej) wymieniono zabudowę na nową (szachulec zastąpiła cegła ceramiczna), skorygowano rozmiary parceli i lokalizację zabudowy.
- 1746-1766 r. pogłowie zwierząt w Sławnie wynosiło: 840 sztuk bydła i trzody; nastąpiło ożywienie gospodarcze – głównie w sferze rolnictwa, wprowadzono nowe uprawy (ziemniaki, tytoń, podjęto próby hodowli jedwabników i uprawy drzew morwowych).
- 1777 r. źródła wymieniają budowniczego organów z Prus Wschodnich.
- 1782 r. Sławno miało prawo do organizowania 7 jarmarków rocznie.
- Koniec XVIII w. zmodernizowano drogi prowadzące m.in. do Koszalina, Darłowa i Berlina. Jest to czas ożywienia gospodarczego i rozwoju Sławna.
- 1756-1763 wojna siedmioletnia między Prusami i Rosją: Rosjanie spalili ratusz, tartak i młyn.
- 1798 r. liczba mieszkańców wynosząca 1703 osoby, (nadal nie osiągnęła poziomu sprzed wojny trzydziestoletniej, pomimo garnizonu, sprowadzanych do

- miasta tkaczy, a także osiedlających się od 2 połowy tamtego stulecia Żydów. W liczbie 1703 mieszkańców Sławna, 24 osoby były pochodzenia żydowskiego).
- 1806 r. kampania napoleońska pociągnęła za sobą częściowe zniszczenie zabudowy Sławna, a przez kontrybucje finansowe przyczyniła się do zahamowania rozwoju gospodarczego miasta.
 - 1811 r. w Sławnie mieszkało 2054 mieszkańców.
 - Do 1812 r. w Sławnie stacjonowało 720 żołnierzy francuskich.
 - Pocz. XIX w. Na początku XIX wieku, w wyniku przeprowadzanych w państwie pruskim reform, Sławno, zaliczone do kategorii miast małych, otrzymało status gminy miejskiej.
 - 1815 r. wyznaczono od nowa granice powiatu Sławno, w skład którego weszły oprócz Sławna: Darłowo, Polanów i Sianów.
 - Do połowy XIX wieku podstawą utrzymania ludności Sławna było rolnictwo. W rzemiośle zatrudnionych było 400 osób; w olejarni 32 robotników, 20 w tartaku i młynach. Do większych inwestycji z tamtego okresu zaliczyć należy modernizacje dróg na trasie Szczecin - Gdańsk, Sławno - Darłowo.
 - 2 poł. XIX w. proces liberalizacji gospodarki Niemiec skutkuje także rozwojem Sławna. Powstały odlewnie żelaza oraz zakłady przetwórstwa drzewnego. Modernizowano młyny i tartaki. W 1875 roku w mieście działały 2 browary, 2 odlewnie żelaza, 2 garbarnie, 5 farbiarni, młyn, tartak o napędzie parowym i 3 cegielnie.
 - 1846 r. założono pierwszą szkołę dla dziewcząt. W 1872 roku otwarto progimnazjum, w 1897 roku otwarto w mieście bibliotekę publiczną.
 - 1857 r. założono Towarzystwo Upiększania Miasta z inicjatywy którego wykonano wiele prac poprawiających estetykę miasta. W 1888 roku powstała Straż Pożarna.
 - 1869 r. uruchomiono linię kolejową na trasie Szczecin - Gdańsk. Do końca XIX wieku wybudowano i uruchomiono lokalne odcinki kolei wiodące do Darłowa, Bytowa, Ustki. W 1907 roku otwarto wąskotorówkę Sławno - Polanów. W tym czasie Sławno stało się ważnym węzłem komunikacyjnym.
 - W ciągu XIX wieku w związku z rozwojem przestrzennym miasta wyburzano stopniowo średniowieczne obwarowania.
 - XIX/XX w. powstały kolejne fabryki maszyn rolniczych, pieców, dachówek, a także firmy przetwórstwa rolno - rzeźnia miejska i spółdzielnia mleczarska. W 1898 roku powstała gazownia miejska, a w 1910 roku w mieście była już elektryczność. Po 1900 roku przystąpiono też do budowy nowoczesnej kanalizacji.
 - Zmodernizowano i rozbudowano szpital św. Jerzego; w latach 1886-1888 wzniesiono nowy szpital na przedmieściu Słupskim, przemianowując go po dziesięciu latach na szpital powiatowy. W jego pobliżu w 1890 roku zbudowano dom dla ubogich.
 - Pod zabudowę mieszkalną przeznaczono tereny położone wzdłuż głównych dróg wylotowych, a obiekty przemysłowe lokalizowano w dalszej odległości od centrum. Z terenu Starówki przeniesiono jedynie młyn miejski, lokalizując nowy zespół młyński na wschodnim brzegu kanału młyńskiego.

- Od 1. 80 XIX wieku wiele parterów domów zaczęto adaptować na sklepy. Jeden z domów przy Rynku zaadaptowano na znany w Sławnie „Hotel Prinz”. Nowe gmachy hoteli zbudowano na przedmieściu Koszalińskim. Pod koniec XIX wieku Sławno miało jednak nadal charakter małego miasta.
- 12.01.1883 r. urodził się Wilhelm Gross wybitny artysta związany z ziemią sławieńska, w latach dyktatury nazistowskiej represjonowany za ekspresjonistyczny styl i żydowskie pochodzenie.
- 1914-1918 I wojna światowa i następujący po niej kryzys wpłynęły także na stagnację w mieście.
- 1934 r. w Sławnie działało 16 samodzielnych zakładów przemysłowych oraz dwie filie. Były to 4 zakłady branży metalowo-maszynowej, 3 fabryki maszyn i narzędzi, 2 cegielnie, 2 tartaki, 2 zakłady meblarskie. Były też 152 niewielkie (przypuszczalnie jednoosobowe) zakłady rzemieślnicze oraz 69 firm handlowych.
- 1922-1928 r. gmina katolicka doprowadziła do budowy kościoła w Sławnie (dzięki księdzu Franciszkowi Nieringowi, architektowi miejskiemu Suhrowi i murarza Kellera) Powstał obiekt – pw. Św. Antoniego Padewskiego o wybitnych walorach architektonicznych.
- W tym czasie wzniesiono także obiekty użyteczności publicznej: gmach sądu, bank, nowa szkoła podstawowa, remiza straży pożarnej. Liczba mieszkańców w tym czasie wyniosła ponad 7 tys. osób.
- 1933 r. założono Ogród Botaniczny.
- 7 marca 1945 r. Sławno zostało zdobyte (po ciężkim ostrzale artyleryjskim) przez oddziały Armii Czerwonej. Potraktowane jak zdobycz wojenna było z premedytacją podpalane i burzone. Straty wojenne i podpalenia to 50% uszczerbek w zabudowie Sławna. W wyniku starć wojennych oraz podpażeń, zabudowa miasta zniszczona została w 50 %. Ponad 500 spalonych budynków rozebrano; uszkodzenia infrastruktury komunalnej i przemysłowej wynosiły ponad 80%. Samo centrum miasta ucierpiało najbardziej; poważnemu uszkodzeniu uległ kościół Mariacki, zburzony został ratusz i większość domów w pld.-zachodniej części miasta. Na przedmieściu Koszalińskim zniszczony został szpital św. Jerzego, ocalała wszakże zabudowa mieszkalna na obu przedmieściach ocalała.
- 1946 r. rozpoczęto odbudowę miasta, przy czym do końca lat pięćdziesiątych prace polegały na usuwaniu gruzów, remontach instalacji i urządzeń komunalnych oraz naprawy dróg i mostów.
- Lata 50. XX w. usunięto z ulic i sklepów nazwy niemieckie i zastąpiono je nazwami polskimi. Zmiany nazw ulic dokonała rada miejska w lutym 1953 roku. Naprawiano infrastrukturę miejską: gazownię, mleczarnię. Funkcjonowały już wówczas tartak, rzeźnia, młyn.
- W 1986 roku Sławno liczyło ok. 3,5 tys. mieszkańców. Urząd Miejski ulokowano w gmachu dawnego Urzędu Powiatowego. Przeprowadzono także remonty najważniejszych obiektów historycznych: kościoła Mariackiego, Bramy Koszalińskiej i Słupskiej, kościoła pw. Św. Antoniego Padewskiego.

4.3. ROZWÓJ PRZESTRZENNY UKŁADU URBANISTYCZNEGO SŁAWNA

Miasto

Miasto założono na tzw. surowym korzeniu (1317 r.), na wyspie piaskowej, wys. 25 m n.p.m., ograniczonej od wschodu pradoliną rzeki Wieprzy i kanałem miejskim, a od północy dopływem rzeki Moszczenicy wpadającej do Wieprzy. Układ urbanistyczny w formie elipsy, rozplanowanej na osi wschód - zachód. Główna oś komunikacyjna w układzie N-S. To układ przestrzenny charakterystyczny dla miast lokowanych w tym okresie z regularnymi kwartałami zabudowy i ulicami przecinającymi się pod kątem prostym.

Nie znalazły potwierdzenia hipotezy o istnieniu starszego osadnictwa sprzed lokacji miasta w 1317 r²³. Za główny czynnik lokacji miasta przyjmuje się korzystne warunki topograficzne (lepsze niż Stare Sławno) w zakolu dwóch rzek, piaskowa wyspa stwarzała lepsze warunki pod zabudowę. Zmianie uległ także stary trakt komunikacyjny „wielka droga” prowadzący w kierunku Bałtyku; od 1333 roku biegł on w bezpośrednim sąsiedztwie Sławna przez Warszkowo²⁴.

Z 200 łanów ziemi otrzymanych w darowiźnie, pod zabudowę przeznaczono powierzchnię (obecnie licząc) ok. 12 hektarów. Granice układu wyznaczały linie obwarowań i fosy. Granice miasta wyznaczały umocnienia obronne (mury i fosy). Charakterystyczny szachownicowy układ kwartałów i ulic uzupełniał centralnie ulokowany, kwadratowy rynek. Wschodni kwartał przyrynkowy przeznaczony został pod budynek fary. Kwartały przeznaczone pod zabudowę podzielono na parcele, których liczba mogła sięgać 250. Przez rzekę i fosę przerzucone były drewniane mosty, o których wspomina się w źródłach kilkakrotnie tuż po lokacji miasta.

Zabudowa miejska była przypuszczalnie typowa dla okresu średniowiecza: drewniana lub szkieletowa; obiekty o specjalnym charakterze jak kościół, ratusz czy obwarowania wznoszono z kamienia i cegły.

Budowę świątyni rozpoczęto wg przekazów źródłowych w 1326 roku, pod patronatem joannitów. W 1390 roku ma wezwanie NM Panny i Św. Jana Chrzciciela. Budowa trwała na przestrzeni XIV i XV wieku. Ukończona w XV wieku świątynia uzyskała kształt trójnawowej bazyliki z 2,5 przesłowym prezbiterium, czteropresłowym korpusem, prostopadłościenną wieżą na planie kwadratu oraz z czteropresłową zakrystią przy północnej ścianie prezbiterium i korpusu nawowego. Do XVIII wieku czynna była nekropolia przykościelna.

Istnienie ratusza potwierdza przekaz źródłowy z 1409 roku, i rycina Lubinusa z 1618 r., na której ukazana została sylweta piętrowej budowli ze schodkowymi szczytami i latarnią na dwuspadowym dachu. Ratusz stanowił dominantę rynku. Wznoszono go przypuszczalnie w XIV i XV wieku. W 1760 roku z uwagi na zniszczenia został rozebrany.

Z trwałych materiałów wzniesione były również mury obronne datowane na połowę XIV wieku (z pominięciem fazy ziemno-drewnianej). Istnienie murów potwierdzają wzmianki źródłowe z 1453 i 1458 roku, w których mowa jest o bramie Koszalińskiej i o bramie Słupskiej. Wygląd murów z okresu średniowiecza jest znany z ryciny Sławna wykonanej około 1617/1618 roku i zamieszczonej na mapie

²³ Teza Klempina, mówiąca o wcześniejszej wsi z kościołem św. Wojciecha nie została potwierdzona ani w źródłach historycznych, ani tym bardziej badaniach archeologicznych

²⁴ Po wykupieniu wsi od Święców

Lubinusa. Na rysunku ukazującym miasto od strony południowej widoczne są mury wzmocnione prostopadłościennymi basztami, trzy bramy (Koszalińska, Słupska i Łąkowa) oraz jedna baszta cylindryczna. Przy bramie Koszalińskiej znajdowała się furta. Z przekazów źródłowych wynika, że w murach znajdowała się jeszcze druga furta zwana Polną, przekuta w XVI wieku, a baszta, wzmiankowana w źródłach w 1456 roku, nosiła nazwę Wieży Więziennej z uwagi na pełnioną funkcję.

Przed bramą Koszalińską stał spichlerz należący do gildii kupieckiej, którego renesansowe formy wskazują na powstanie w XVI wieku.

W okresie średniowiecza w Sławnie istniały dwa przedmieścia, usytuowane przed Bramą Koszalińską i przed Bramą Słuską. O ich istnieniu świadczą informacje o znajdujących się tam przytułkach z kaplicami (niewykluczone, że były to leprozoria). Przed Bramą Koszalińską stał przytułek ze szpitalem św. Jerzego, a przed Bramą Słuską szpital św. Gertrudy. Składały się z budynków szpitalnych oraz kaplic, w pobliżu których znajdowały się cmentarze. Najstarszy przytułek Św. Jerzego wraz z kaplicą wzmiankowano w przekazach historycznych już w 1350 r. W 1493 roku w kaplicy ufundowano wikarię. Z późniejszych dokumentów wynika, że w 1593 roku dzięki fundacji sławieńskich mieszczan w zespole opiekuńczym św. Jerzego wybudowano nowy kościół z plebanią za kwotę 342 talarów. Zniszczony szpital rozebrano w 1945 roku.

Drugim przytułkiem - szpital św. Gertrudy usytuowany został przed Bramą Słuską; pierwsza wzmianka pochodzi z 1458 roku. Istniał on jeszcze na początku XVII wieku; zniszczeniu uległ przypuszczalnie w czasie wojny trzydziestoletniej.

Inne budowle średniowieczne (nie zachowane współcześnie) wymieniane w źródłach to: m.in.: szkoła przykościelna, dom zakonny joannitów, dwór miejski (zabudowania folwarczne z kuźnią i arsenałem) i liczne budynki gospodarcze (stodoły). Szkoła miejska powstała dopiero w XVI wieku, a nowy budynek szkolny zbudowano w 1565 roku z kamieni uzyskanych ze zburzonej kaplicy św. Ducha (po północnej stronie kościoła farnego).

Obiekty gospodarcze takie jak młyny wodne umieszczano, co oczywiste, poza murami obronnymi. Najstarszy młyn wzmiankowany od 1341 roku w pobliżu Moszczenicy (funkcjonował w tym miejscu do XIX wieku). Poza terenem zabudowanym funkcjonowały jeszcze dwa młyny oddalone od miasta. Pierwszy, zwany "Kukułka" znajdował się na płn.-wschód od miasta, drugi na południe. Przed bramami znajdowały się (opisane wcześniej) składy drewna, huta miedzi, składy, farbiarnie, nad Młynówką zlokalizowano folusz. Przed bramą Koszalińską stał dom składowy kupców, przed Bramą Słuską działała huta miedzi, przed bramą Łąkową była farbiarnia dla sukienników i tkaczy, a nad Młynówką stał folusz.

Z powstałego w okresie średniowiecza układu urbanistycznego Sławna do czasów współczesnych czytelne pozostają:

- średniowieczne założenie urbanistyczne z szachownicowym układem ulic i kwartałów (przy zmienionym częściowo kształcie kwartałów i całkowitej zmianie zabudowy),
- kościół farny,
- relikty średniowiecznych murów obronnych w postaci bram: Koszalińskiej i Słuskiej.

Pod koniec XVIII wieku na Przedmieściu Słupskim wydzielono teren cmentarza komunalnego, lokalizując tu również z czasem cmentarz żydowski.

Z zabudowy Sławna powstałej w okresie nowożytnym (głównie w XVIII wieku) przetrwało zaledwie kilkanaście domów mieszkalnych: ul. Grottgera 24,26; ul. Kościuszki 3, 6; ul. Mickiewicza 2, 4, 6; ul. Mielczarskiego 3, 4; ul. Rapackiego 22, 23; pl. Ks. Kardynała Wyszyńskiego 5. Większość z nich została niestety przebudowana jeszcze w XIX wieku oraz w latach 1956-1957.

W 1878 roku cały obszar miasta (w obrębie murów i przedmieścia) liczył 5249 parceli, będących w posiadaniu 622 osób, spółek i miasta. Wraz z podziałem terenów przedmieść na parcele rozpoczęła się ich intensywna zabudowa.

Nowa zabudowa przekroczyła linię przebiegu ulicy Basztowej i linię przebiegu dawnych murów (rozebranych w XIX wieku); zmianie uległ tym samym historyczny plan miasta. Od lat osiemdziesiątych XIX wieku wzrosło znaczenie handlu i zamożność mieszkańców. Partery licznych kamienic zaadaptowana na sklepy i punkty usługowe, a oficyny na magazyny. Największe zmiany nastąpiły na terenie przedmieść.

Przedmieście Słupskie rozwijało się wzdłuż traktów komunikacyjnych w kierunku Sławska i Słupska. Zabudowa terenu położonego wzdłuż szosy sławskiej nastąpiła w latach osiemdziesiątych XIX wieku. W latach 1886-1888 zbudowano nowy szpital i przytułek. W 1905 roku tuż przy moście na Moszczenicy wzniesiono siedzibę Urzędu Powiatowego. Rolę dzielnicy willowej od przełomu XIX i XX wieku pełniła ob. ul. Gdańska. Pod koniec XIX wieku pod zabudowę przeznaczono tereny po wschodniej stronie miasta w ramionach Wieprzy i kanału miejskiego. Najpierw, tuż nad kanałem młyńskim, powstał zespół młyna miejskiego, a w 1878 roku rozpoczęto budowę gmachu Gimnazjum z kilkoma budynkami towarzyszącymi przy nowo wytyczonej ulicy (ob. Cieszkowskiego).

Jeszcze przed wybuchem I wojny światowej Stare Miasto otoczono szerokim pasem zieleni po stronie wschodniej i północno-wschodniej oraz ciągiem promenad opasujących cały obwód miasta „Promenada Wschodnia”, „Promenada Wałowa”, „Promenada Zachodnia” Bagnisto-łakowy teren pomiędzy kanałem Młyńskim, a torami kolejowymi, po południowej stronie Gimnazjum, przeznaczono na Park, któremu nadano nazwę „Keiser Wilhelm Park”. Tereny te zagospodarowano w pełni dopiero w latach trzydziestych XX wieku.

W 1898 roku na **Przedmieściu Koszalińskim** otworzono gazownię, w całym mieście zainstalowano 80 latarni gazowych. Po wybudowaniu elektrowni w 1910 roku latarnie wymieniono na elektryczne. W 1900 roku powstał projekt budowy nowoczesnej kanalizacji, który zaczęto realizować niebawem zastępując drewniane rury wodociągowe z 1860 roku rurami kamionkowymi. W 1910 roku wybudowano wieżę wodociagową.

W okresie dwudziestolecia międzywojennego wokół przedmieść otaczających Stare Miasto powstały trzy nowe osiedla mieszkaniowe. Pierwsze w latach dwudziestych XX wieku po północnej stronie miasta, przy szosie prowadzącej do Sławska.; przy rzeźni miejskiej wybudowano osiedle dla rodzin robotników. W latach trzydziestych XX wieku rozpoczęto budowę osiedla zwanego Osiedlem Polanowskim, po południowej stronie miasta (za torami kolejowymi).

Inwestycje kontynuowano w obrębie Starego Miasta, przebudowywano historyczne kamienice, rozbudowywano istniejące zespoły szkół, szpitala miejskiego, wzniesiono kilka nowych gmachów użyteczności publicznej w centrum Starówki i poza jej granicami.

Do czasów współczesnych zachowały się m.in.:

- zespół kościoła katolickiego z plebanią - obecnie kościół p.w. św. Antoniego, zbudowany w latach 1925 - 1928,
- Dom Ewangelicki - obecny Dom Kultury, zbudowany w 1927 roku nieopodal dawnej Bramy Łąkowej,
- Powiatowa Kasa Pożyczkowa - obecnie Bank PKO SA, przy Starym Rynku, zbudowany około 1927 roku,
- gmach Policji na rogu ob. ul. Gdańskiej - obecnie siedziba policji, wzniesiony w 1927 roku,
- gmach Sądu, przy ob. ulicy I Pułku Ułanów, wzniesiony około 1928 roku.

Zieleń komponowana

W 1858 roku powstało w Sławnie Towarzystwo Upiększania Miasta, do którego podstawowych zadań należało m.in. planowanie i zakładanie promenad oraz porządkowanie zaniedbanych terenów. Z inicjatywy członków Towarzystwa Upiększania Miasta, na terenie istniejącego lasu utworzono park Miejski o charakterze leśnym, który zachował się do dziś. W parku, w tym czasie założono aleje, wzdłuż których posadzono kasztanowce oraz wierzby płaczące nad kanałem.

W latach 1895-1900 zalesiono część podmiejskiego terenu tworząc lasy komunalne, które przeznaczone były dla mieszkańców Sławna jako teren rekreacyjny. Pierwotnie na terenie lasów znajdowały się specjalne urządzenia i budowle służące do gier, zabaw i ćwiczeń ruchowych. Część z nich już nie istnieje, a nieliczne pozostałe znajdują się w stanie nie nadającym się do użytkowania.

W latach 1920-1930, na bagnistym terenie przy promenadzie wiodącej obok gimnazjum w kierunku rzeki Wieprzy utworzono Ogród Botaniczny. Jego założeniem zajął się Karl Friedrich Marquardt, przyrodnik, autor wielu prac z zakresu flory Pomorza. Roślinność w ogrodzie pochodziła z całego Pomorza. Marquardt przywiózł także wiele okazów z innych rejonów Niemiec, na przykład z Alp. Ogród otrzymał także „pomnik” który stoi tu do dziś – kamień narzutowy przywieziony z Kwasowa. Ogród uległ poważnym zniszczeniom podczas powodzi w 1957 roku. Wiarygodne informacje o istnieniu ogrodu pochodzą z kart zielnikowych sporządzonych w latach 1937-1947.

W okresie międzywojennym, założono zieleniec przy Hindenburg StraÙe (ob. ul Armii Krajowej), zwany różanką (dawnej, zwany ogrodem różanym, tzw. różanką – fot. 5. Na kwietnikach uprawiano tu róÙe różnych gatunków i odmian. Niektóre z lip

Sławno po 1945 roku

W wyniku ofensywy wojsk Armii Czerwonej, w marcu 1945 roku, doszło do zdobycia Sławna, a jednocześnie do zniszczenia jego zabudowy, szacowane na 50%. Na skutek ostrzału wybuchły pożary, które wypaliły dachy i wnętrza 507 domostw. Zniszczony został m.in. kościół farny, ratusz, hotele i inne budynki użyteczności

publicznej. Na Przedmieściu Koszalińskim zniszczony został Szpital św. Jerzego, kościół Nowoapostolski, Urząd Finansowy i Urząd Ochrony Zdrowia. Zrujnowany, a następnie rozebrany został również Hotel Dworcowy. Na Przedmieściu Słupskim zniszczony został Gmach Sądu. Po wojnie rozebrano pomnik poległych w I wojnie światowej. Zniszczeniu uległa prawie połowa zakładów przemysłowych. Dewastację budynków urzędowych i przemysłowych szacowano na 80%. Zniszczone zostały drogi, mosty i wiadukty. W obrębie murów pozostało kilkadziesiąt całych budynków zachowanych przy kilku zaledwie ulicach: Basztowej, Grottgera, Konopnickiej, Kościuszki, Mielczarskiego, Matejki, Mickiewicza.

W 1946 roku przystąpiono do robót porządkowych i remontowych w Sławnie. Pod koniec 1. 40 XX wieku odbudowano kościół farny. W 1958 roku wykonano inwentaryzację zabudowy w obrębie Starówki. W latach czterdziestych XX wieku odbudowano kościół farny. Do użytku oddano również kościół św. Antoniego. W 1955 roku z cmentarza usunięto nagrobki niemieckie, a na poszerzonym terenie założono nowy cmentarz.

Przy odbudowie Starego Miasta nie kierowano się zasadą rekonstrukcji i odtworzenia starego planu – podobnie zresztą jak na większości tzw. Ziem Odzyskanych. Nowa zabudowa lokowana bez nawiązania do historycznych (średniowiecznych) planów skutkowałą niekorzystnymi przekształceniami i dewaloryzacją. Z pierwotnego rozplanowania Starego Miasta pozostawiono tylko 6 kwartałów, a resztę zabudowano w sposób zupełnie odbiegający od tradycji. Odstąpiono od zasady podziału na kwartały i obrzeżnej zabudowy kwartałów, odstąpiono od historycznych rozmiarów działek i skali zabudowy mieszkalnej. Zatarło przebieg dawnych ulic i charakter zabudowy pierzejowej. Nowe domy wzniesiono w formie wielokondygnacyjnych i wielorodzinnych bloków z wielkiej płyty ustawionych niejednokrotnie w poprzek dawnych kwartałów.

Zachowane (waloryzujące) elementy krajobrazu kulturowego Sławna

Do czasów współczesnych - mimo licznych ubytków i nowych nawarstwień – czytelny pozostaje historyczny układ urbanistyczny Sławna z jego głównymi – pięcioma elementami. Trzy o genealogii średniowiecznej:

Stare Miasto w obrębie przebiegu murów obronnych wyznaczonych bramami Koszalińską i Słupską z terenem po dawnych fosach i wałach do wysokości promenady obiegającej miasto; historyczny układ kwartałów zachowany jest w zaledwie ok. 50%. Najbardziej zdewaloryzowanym elementem Starego Miasta jest rynek. Brak podziału zabudowy na kwartały i pierzei harmonijnej zabudowy stanowi swoiste wyzwanie dla rewitalizacji miasta.

Większość zabudowy mieszkalnej na tym obszarze pochodzi z XIX i XX wieku; sporadycznie zachowały się obiekty XVIII-wieczne (pl. kar. St. Wyszynskiego 6). Obiekty o wysokich walorach zabytkowych zostały ujęte w gminnej ewidencji zabytków dla miasta Sławna. Zabudowę mieszkalną uzupełniają budynki gospodarcze, w tym pozostałości po historycznych zespołach rzemieślniczych i przemysłowych.

Z budowli użyteczności publicznej, oprócz średniowiecznego kościoła i dwóch bram zachowały się jeszcze dwie budowle: gmach Kasy Pożyczkowej przy Placu ks. Kardynała Stefana Wyszynskiego 1 oraz gmach Prokuratury Rejonowej przy ul.

Powstańców Warszawskich 4. Gmach Kasy Pożyczkowej zbudowany około 1930 roku (na miejscu osiemnastowiecznych domów. Budynek prokuratury modernistyczny o wysokich walorach historycznych.

4.4. DZIEDZICTWO ARCHEOLOGICZNE

W obrębie obecnego obszaru miasta zarejestrowano 21 stanowisk archeologicznych ze znaną i określoną lokalizacją, zabytkowy obszar Starego Miasta oraz kilka stanowisk o nieznanym miejscu. Najstarsze ślady osadnictwa na obszarze związane są z epoką kamienia – pojedynczy ślad osadniczy z przełomu paleolitu i neolitu, dwa ślady prawdopodobnie kultury amfor kulistych, pojedynczą osadę kultury pucharów lejkowatych oraz ślad osadniczy z przełomu neolitu i epoki brązu. Widoczna jest grupa 6 stanowisk związanych z kulturą wielbarską, oksywską i z okresu rzymskiego. Znaczącą jest tutaj osada oksywsko-wielbarska na stanowisku Sławno 8. Istotnymi jest także grupa 9 stanowisk, których chronologię określono na okres wczesnośredniowieczny, w trzech przypadkach są to osady, w dwóch przypadkach datowane na VIII-IX wiek. Nie mniej liczne ilościowo chociaż nie tak znaczące funkcjonalnie jest osadnictwo średniowiecze. Występują tutaj tylko dwie osady oraz ślady osadnicze i stanowiska z tego okresu świadczą raczej o niewielkim nasileniu ruchu kolonizacyjnego obszaru poza miejskiego w tym okresie. Ogólnie na okres średniowiecza/nowożytności datujemy obszar Starego Miasta. Brak jest natomiast stanowisk datowanych ogólnie na okres starożytny (pradziejowy) oraz mających własną formę krajobrazową np. grodziska. To ostatnie występuje na północ od miasta na gruntach wsi Sławsko. Widoczna jest natomiast przewaga występowania stanowisk w części północnej i półn.-wschodniej, bliżej Wieprzy. Przedstawiony krótki rys historyczny osadnictwa uwzględnia tylko dane wynikające z zasobu archeologicznego na obszarze miejskim Sławna²⁵.

Wcześniejsze badania powierzchniowe przeprowadzone w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski (AZP) odnosiły się do ówczesnego obszaru administracyjnego miasta Sławna. Obecnie jest on większy, stąd w lokalizacji niektórych stanowisk archeologicznych występują wcześniejsze nazwy jednostek administracyjnych (np. Kwasowo, Sławsko, Bobrowiczki). Współcześnie zabytki archeologiczne narażone są na liczne zagrożenia wynikające m.in. z lokalizacji nowych inwestycji, zmian sposobu gospodarowania na terenach rolniczych, a także z braku wiedzy społeczności lokalnych nt. prawidłowej ochrony – czy też opieki nad zabytkami archeologicznymi.

²⁵ E. Wilgocki „Zasób archeologiczny do mpzp gminy miejskiej Sławno woj. zachodniopomorskie, opracowanie autorskie, Szczecin 2004

4.5. ZABYTKI RUCHOME

Miasto Sławno

W Sławnie zachowało się stosunkowo niewiele zabytków ruchomych.

Po zniszczeniach wojennych głównej świątyni miasta, kościoła parafialnego p.w. Wniebowzięcia NMP, można zobaczyć kilka obiektów pochodzących z różnych epok, nie stanowiących jednorodnego zespołu. Należy tutaj wymienić empirową chrzcielnicę z ok. 1800 r., barokowy obraz „Obrzezanie Jezusa” pochodzący z 2 poł. XVIII w., czy też pochodzący z tego samego okresu krzyż procesyjny. Na wieży kościoła wiszą trzy dzwony odlane z żeliwa w 1922 r. Część obiektów stanowiących wyposażenie wnętrza, jak np. organy powstała już po II wojnie światowej. W kościele znajduje się ponadto kilka zabytkowych naczyń liturgicznych.

Zdecydowanie bardziej jednorodny, neogotycki, wystrój posiada kościół parafialny p.w. św. Antoniego z Padwy. Kościół został wzniesiony jako rzymskokatolicki w latach 1926-28 i z tego też okresu ten wystrój pochodzi.

Głównym jego elementem jest ołtarz główny (jak większość rzeźbionego, drewnianego wystroju kościoła autorstwa Josefa Schnitza), tryptyk, nawiązujący formą do średniowiecznych ołtarzy szafiastych. W części środkowej otwartego ołtarza znajduje się płaskorzeźba „Opłakiwanie” między rzeźbami przedstawiającymi św. Maurycego i św. Marcina. W skrzydłach bocznych umieszczone zostały płaskorzeźby przedstawiające „Nawiedzenie św. Elżbiety”, „Zwiastowanie NMP”, „Hołd Trzech Króli” oraz „Adorację Dzieciątka”. Na rewersach skrzydeł bocznych znajdują się rzeźbione przedstawienia świętych Jana Chrzciciela, Wawrzyńca, Małgorzaty i Doroty.

Nad ołtarzem na belce tęczowej grupa Ukrzyżowania z Chrystusem na krzyżu między Matką Bożą i św. Janem Ewangelistą. Wystroju rzeźbiarskiego kościoła dopełniają rzeźba Madonny z Dzieciątkiem w ołtarzu bocznym oraz stacje Drogi Krzyżowej.

W kościele zachowały się ponadto krzyż i świecznik stanowiące urządzenie ołtarza, oraz dzwon pochodzący z 1897 r..

W oknach kościoła zachował się zespół witraży przedstawiających świętych: Ottona z Bambergu, Elżbietę, Piotra Kanizjusza, Barbarę, Franciszka, Jadwigę, Jana Bożego, Teresę od Dzieciątka Jezus. Święci przedstawieni są w półpostaci z atrybutami. W zakrystii kościoła znajdują się jeszcze dwa witraże z wizerunkami Chrystusa Króla i Najświętszej Maryi Panny.

Z kompleksem kościoła p.w. św. Antoniego z Padwy związany jest niezwykle ciekawy zespół ceramicznej rzeźby architektonicznej stanowiącej oprawę portalu wejściowego do kościoła oraz dominantę nad wejściem do plebani.

Na terenie miasta zachowały się także przykłady świadczące o wysokim poziomie rzemiosła. Są to przykłady wysokiej jakości stolarstwa i snycerstwa, kowalstwa, witrażownictwa, sztukatorstwa, itp. Najciekawsze tego typu obiekty zachowały się w budynku dawnego Starostwa, przy ul. M.C. Skłodowskiej 9.

W budynku tym zachował się m.in. zespół okien witrażowych z plaketami z przedstawieniami herbów. Cztery z nich przedstawiają herby miast należących do dawnego powiatu sławieńskiego (Kreis) – Sławna, Darłowa, Sianowa i Polanowa, pozostałe herby rodów posiadających majątki zlokalizowane w okolicach Sławna.

4.6. WARTOŚCI NIEMATERIALNE

Ziemia sławieńska jest miejscem posiadającym swoisty klimat (*genius loci*), Współtworzą go zarówno istniejące zabytki, jak i historyczne postaci, które żyły tu od średniowiecza po czasy współczesne, o czym autorzy niniejszego Programu opieki... napisali już w zarysie historii, jak i dziedzictwo niematerialne, odczytywalne np. w zachowanych nazwach ulic, nazwach geograficznych, w przekazach, podaniach i legendach.

Po zakończeniu II wojny światowej i niemal całkowitej wymianie ludności także na terenie historycznej Ziemi Sławieńskiej, mieliśmy do czynienia ze zjawiskiem przerwanej ciągłości kulturowej. Ludność niemiecka opuściła swoją ojczyznę, osadnicy-repatrianci z różnych terenów dawnej Rzeczypospolitej przybyli na nieznaną ziemię, przynosząc swoje tradycje, dziedzictwo, w tym to niematerialne. Przez kilka kolejnych dziesięcioleci podania i legendy ziemi sławieńskiej pozostawały nieznane współczesnym mieszkańcom. W 2014 roku z inicjatywy Jana Sroki – wybitnego regionalisty i badacza dziejów regionu zostały wydane „Legends dawnej Ziemi Sławieńskiej” przy wsparciu finansowym: Gminy Sławno, Miasta Sławno i Starostwa Powiatowego w Sławnie. Wprowadzono podział terytorialny na 6 gmin, które przed 1945 rokiem wchodziły w skład powiatu.

„Legends odzwierciedlają ludzkie pragnienia o ukrytych skarbach, przekonania o duchach, fantastykę i realizm charakterystyczny dla każdego ludu na ziemi. Dziś znaleźć w nich można echa minionych epok, postaci podobnych do nas, które dzięki opowieściom przetrwały w pamięci podobnych²⁶.

W 1883 roku urodził się w Sławnie wybitny artysta i kaznodzieja – Wilhelm Gross. W latach 1911-1913 często bywał u matki w Sławnie. W czasie I wojny światowej w jego twórczości nastąpił wyraźny nawrót do wartości chrześcijańskich i tematów biblijnych. W czasie dyktatury hitlerowskiej Gross był represjonowany za zbyt ekspresjonistyczny styl i żydowskie pochodzenie. Był autorem m.in. pomników poświęconych poległym w I wojnie światowej w Sławnie i Słównie (gm. Darłowo), płaskorzeźby ku czci uczniów sławieńskiego progimnazjum poległych w I wojnie. Wykonał także popiersie ministra Kuhna dla ratusza w Sławnie.

Monumentalne upamiętnienie w Sławnie zostało wyburzone na przełomie l. 60 i 70 XX wieku, a na jego miejscu wzniesiono altanę parkową (1999 r.) przez niemieckich „wędrujących czeladników”. Pamięć o Wilhelmie Grossie i innych ważnych dla regionu postaciach jest kultywowana m.in. przez Fundację „Dziedzictwo”, dzięki działalności Sławieńskiego Domu Kultury.

W latach 1920-1930, na bagnistym terenie przy promenadzie wiodącej obok gimnazjum w kierunku rzeki Wieprzy utworzono Ogród Botaniczny. Jego założeniem zajął się Karl Friedrich Marquardt, przyrodnik, autor wielu prac z zakresu flory Pomorza. Ogród po wojnie nosił nazwę Ogrodu Botanicznego przy Jedenastoletniej Szkole w Sławnie. W 1956 roku Kuratorium Okręgu Szkolnego w Koszalinie wzięło go pod swoją opiekę. W gabinecie biologicznym Liceum Ogólnokształcącego znajdują się notatki i zdjęcia wykonane w latach 1956-1961 przez nauczycielkę biologii Stefanię Figlarowicz. Obecnie na terenie dawnego Ogrodu

²⁶ J. Sroka, „Legends dawnej Ziemi Sławieńskiej”, Gdynia 2014, s. 3.

utworzono „Szkolną Ostoję Przyrody”, którą opiekują się uczniowie Liceum Ogólnokształcącego.

Inne wielkie postaci to twórcy kościoła katolickiego w Sławnie pw. Św. Antoniego Padewskiego w latach 1925-1928 ksiądz Franz Niering, architekt Dietrich Suhr. Po 400 latach w Sławnie powstała świątynia rzymskokatolicka; obiekt o wybitnych walorach architektonicznych, obecnie także zabytkowych (wpisany do rejestru zabytków).

Są to wartości tworzące „ducha” / klimat miasta, które są eksponowane poprzez np. (wydawnictwa, programy edukacyjne, wystawy i inne).

Miasto Sławno posiada Sławieński Dom Kultury, a przede wszystkim stowarzyszenia w tym Fundacja „dziedzictwo”, które winny być „pełnomocnikiem” miasta Sławna w jego ochronie i promocji.

5. OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO MIASTA SŁAWNO

5.1. REJESTR ZABYTEKÓW

Jak wyżej wspomniano (rozdz. 2) formy ochrony krajobrazu kulturowego i zabytków reguluje art. 7 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (wraz z późn. zmianami). Formą ochrony ustanawianą przez wojewódzkiego konserwatora zabytków jest wpisanie do rejestru zabytków.

Zabytki archeologiczne w granicach administracyjnych Gminy Miasto Sławno nie występują obiekty i obszary wpisane do rejestru zabytków.

Prawną ochroną konserwatorską objęty jest teren Starego Miasta (nr rej. 556 z dn. 14.02.1966, dec. nr KI-IV-Oa/16/66), a to oznacza, że wszelkie prace prowadzone na tym obszarze wymaga także zgody WKZ i nadzoru archeologicznego.

Na 21 obiektów i obszarów ujętych w ewidencji konserwatorskiej zaledwie 3 stanowiska znajdują się w strefie W.II – częściowej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej; pozostałe objęte są strefą W.III – ograniczonej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej. stanowiska.

Wojewódzka Ewidencja Zabytków Archeologicznych – załącznik. nr 3

Do rejestru zabytków nieruchomych wpisano ogółem 12 obiektów.

Najwcześniej, bo już w 1955 roku wpisano relikty średniowiecznych obwarowań miejskich tj. bramy: Koszalińską i Słupską; w 1964 roku kościół Mariacki. Stare Miasto objęto ochroną prawną w 1966 roku. Dom przy ul. Grottgera 8 – 1966 r. Kościół pw. Św. Antoniego Padewskiego i plebania – 1997 r.

W 2005 r. wpisano do rejestru: wodociągową wieżę ciśnień przy ul. Koszalińskiej; budynek dawnej fabryki konserw przy ul. Koszalińskiej; budynek dawnego starostwa ob. siedziba UM Sławno i UG Sławno przy ul. M. Skłodowskiej-Curie.

W 2006 r. wpisano zespół magazynów zbożowych przy ul. Rapackiego; a w 2014 roku budynek młyna przy ul. Cieszkowskiego.

Z pewnością nie jest to liczba imponująca, ale stosunkowo reprezentatywna: od wpisu obszarowego Starego Miasta i bram miejskich; poprzez obiekty sakralne, aż po założenia poprzemysłowe.

Niestety bardzo skromnie (1 obiekt) jest reprezentowana zabudowa mieszkalna; brak także założeń zieleni komponowanej.

Wykaz zabytków nieruchomych w rejestrze – załącznik nr 1

Rejestr zabytków ruchomych dostępny jest w WUOZ w Szczecinie Delegatura w Koszalinie

Rejestr nie jest zbiorem zamkniętym. Na terenie Sławna występują obiekty o walorach historycznych i architektonicznych, które mogą zostać wpisane do rejestru zabytków.

Wpis do rejestru dokonywany jest w drodze postępowania administracyjnego, przeprowadzonego z urzędu (przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków) lub na

wniosek właściciela nieruchomości. Obecnie jest prowadzona (przez Narodowy Instytut Dziedzictwa w Warszawie OT w Szczecinie) weryfikacja tzw. wpisów obszarowych, które następnie zostaną przekazane WKZ. Miasto Sławno jest również objęte taką weryfikacją. Nie zmienia to faktu, że wszelkie decyzje związane z rejestrem zabytków leżą w gestii Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków.

5.2. WOJEWÓDZKA EWIDENCJA ZABYTKÓW

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2010 roku w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem, Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Szczecinie, opracował „wykaz zabytków nieruchomych z terenu Gminy Miasto Sławno ujętych w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków”²⁷. Zgodnie z w/w wykazem Wojewódzka Ewidencja Zabytków Gminy Miasto Sławno zawiera 241 obiektów. Wśród tych obiektów dominuje: zabudowa mieszkalna: kamienice, wille, domy wielorodzinne; sporadycznie obiekty użyteczności publicznej (w tym Ogród Botaniczny, cmentarz, bank, obiekty gospodarcze). Wykaz obarczony jest pewnymi nieścisłościami, zawiera także obiekty wpisane do rejestru zabytków oraz powtórzenia.

Tworzona równoległe z niniejszym Programem opieki (...) gminna ewidencja zabytków, opierająca się na weryfikacji terenowej i merytorycznej pozwoli uściślić WEZ. W trakcie weryfikacji stwierdzono, że 12 obiektów nie istnieje

Wojewódzka Ewidencja Zabytków nieruchomych - załącznik nr 2

²⁷ Przekazany w 2010 roku.

6. POLITYKA W ZAKRESIE OPIEKI I OCHRONY NAD ZABYTKAMI W ŚWIETLE DZIAŁAŃ MIASTA SŁAWNO

(wybór dokumentów)

6.1. STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY MIASTA SŁAWNO („SUiKZP”)

(przyjęte uchwałą nr XX/148/96 przez Radę Miejską w Sławnie 14 listopada 1996 roku).

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego stanowi podstawowy dokument określający politykę gminy na całym jej obszarze i podstawowy element strategii rozwoju w dziedzinie zagospodarowania przestrzennego. Studium, nie będąc aktem prawa miejscowego, nie jest przepisem gminnym i nie stanowi podstawy do wydawania decyzji administracyjnych. **Ustalenia studium działają poprzez miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, dla których są wiążące.**

Za główne cel przyjęto: „przekształcenie Sławna w przyjazne mieszkańcom piękne, kameralne, niepowtarzalne miasto z trwałymi podstawami dobrobytu...” To charakterystyczny zapis dla czasu powstania tych strategii.

W „**SUiKZP**” Sławna z 1996 r. (kiedy miasto znajdowało się w granicach województwa słupskiego) znalazły się m.in. zapisy o:

- znaczeniu i ochronie walorów kulturowych i historycznych założeń obiektów;
- rewaloryzacji tkanki miasta, sanacji jego fragmentów
- rewitalizacji i sanacji śródmieścia z minimalizowaniem skutków uprzednich działań zniekształcających jego strukturę

Zawiera wnioski i postulaty Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków do SUiKZP oraz mpzp odnośnie stref ochrony konserwatorskiej, wykaz obiektów w ewidencji konserwatorskiej

Określono obszary, dla których konieczne jest sporządzenie mpzp.

Ustalenia planów miejscowych nie mogą naruszać ustaleń studium. W sytuacji konieczności uchwalenia planu miejscowego, którego ustalenia są sprzeczne z ustaleniami Studium, należy przeprowadzić zmianę Studium w zakresie niezbędnym, uwzględniającym wpływ planowanego zagospodarowania i zabudowy na teren ich lokalizacji i tereny sąsiednie.

Niestety brak aktualizacji SUiKZP w ostatnich latach skutkuje brakiem koherencji z np.: Strategią rozwoju województwa zachodniopomorskiego; ustaleniami w aktualizacji planu zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego (z 2010 r.) Wojewódzkimi Programami Opieki nad Zabytkami itp.

W 2003 r. Regionalny Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków w Szczecinie na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie wykonał „**Studium Krajobrazu Kulturowego Miasta Sławno**”. Opracowanie sporządzone zostało na wysokim poziomie merytorycznym, po wnikliwym rozpoznaniu terenowym i badaniach archiwalno-historycznych.

„Studium krajobrazu Kulturowego Miasta Sławno” zawiera oprócz historii regionu i miasta, zasób archeologiczny, analizę układu urbanistycznego, rozwój

przestrzenny w czasach nowożytnych ze wskazaniem jednostek urbanistyczno-krajobrazowych i zasad ochrony.

Wraz z niniejszym „Programem Opieki nad Zabytkami” oraz gminną ewidencją zabytków powinno stanowić podstawę do aktualizacji „**SUIKZP**” Miasta Sławna.

6.2. USTALENIA OCHRONY W MIEJSCOWYCH PLANACH ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO (mpzp)

Gmina Miasto Sławno nie posiada miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla całego układu urbanistycznego. Opracowane i uchwalone w 1996 r. (jeszcze w granicach woj. słupskiego) Studium Uwarunkowań i kierunków Zagospodarowania Przestrzennego zawiera m.in. wykaz stref ochrony konserwatorskiej, obiekty rejestrowe i ewidencyjne, które muszą być uwzględniane przy sporządzaniu mpzp.

Jak wynika z analizy dokumentów na stronach BIP Sławna. Zmiany w planach zagospodarowania sporządzane są na potrzeby konkretnych inwestycji np.:

- w 2005 r. – w rejonie ulic Filtrowej, Mickiewicza, Basztowej.

Sporządzenie mpzp dla całego miasta powinno stanowić jeden z najważniejszych elementów strategii rozwoju Sławna na najbliższe lata.

6.3. LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI MIASTA SŁAWNO NA LATA 2010-2020 („LPR”)

(Uchwała Nr LVIII/325/2010 Rady Miejskiej w Sławnie z dnia 29 września 2010 r.)

Gmina Miasto Sławno podjęła działania rewitalizacyjne już w 2007 roku; powstał wówczas „Lokalny Program Rewitalizacji Starego Miasta Sławno na lata 2007 – 2013”. „Do tej pory udało się zrealizować niektóre inwestycje, inne w okrojonym stopniu, a pozostałe są na etapie przygotowań do realizacji”.

Znowelizowany dokument (**„LPR”**) na lata 2010-2020 Został on sporządzony w oparciu o *Wytyczne w zakresie opracowania Lokalnych Programów Rewitalizacji* opracowanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego.

Dziedzictwo kulturowe oraz zapisy dotyczące jego ochrony – oznaczenia stref ochrony konserwatorskiej: A, B, K, E. Niestety autorzy opracowanie nie ustrzegli się błędów tj.:

- na s. 10 podaje się ,że w „Gminnym rejestrze zabytków” znajdują się.... – w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 2003 r. nie ma takiej kategorii jak gminny rejestr zabytków. To jest rejestr zabytków województwa zachodniopomorskiego prowadzony przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Analiza SWOT przybliży problemy miasta:

- W sferze przestrzennej w „mocnych stronach” wymieniono historyczne znaczenie miasta i dużą liczbę obiektów zabytkowych w rejestrze i ewidencji konserwatorskiej. Jako słabość wykazano: zły stan zabytków, nieuporządkowaną zielen miejską oraz złą jakość tkanki mieszkaniowej.
- W sferze społecznej za atut Sławna uznano: dobrze rozwiniętą i prężną sieć organizacji pozarządowych oraz bogatą ofertą kulturalną. „Słaba strona” to brak lokalnych dokumentów o charakterze strategicznym i planistycznym.
- W sferze gospodarczej: podkreślono brak rozpoznawalności Sławna jako marki i niewykorzystany potencjał turystyczny.

W „LPR” Miasta Sławna wyznaczono obszary zdegradowane, kryzysowe. To teren m-in. śródmieścia Sławna, z głównymi obiektami zabytkowymi:

„Część śródmiejska, która jest bogata w obiekty zabytkowe, miejsca rekreacji i posiadająca inne walory turystyczne jest w znacznej mierze zaniedbana i wymaga prac, które przywrócą jej świetność oraz przyczynią się do rozwoju miasta w planowanych kierunkach, wynikających z położenia, zasobów i tendencji dotychczasowego rozwoju. Do tych kierunków rozwoju należy między innymi obsługa miasta i jego regionu (zwłaszcza funkcje administracyjne, ochrony zdrowia, kultury, które są zlokalizowane właśnie na obszarze kryzysowym I). Z tego powodu konieczna jest rewaloryzacja obiektów zabytkowych (takich jak Dom Kultury, Urząd Miasta i Gminy) oraz nadanie innym funkcji turystycznych (Brama Koszalińska, Brama Słupska).

Ze względu na wielość budynków stanowiących zabudowę historyczną, konieczne jest przeprowadzenie prac renowacyjnych, które przyczynią się nie tylko do podniesienia ich estetyki, ale także efektywności energetycznej”.

Ta analiza z 2010 roku – w dużym stopniu pozostaje aktualna do dzisiaj, wpisując się w gminny program opieki nad zabytkami. Obiekty zabytkowe – nie posiadające nowej funkcji niszczeją o wiele szybciej.

Niestety, nie udało się samorządowi Sławna pozyskać znaczących środków zewnętrznych na rewitalizację, co skutkuje swoistym stanem „zawieszenia”.

Wyjątek stanowi Sławieński Dom Kultury – „Prace modernizacyjne w budynku Sławieńskiego Domu Kultury” (dofinansowanie ze środków MKiDN – 90 tys.)

„LPR” Miasta Sławno na lata 2010-2020 to dokument strategiczny nie tylko przy aplikacjach o środki unijne, ale wskazuje też na konieczność wieloletniego procesu naprawczego miasta, wskazuje kierunki rozwoju. Dziedzictwo kulturowe jest w nim traktowane jako integralny element sprzyjający rozwojowi, a nie przeszkoda. W procesie opracowywania dokumentu LPR wzięto pod uwagę zgodność z politykami horyzontalnymi takimi jak *równość szans czy zrównoważony rozwój*; uwzględniono wszystkie uwarunkowania terenu i możliwości zabudowy określone w Miejscowym Planie Zagospodarowania Przestrzennego Śródmieścia Miasta Sławno.

„LPR” pozostaje w zgodzie z zapisami Studium Krajobrazu, a wszystkie planowane do realizacji inwestycje są lub będą zaplanowane w taki sposób by nie naruszać zarówno struktury przestrzennej jak i krajobrazu archeologicznego oraz zespołów zieleni miejskiej.

Burmistrz Miasta powołał specjalny Zespół ds. Rewitalizacji, którego członkami będą pracownicy Urzędu Miejskiego w Sławnie.

„LPR” Miasta Sławno na lata 2010-2020 zakłada wiele działań dotyczących szeroko pojętego dziedzictwa kulturowego, zabytków, tożsamości regionalnej. Jak przy większości tego typu strategii ich powodzenie zależy od zdolności pozyskiwania środków zewnętrznych (unijnych, ministerialnych).

W „Działaniu I” zapisano „Rozwój gospodarczy poprzez wykorzystanie walorów turystycznych” poprzez np. odbudowę pierzei miasta zniszczonych podczas II wojny światowej. Podprojektem jest np.:

- stworzenie punktu widokowego w gmachu (wpisanym do rejestru zabytków) Urzędu Miast;
- renowacja i adaptacja na muzeum bramy Słupskiej, a bramy Koszalińskiej na punkt informacji turystycznej i galerię.

Te działania nie zastały dotychczas zrealizowane.

Do 2013 roku przewidywano: upiększenie wejścia do parku, budowę drogi rowerowej „Szlakiem historii miasta Sławna”, remont historycznej zabudowy mieszkalnej wzdłuż ulic m.in.: M. Skłodowskie-Curie, Powstańców Warszawy, Jedności narodowej, Lipowej. Zrealizowano tylko część prac.

Proponowane remonty obiektów, czy założeń zabytkowych – szczególnie jeśli zapisano „modernizację i rozbudowę” wymaga zgody, pozwoleń i zaleceń Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zarówno dla obiektów wpisanych indywidualnie do rejestru jak i wpisów obszarowych (w wypadku Sławna – Starego Miasta).

6.4. Uchwała NR XXXI/158/2013 Rady Miejskiej w Sławnie z dnia 25 marca 2013 roku w sprawie zasad i trybu udzielania dotacji celowych na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, położonym na terenie Gminy Miasto Sławno

W uchwale określono, że „celem (...) jest wspieranie w zapewnieniu ochrony i konserwacji wartościowych elementów substancji zabytkowej, tworzących ramy przestrzeni publicznej, mających istotne znaczenie w kreowaniu wizerunku Gminy Miasto Sławno”.

Zapisano także, że dotacja na roboty może wynosić do 100% nakładów koniecznych, w przypadku, kiedy zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, wymaga prac złożonych pod względem technologicznym, jest zagrożony katastrofą budowlaną.

Termin składania wniosków – do 31 sierpnia każdego roku poprzedzającego rok udzielenia dotacji (z wyłączeniem obiektów zagrożonych unicestwieniem).

Biorąc pod uwagę terminy składania wniosków do MKiDN (do 31 października), WKZ i UMWZ, termin zaproponowany przez RM Sławno pozwala na skorelowanie działań przez beneficjenta.

W uzasadnieniu do powyższej uchwały napisano, że koszty remontów obiektów rejestrowych często przewyższają możliwości właściciela; wymagają zastosowania

specjalistycznych materiałów, doświadczonych firm konserwatoro-budowlanych, nadzorów. „Dbłość o należyty stan zabytków, niezależnie od ich stanu własności, leży w szeroko pojętym interesie gminy oraz odpowiada zapotrzebowaniu mieszkańców, dla których historia miasta oraz jego materialne dziedzictwo stanowi ważny element tożsamości”.

Oczywiście wymagają szeroko pojętych zaleceń, pozwoleń i nadzorów WKZ z wykonaniem specjalistycznych prac dokumentacyjnych i projektowych.

W wypadku uzyskania przez beneficjenta dofinansowań do dokumentacji lub robót konserwatorsko-budowlanych udzielanych przez UMWZ, zgodnie z regulaminem i umową, odbioru (dokumentacji i prac) dokonuje w imieniu Samorządu Województwa Zachodniopomorskiego – instytucja kultury WZ Biuro Dokumentacji Zabytków.

6.5. GMINNA EWIDENCJA ZABYTKÓW („GEZ”)

Gminna Ewidencja Zabytków prowadzona przez samorząd nie jest prawną formą ochrony zabytków. Jednak ze względu na wymóg uwzględnienia zabytków ujętych w „GEZ” w studiach i planach zagospodarowania przestrzennego, a także z wagi na fakt, że znajdują się w niej obiekty tworzące zasadniczy krajobraz kulturowy gminy, należy podkreślić jej znaczenie.

Ustawa z dnia 18 marca 2010 roku, o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw²⁸ wzmacnia znaczenie gminnej ewidencji zabytków w art. 22 ust. 4 otrzymuje brzmienie: „*Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy*”.

W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (**burmistrza**, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków

Nowelizacja (z 18 marca 2010 r.) ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, art. 3:

W ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. z 2006 r. Nr 156, poz. 1118, z późn. zm.) w art. 39 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„W stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków”.

Do czasu założenia „GEZ” decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzje o warunkach zabudowy wydaje się po uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków – w odniesieniu do zabytków znajdujących

²⁸ Niniejszą ustawą zmienia się następujące ustawy: ustawę z dnia 17 czerwca 1960 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji z późniejszymi zmianami, ustawę z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane, ustawę z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

się w wykazie przekazanym przez WKZ, a zawierającym zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków, inne zabytki znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, zabytki wyznaczone przez wójta, burmistrza, prezydenta w uzgodnieniu z WKZ.

Do czasu założenia „GEZ” decyzje o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzje o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej oraz decyzje o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego wydaje się po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Należy zwrócić uwagę na obowiązującą od 15 listopada 2008 roku ustawę (z 03. października 2008 r.) o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, na mocy, której ochrona „obszarów o krajobrazie mającym znaczenie historyczne, kulturowe lub archeologiczne, zabytków i krajobrazu kulturowego, objęte istniejącą dokumentacją, w szczególności rejestrem lub ewidencją zabytków otrzymuje dodatkowe umocowanie prawne”.

W „GEZ” powinny być ujęte zabytki nieruchome istotne dla zachowania charakteru lokalnych krajobrazów. Jak wspomniano, zabytki te otrzymują formę ochrony prawnej także poprzez ustalenia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Zasób zabytków ujęty w **Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Miasta Sławno** został wskazany przez: Rejestr Zabytków, Wojewódzką Ewidencję Zabytków oraz przez Burmistrza Sławna, na podstawie uchwalonego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego z 1996 r. roku jako „*obiekty typowane do ochrony poprzez wpis do rejestru zabytków oraz obiekty wskazane do ochrony poprzez miejscowe plany lub w decyzji o warunkach zabudowy*”.

Gminna Ewidencja Zabytków dla Gminy Miasto Sławno została opracowana w 2015 roku i stanowi podstawę do aktualizacji Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Miasto Sławno.

W „GEZ” ujęte są:

- zabytki architektury, w tym: obiekty sakralne, mieszkalne, gospodarcze, użyteczności publicznej, techniki i przemysłu;
- układy przestrzenne (obszary);
- cmentarze – komunalne, wyznaniowe;
- zielen komponowana – parki, aleje, formy krajobrazowe.

Gminna Ewidencja Zabytków została sporządzona w formie kart, zawierających m.in. dane adresowe o obiekcie, datowanie, formę ochrony oraz aktualne fotografie i mapę z lokalizacją.

Powyższa ewidencja jest zbiorem otwartym i obecnie obejmuje **283** obiekty w następujących kategoriach:

- 12 - wpisane do rejestru zabytków (zał. 1)
- 241 (229) - ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków (zał. 2)
- 21 - stanowiska archeologiczne (zał. 3)
- 21 - wskazane przez Burmistrza Sławna w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków (zał. 4)

7. OCENA STANU ZACHOWANIA I FUNKCJONOWANIA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY MIASTO SŁAWNO

Analiza stanu zachowania i funkcjonowania w obiegu społecznym poszczególnych elementów dziedzictwa kulturowego Gminy Miasto Sławno (krajobrazu, zabytków nieruchomych, ruchomych i niematerialnych) pozwala na zestawienie zjawisk pozytywnych i negatywnych oraz wskazanie perspektyw.

MOCNE STRONY

- Cenne elementy dziedzictwa kulturowego o walorach lokalnych i ponadlokalnych (w tym miasto na szlaku Europejskiego Gotyku Ceglanego, szlaku Św. Jakuba, relikty średniowieczny układu urbanistycznego: bramy Koszalińska i Słupska, kościół Mariacki).
- Krajobrazy o walorach przyrodniczych i kulturowych (podstawa do zintegrowania ochrony obszarowej krajobrazu).
- Uwzględnienie ochrony dziedzictwa kulturowego w dokumentach strategicznych uchwalonych przez Radę Miejską (np. Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Sławna na lata 2010-2020).
- Świadomość konieczności wspierania w pracach remontowych właścicieli zabytków w pisanych do rejestru - uchwała NR XXXI/158/2013 Rady Miejskiej w Sławnie z dnia 25 marca 2013 roku.
- Działalność „Renovatio Ecclesiae” Fundacji na rzecz zabytkowej Świątyni Mariackiej w Sławnie (ustanowiona 02 marca 2011 roku) współpracującej z samorządem Powiatu sławieńskiego i Gminy Miasto Sławno.
- Uwzględnianie ustaleń studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Sławna w warunkach zabudowy dla nowych inwestycji na terenach nie objętych planami.
- Na terenie Sławna działają prężnie organizacje pożytku publicznego, stowarzyszenia, są to m.in.: ZHP, Fundacja „Dziedzictwo”, Stowarzyszenie współpracy z miastami partnerskimi Sławna, Stowarzyszenie Pomorza Środkowego „Integracja dla Rozwoju”, Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Powiatu Sławieńskiego, Stowarzyszenie zwykle „Nasz Region”, Towarzystwo Miłośników Rzeki Wieprzy.
Na szczególną uwagę zasługuje działalność fundacji „Dziedzictwo”: konferencje, liczne publikacje dotyczące dziejów dawnego powiatu sławieńskiego, dostępne na stronie www.
- Aktywny udział samorządu, stowarzyszeń, szkół i społeczności lokalnej Sławna w corocznej edycji Europejskich Dni Dziedzictw.
- Popularyzacja historii i dziedzictwa kulturowego: wydarzenia o zasięgu lokalnym i ponadregionalnym, współpraca z miastami partnerskimi, informacja na stronie internetowej Urzędu o zabytkach miasta, szlakach kulturowych.
- Kulturotwórcza rola Sławieńskiego Domu Kultury i Miejskiej Biblioteki Publicznej.
- Oznakowanie zabytków miejskich – tablice informacyjnymi.

SLABE STRONY

- Brak zaktualizowanego Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego dla Miasta Sławno.
- Brak miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru całego miasta.
- Pogarszający się stan techniczny kamienic i oficyn miejskich (wiele wymaga kompleksowych remontów konstrukcji, dachów, elewacji), zarówno w obrębie wpisanego do rejestru średniowiecznego układu urbanistycznego, jak i na innych terenach miasta.
- Brak nowej funkcji dla reliktywów obwarowań miejskich tj. bram: Koszalińskiej i Słupskiej.
- Brak placówki muzealnej na poziomie regionalnym.
- Słaba skuteczność w pozyskiwaniu środków zewnętrznych.
- Realizacja inwestycji kubaturowych bez uwzględnienia historycznych uwarunkowań.
- Kontynuacja realizacji, utrwalanie obecności lub eksponowanie obiektów dysharmonizujących na terenach posiadających historyczną strukturę przestrzenną lub jej elementy.
- Stosowanie materiałów, form, technologii oraz kolorystyki elewacji nie dostosowanych do charakteru i tradycji zabudowy historycznej przy remontach, adaptacjach i konserwacji obiektów zabytkowych, w tym powszechne docieplania zewnętrzne (styropian); jaskrawa kolorystyka elewacji.
- Wymiana historycznej stolarki okiennej i drzwiowej, witryn sklepowych na nową (PCV); usuwanie historycznych detali i zastępowanie ich gotowymi, pseudostylowymi prefabrykatami umieszczanie na elewacjach reklam wielkopowierzchniowych, świetlnych (w tym sklepów sieciowych), w krzykliwej kolorystyce.
- Zbyt niska liczba zabytkowych obiektów wpisanych do rejestru (co daje właścicielom i użytkownikom możliwość ubiegania się o dotacje w MKiDN, WKZ, UMWZ, Starostwo Powiatowe, Urząd Miejski w Sławnie).
- Wymiana nawierzchni historycznych ulic i placów oraz przeprowadzanie korekt przekroju ulicy – zmiany dotyczące szerokości jezdni, chodników, aranżacja parkingów, zatok, nowych rozwiązań komunikacyjnych – modernizacje skrzyżowań wprowadzanie nowych wydzieleń fizycznych – ogrodzeń, żywopłotów i usuwanie tradycyjnych elementów zagospodarowania terenu.

Powyższe zagrożenia wymagają analizy zgodnie ze zmianami wprowadzonymi przez
Ustawę z dnia 24 kwietnia 2015 roku o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu

PERSPEKTYWY

- Sławno będąc siedzibą władz miasta, gminy wiejskiej i starostwa powiatowego - stanowi ważne w województwie centrum administracyjno-kulturalne. Jest ośrodkiem równoważenia rozwoju. Charakteryzuje się stosunkowo czytelnym historycznym układem urbanistycznym (wpisanym do rejestru zabytków), stanowiącym jego niewątpliwym walor, eksponuje historyczne budowle.

- Gminy Miasto Sławno - poprzez instytucje własne (Sławieński Dom Kultury, Biblioteka Miejska) - w realizacji przedsięwzięć w ramach projektów finansowanych ze środków zewnętrznych (np. remont kościoła Mariackiego); budowanie relacji z partnerami zagranicznymi.
- Wymiana naukowa z uczelniami krajowymi i zagranicznymi.
- **Sławno jest jednym ze środkowopomorskich centrów wiedzy o regionie.**
- **Sławno jest miastem na Europejskim Szlaku Gotyku Ceglanego.**
- **Sławno jest miastem na Szlaku Św. Jakuba.**
- Rozwój już istniejących i budowa nowych tras turystycznych w oparciu o środowisko kulturowe i przyrodnicze. Wskazane nawiązanie strategii zawartej „LPR dla Miasta Sławna na lata 2010-2020”; Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego - Obszaru Kulturowo-Krajobrazowego (z uwzględnieniem zapisów o Obszarach Kulturowo-Krajobrazowych w szerszej perspektywie)
- Prace nad stworzeniem produktu markowego np. **Sławno środkowopomorskim centrum wiedzy o regionie.**
- Współdziałanie z organizacjami pozarządowymi (stowarzyszenia, fundacje) stanowi niewątpliwą szansę na promowanie walorów zabytkowych miasta. W tym urozmaiconego dziedzictwa niematerialnego, wielokulturowości.
- Tworzenie zintegrowanego systemu zarządzania i monitoringu zagospodarowania (m.in. na cele turystyczne) środowiska naturalnego i kulturowego.
- Stworzenie skutecznego mechanizmu finansowego wspierającego właścicieli zabytków (w tym ewidencyjnych) oraz ośrodka (wydziału) doradczego wspierającego merytorycznie wnioskodawców (informatory itp.).
- Poszerzenie oferty wydawniczej, stanowiącej materiał pomocniczy w nauce o regionalizmie w programach szkolnych (we współpracy z pedagogami) w tym opracowania monograficzne, katalogi zabytków miasta.
- umieszczenie na stronie www. katalogu zabytkowego detalu Sławna, przekazanego przez Biuro Dokumentacji Zabytków w 2013 roku.
- Istnienie społeczeństwa świadomego historii Pomorza Zachodniego, ziemi sławieńskiej akceptującego i szanującego dziedzictwo kulturowe, aktywnie włączającego się w działania promujące ochronę dziedzictwa kulturowego o zasięgu ponadregionalnym np. obchodzone corocznie we wrześniu Europejskie Dni Dziedzictwa lub stworzenie „mutacji” regionalnej pn. Sławieńskie Dni Dziedzictwa.
- Zaangażowanie w ochronę i promocję dziedzictwa niematerialnego w oparciu o liczne w mieście i regionie stowarzyszenia; działania opierające się na budowaniu tożsamości z poszanowaniem wielokulturowości w dziejach Sławna po 1945 roku.
- Znacząca rola instytucji kultury i oświaty.

8. CELE I ZADANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MASTO SŁAWNO

8.1. CELE PERSPEKTYWICZNE

Przeegląd zasobów dziedzictwa kulturowego oraz zdiagnozowanie stanu zachowania zabytków, przeprowadzone na wstępnym etapie prac nad Programem Opieki nad Zabytkami stanowią podstawę formułowania celów i zadań. Ich realizacja powinna doprowadzić do stworzenia wizerunku **Sławna** atrakcyjnego dzięki walorom kulturowym na równi z walorami przyrodniczymi, z potencjałem obszarów do rewitalizacji i obiektów do zagospodarowania.

Niżej wskazano cele perspektywiczne, dalekosiężne, służące osiągnięciu finalnych efektów w trzech podstawowych dziedzinach:

- poprawie stanu dziedzictwa kulturowego (**cel 1**),
- funkcjonowaniu zabytków w procesach aktywizacji ekonomicznej i społecznej oraz budowie atrakcyjności i konkurencyjności (**cel 2**),
- społeczeństwa świadomego walorów historycznych krajobrazów i potrzeby zachowania dziedzictwa kulturowego (**cel 3**).

Osiągnięcie tych celów wymaga wieloletnich, zintegrowanych działań skutkujących zmianami zarówno w sferze materialnej (dotyczącej stanu i zagospodarowania zabytków), jak i mentalnej (zmiany stosunku do zabytku, dobra uznawanego często za kłopotliwe i niezwykle kosztowne w utrzymaniu).

Określone niżej cele należy traktować jako równorzędne. Poprawa stanu dziedzictwa kulturowego nie będzie możliwa bez powstania świadomej potrzeby jego zachowania oraz działań związanych z użytkowaniem zabytków w sposób odpowiedni dla ich walorów. Suma działań powinna powodować aktywizację społeczną, ekonomiczną i podniesienie atrakcyjności regionu.

Cel perspektywiczny 1 – Utrzymanie i wyeksponowanie zachowanych zasobów i struktury krajobrazu kulturowego.

Osiągnięcie tego celu możliwe jest poprzez:

- uwzględnianie problemów ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w dokumentach strategicznych gminy;
- zintegrowanie ochrony krajobrazu kulturowego z ochroną przyrody i równowagi ekologicznej;
- określenie obszarów wartościowych pod względem krajobrazowym (kulturowym i przyrodniczym) i określenie wytycznych do ich zabudowy i zagospodarowania oraz wskazanie najcenniejszych obszarów do zachowania poprzez wyłączenia z lokalizacji inwestycji o negatywnym wpływie na krajobraz (**z uwzględnieniem wytycznych w planie zagospodarowania przestrzennego województwa**);
- poprawę stanu technicznego zachowania zabytków, poprzez budżet własny miasta oraz pozyskiwane środki zewnętrzne;
- rewitalizację obszarów niedoinwestowanych, wymagających szczególnej opieki (np. zabudowa średniowiecznego układu urbanistycznego, dziedzictwo archeologiczne, zieleń komponowana - parki);

- budowę zintegrowanego systemu informacji, monitoringu stanu i zarządzania zasobami dziedzictwa kulturowego;
- współpracę czynników społecznych (społeczni opiekunowie zabytków, organizacje pozarządowe, stowarzyszenia, fundacje), samorządowych i rządowych w sprawach dotyczących ochrony krajobrazu kulturowego i naturalnego;

Cel perspektywiczny 2 Funkcjonowanie dziedzictwa kulturowego w procesach aktywizacji społecznej i ekonomicznej oraz budowie wizerunku Miasta

Osiągnięcie tego celu wymaga:

- tworzenia warunków finansowych i organizacyjnych służących zaangażowaniu dziedzictwa kulturowego w aktywizację ekonomiczną i społeczną;
- stworzenia zintegrowanego systemu informacji o finansowaniu ochrony i opieki nad zabytkami, możliwościach pozyskania dotacji ze środków unijnych, państwowych, wojewódzkich, powiatowych, miejskich oraz prawidłowego przygotowania wniosków;
- racjonalnego wykorzystania środków z funduszy unijnych, rządowych, samorządowych, prywatnych na projekty mające za zadanie poprawę kondycji zabytków (konserwację) oraz rewitalizację, aktywizację społeczną i ekonomiczną w oparciu o obiekty i obszary zabytkowe;
- zagospodarowania zabytkowych (**nie tylko wpisanych do rejestru zabytków**) budowli na cele kulturalne, turystyczne i inne przy pomocy funduszy prywatnych, gminnych, państwowych i europejskich;
- budowy i promocji produktów turystycznych w oparciu o dziedzictwo kulturowe i zabytki;
- budowy profesjonalnego systemu informacji turystycznej, w tym ponadgminnej.

Cel perspektywiczny 3 - budowa świadomych więzi społecznych z dziedzictwem kulturowym i potrzeby jego zachowania

Osiągnięcie celu poprzez:

- organizację imprez kulturalnych, konferencji naukowych, popularno-naukowych pogłębiających wiedzę o dziedzictwie kulturowym, kierowanych do różnych środowisk;
- wykreowanie wiodącej imprezy kulturalnej związanej z dziedzictwem kulturowym integrującej różne środowiska (w tym współpraca z miastami partnerskimi, doroczne jarmarki np. **Jarmark Sławieński**);
- wspieranie inicjatyw lokalnych i organizacji pozarządowych działających na rzecz popularyzacji wiedzy o zabytkach oraz opieki i ochrony nad zabytkami;
- włączenie problematyki dziedzictwa kulturowego do programów szkolnych, upowszechnianie edukacji nt. historii i dziedzictwa kulturowego, wykorzystanie zabytków gminy w nauczaniu dziejów urbanistyki, architektury i budownictwa, archeologii (np. lekcje muzealne);
- budowę muzeum miejskiego, wspieranie inicjatyw prywatnych w tym zakresie.

8.2. CELE PERSPEKTYWICZNE - CELE OPERACYJNE - ZADANIA**Propozycje zadań do realizacji w lata 2016 - 2020
na mocy uchwały Rady Miejskiej miasta SŁAWNA**

CEL PERSPEKTYWICZNY 1. UTRZYMANIE I WYEKSPONOWANIE ZACHOWANYCH ZASOBÓW I STRUKTURY KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Cele operacyjne	Zadania	Propozycja działań do realizacji w latach 2016-2020 na mocy uchwały Rady Miejskiej
1. Budowa gminnego systemu ochrony i opieki nad zabytkami oraz kształtowania krajobrazu kulturowego	Prowadzenie i aktualizacja gminnej ewidencji zabytków (sporządzona 2015)	1. Prowadzenie gminnej ewidencji zabytków 2. Udostępnienie GEZ na stronie www. Urzędu Miasta
	Realizacja projektów przyjętych w ramach LPR Miasta Sławno	Realizacja LPR Miasta Sławno uchwał NR LVIII/325/2010 z 29.09.2010 r. , w tym remontów zabudowy historycznej Sławna, obiektów przemysłowych etc...
	Utrzymanie (doskonalenie) poziomu wiedzy o zasadach, formach, metodach opieki nad zabytkami i ochrony zabytków	Udział w szkoleniach związanych z ochroną zabytków i opieką nad nimi (teoria i praktyka)
2. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania	Monitoring stanu zachowania zabytków w zasobach komunalnych (w GEZ) z zastosowaniem komputerowej bazy danych	1. Monitoring stanu zabytków w zasobie (w GEZ) 2. Budowa komputerowej bazy danych w oparciu o istniejący już GEZ
	Promowanie tzw. dobrych praktyk w zakresie ochrony zabytkowego detalu	1. Udostępnienie na stronach www Sławna dokumentacji detalu w postaci kart ewidencyjnych opracowanych dla Sławna przez Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie
	Opieka nad historycznymi nekropoliami miasta Sławna	Zlecenie prac pielęgnacyjno-utrzymeniowych na terenie cmentarzy historycznych

CEL PERSPEKTYWICZNY 2. FUNKCJONOWANIE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO W PROCESACH AKTYWIZACJI SPOŁECZNEJ I EKONOMICZNEJ		
Cele operacyjne	Zadania	Propozycja działań do realizacji w latach 2016-2020 na mocy uchwały Rady Miejskiej
1. Zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości	Rozbudowa kulturowych tras turystycznych.	Tworzenie nowych oraz rozbudowa i oznakowanie istniejących już ścieżek i tras turystycznych wykorzystujących warunki środowiska kulturowego np.: Szlak Św. Jakuba
	Budowa produktu turystycznego.: np. „Jarmark Sławieński”	Jako zadanie własne Sławieńskiego Domu Kultury we współpracy z lokalnymi stowarzyszeniami i fundacjami (np. „Dziedzictwo, PTTKW, oraz ustalenie form współpracy i zasad finansowania z budżetu gminy
	Rozbudowa systemu informacji turystycznej	1. Uzupełnienie istniejącego systemu informacji wizualnej - tablice informacyjne dotyczące historii i walorów zabytków (nie tylko rejestrowych) według istniejącego wzoru 2. Przewodniki po zabytkach Sławna (nie tylko rejestrowych), w tym w formie bezpłatnej
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie aktywizacji turystycznej i gospodarczej w oparciu o zabytki miasta Sławna	Przygotowanie procedury konkursowej w oparciu o priorytetowe zadania wynikające z Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi.
2. Stworzenie warunków finans. i organizacyjnych do opieki nad dziedzictwem kulturowym	Podniesienie poziomu wiedzy społecznej o możliwościach pozyskania i efektywnego wykorzystania środków krajowych i unijnych.	Prowadzenie informatora , np. na stronie internetowej, dla właścicieli zabytków o możliwościach dofinansowania.

CEL PERSPEKTYWICZNY 3. POWSTANIE ŚWIADOMYCH WIĘZI LOKALNYCH SPOŁECZNOŚCI Z DZIEDZICTWEM KULTUROWYM I POTRZEBY JEGO ZACHOWANIA		
Cele operacyjne	Zadania	Propozycja działań do realizacji w latach 2016 - 2020 na mocy uchwały Rady Miejskiej
1. Budowa świadomych więzi lokalnych społeczności z dziedzictwem kulturowym i potrzeby jego zachowania	Systematyczna edukacja dzieci i młodzieży	1. Opracowanie gier edukacyjnych i terenowych, których uczestnicy mają do wykonania konkretne zadania, co ułatwi zapoznanie się z historią i zasobami dziedzictwa dzięki zabawie, czyli w sposób najbardziej dla dzieci przystępny 2. Organizacja lekcji muzealnych, bibliotecznych i konkursów historycznych w tym we współpracy z instytucjami wojewódzkimi (np. Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie, Narodowy Instytut Dziedzictwa)
	Popularyzatorskie działania wizualne: organizowanie instytucjach kultury wystaw, pokazów n.t. historii regionu, dawnego i dzisiejszego krajobrazu kulturowego, zabytków.	Opracowanie i realizacja rocznych programów wystaw n.t. historii regionu, dawnego i dzisiejszego krajobrazu kulturowego, zabytków (SDK, Biblioteka Miejska etc...)
	Promocja znaczenia ziemi sławieńskiej dla nauki o Pomorzu (historii, architektury, sztuki i innych dziedzin) istniejącego już dorobku naukowego pn. „Sławno środkowopomorskim centrum wiedzy o regionie”	Przygotowanie cyklu spotkań z osobistościami świata nauki i kultury we współpracy ze środowiskami naukowymi i twórczymi.
2. Promocja dziedzictwa kulturowego gminy	Zwiększenie wysokości środków z budżetu gminy przeznaczonych na promocję dziedzictwa kulturowego	Zwiększenie promocji wydarzeń kulturalnych w mediach ponadlokalnych

	Promocja dziedzictwa kulturowego poprzez wydawnictwa (w tym kontynuacja).	1. Publikacja wydawnictw poświęconych zabytkom (nie tylko rejestrowym) np.: - Katalog zabytków miasta Sławna - albumy, opracowania popularno-naukowe, monografie miejscowości 2. Wydawanie serii regionalnych, pocztówek (zabudowa miejska, obiekty użyteczności publicznej)
	Organizacja dorocznych obchodów Europejskich Dni Dziedzictwa na obszarze miasta, lub „mutacji” regionalnej pn. „Sławieńskie Dni Dziedzictwa”	Udział w obchodach Europejskich Dni Dziedzictwa (lub „Sławieńskie Dni Dziedzictwa” na obszarze miasta (wrzesień - każdego roku); - nawiązanie współpracy z organizatorami EDD na terenie województwa: BDZ Szczecin, (kontynuacja współpracy).

Programowe cele i zadania podlegają uchwaleniu przez Radę Miejską

- **Cele perspektywiczne i operacyjne sformułowane wyżej powinny pozostać jako zasady programowe. Zadania mogą być modyfikowane, zależnie od bieżących uwarunkowań.**
- **Z katalogu zadań przedstawionych jako propozycje do realizacji w czteroleciu 2016-2020 Samorząd powinien wytypować te, które zamierza realizować.**
- **Po dwóch latach od uchwalenia Programu Burmistrz składa Radzie sprawozdanie z jego realizacji.**

9. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Realizacja programu odbywać się będzie poprzez wskazane zadania na rzecz osiągnięcia priorytetów w nim przyjętych. Dostępne instrumentarium służące realizacji programu wynika z obowiązujących przepisów prawnych oraz opartych na nich działań umocowanych w realiach instrumentów prawno-ekonomicznych i finansów publicznych.

Instrumenty prawne - wynikające z przepisów dotyczących ochrony zabytków, w tym:

- wnioskowanie do wojewódzkiego konserwatora zabytków o wpis do rejestru zabytków obiektów/obszarów z gminnej ewidencji zabytków;
- sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego ustanawiających ochronę i rewaloryzację historycznych obszarów;
- uwzględnianie gminnej ewidencji zabytków i programu opieki nad zabytkami Gminy – Miasta Sławno w zmianach studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Instrumenty finansowe - dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe, zbiórki społeczne, programy uwzględniające finansowanie z funduszy europejskich, państwowych, samorządu województwa, powiatu, gminy, miasta.

Instrumenty koordynacji - uwzględnianie dziedzictwa kulturowego w strategii rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, miasta planie rozwoju lokalnego, programach rozwoju infrastruktury, programie ochrony środowiska przyrodniczego. Współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi, współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami.

Instrumenty kontrolne - monitoring (we współpracy z wojewódzkim konserwatorem zabytków i powiatowym inspektorem nadzoru budowlanego) stanu zachowania zabytków wpisanych do rejestru i ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

Instrumenty społeczne - edukacja w zakresie dziedzictwa kulturowego, profesjonalna informacja, współdziałanie z organizacjami społecznymi. Budowa produktu turystycznego w oparciu o zabytki, tradycyjne techniki budowlane. Finansowanie działań (np. remontowych, promocyjnych) przy zabytkach.

10. KRYTERIA OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zgodnie z przepisami ustawy o ochronie zabytków burmistrz/prezydent zobowiązany jest do sporządzania co dwa lata sprawozdania z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami i przedstawienia go Radzie Miejskiej. Wykonanie sprawozdania powinna poprzedzić ocena stopnia realizacji gminnego programu uwzględniająca:

- wykonanie zadań przyjętych do realizacji w okresie czteroletnim obowiązywania gminnego programu opieki nad zabytkami,
- efektywność ich wykonania.

Za kryteria oceny realizacji programu opieki mogą służyć np.:

- poziom (w %) wydatków budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami;
- wartość finansowa zrealizowanych kompleksowych programów rewaloryzacji i rewitalizacji oraz liczba (bądź inne mierniki) obiektów poddanych rewaloryzacji w ramach tych programów;
- wartość finansowa zrealizowanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach oraz liczba obiektów poddanych ww. pracom;
- stopień (w %) objęcia terenu gminy wykonanymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego;
- liczba powołanych parków kulturowych;
- liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych;
- liczba opracowanych prac studialnych (studia historyczno-urbanistyczne, studia krajobrazowe, katalogi typów zabudowy regionalnej i detalu architektonicznego);
- liczba zrealizowanych konkursów, wystaw, działań edukacyjnych na terenie gminy;
- liczba utworzonych szlaków turystycznych, tras rowerowych etc.;
- liczba opracowanych/wydanych wydawnictw (w tym folderów promocyjnych, przewodników etc.);
- liczba utworzonych, zmodernizowanych elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej;
- ilość szkoleń lub liczba pracowników biorących udział w szkoleniach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego.

11. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Ochrona zabytków i opieka nad nimi jest ustawowym obowiązkiem państwa, samorządów i właścicieli zabytków. Tak więc do finansowania działań na rzecz utrzymania dziedzictwa kulturowego są zobowiązani wszyscy wymienieni.

Poniżej przedstawiono przykładowe źródła pozyskania środków zewnętrznych i możliwości finansowania ochrony i opieki nad zabytkami na terenie gminy z uwzględnieniem środków publicznych.

Finanse publiczne - budżet państwa i budżety samorządów terytorialnych

Dotacje na ochronę dziedzictwa kulturowego, w tym na prace restauratorskie, konserwatorskie i roboty budowlane, oraz popularyzację zabytków przeznaczane z budżetu państwa i budżetów samorządów lokalnych, mogą być udzielane przez:

- Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz innych ministrów
- Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (w części budżetu państwa w dyspozycji wojewody)
- Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego (UMWZ)
- Radę Powiatu
- Radę Gminy

Budżet Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Programy Ministra są podstawą ubiegania się o środki na zadania z zakresu kultury realizowane m.in. przez jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe oraz podmioty gospodarcze i osoby fizyczne.

Rokrocznie MKiDN ogłasza programy, z których do zadań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami na terenie Gminy Miasto Sławno można zaliczyć działania w ramach:

- Rozwój infrastruktury kultury
- Edukacja kulturalna i diagnoza kultury
- Dziedzictwo kulturowe - priorytety:
 - Priorytet "Ochrona zabytków"
 - Priorytet " Wspieranie działań muzealnych"
 - Priorytet „Kultura ludowa”
 - „Ochrona zabytków archeologicznych”
- Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Dotacje na prace restauratorskie, konserwatorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, realizowane są na podstawie ustaw (o ochronie zabytków.., o finansach publicznych..) i aktów wykonawczych do nich (rozporządzeń – np. dotacje na prace konserwatorskie i roboty budowlane...).

Zapisy aktów prawnych określają precyzyjnie katalog prac, które mogą być dofinansowane poprzez udzielenie dotacji celowej - są to prace zmierzające do zabezpieczania, zachowania i utrwalania historycznej substancji zabytku. Ze środków budżetowych nie jest możliwe dofinansowanie prac nie dotyczących substancji zabytkowej i zabezpieczenia funkcjonowania obiektu

Dofinansowanie można uzyskać jedynie na zabytki wpisane do rejestru.

Zasadą ustawową udzielanych dotacji budżetowych jest współfinansowanie prac - dotacja z jednego źródła może być udzielana do wysokości 50% nakładów koniecznych na wykonanie prac.

Fundusz Kościelny²⁹

Na prace konserwatorskie i budowlane przy budowach sakralnych dodatkowym wsparciem finansowym mogą być środki pochodzące z budżetu państwa zgromadzone w Funduszu Kościelnym, usytuowanym w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji. Katalog prac objętych dofinansowaniem ograniczony jest do podstawowych prac budowlanych zabezpieczających, nie uwzględnia otoczenia, wystroju wewnątrz, zabytków ruchomych będących wyposażeniem świątyni, jednak nie zawiera ograniczenia przedmiotowego: dotyczy wszystkich obiektów sakralnych, także tych, znajdujących się w ewidencji konserwatorskiej. www.mswia.gov.pl

Budżet Województwa Zachodniopomorskiego

Samorząd Województwa Zachodniopomorskiego od 2007 roku wspiera właścicieli obiektów wpisanych do rejestru zabytków ustalając zasady realizacji zadań publicznych w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami pn. „Dotacje celowe na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, położonym na obszarze województwa zachodniopomorskiego”.

Na podstawie uchwały NR III/39/15 z dnia 27 stycznia 2015 roku wprowadzono zmiany w dotychczasowym regulaminie. W 2015 roku Urząd Marszałkowski przeznaczył na remonty zabytków 1 mln złotych.

Uchwała określiła, iż z budżetu Województwa Zachodniopomorskiego mogą być udzielane dotacje celowe na prace przy zabytku posiadającym istotne znaczenie historyczne, artystyczne lub kulturowe oraz znajdującym się w złym stanie technicznym, znaczenie posiada także kontynuacja prac. Dotacje udzielane są m.in.: na prace remontowo- konserwatorsko-budowlane, zakup materiałów, dokumentacje. Zasady udzielania dotacji, zawarte w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, terminy składania wniosków oraz warunki ubiegania się o środki, określone są w ogłoszeniach o konkursach i przyjętym regulaminie (ogłaszane na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego: www.bip.wzp.pl)

²⁹ Do listopada 2015 roku fundusz znajdował się w strukturach Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji

Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego

Szczegółowy opis priorytetowych na lata 2014 - 2020 (www.bip.wzp.pl) dostarcza informacji dotyczących planowanych źródeł finansowania na zabytki i dziedzictwo kulturowe³⁰.

IV Priorytet: Naturalne otoczenie człowieka

Działanie: Dziedzictwo kulturowe

Realizacja prac konserwatorskich i restauratorskich, które przez zachowanie historycznej substancji zabytkowej przyczynia się do dostosowania obiektów do celów użytkowych oraz do ich udostępnienia mieszkańcom regionu i turystom. Działanie nakierowane jest na ochronę rodzimego dziedzictwa Pomorza Zachodniego, mającego wysoką wartość historyczną i kulturową, służyć ma zwiększeniu potencjału turystycznego regionu, zwiększeniu miejsc pracy.

Wspierane projekty z zakresu prac konserwatorskich i restauratorskich muszą stanowić element szerszej grupy – zespołu, w których poszczególne elementy łączy idea ochrony i popularyzacji rodzimego dziedzictwa kulturowego Pomorza Zachodniego.

Uprawnienie beneficjenci:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia oraz podmioty podległe jst;
- instytucje kultury
- organizacje pozarządowe
- kościoły i inne związki wyznaniowe
- przedsiębiorcy
- jednostki sektora finansów publicznych

Punkty informacyjne Funduszy Europejskich

Główny Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich w Szczecinie

UMWZ ul. Kuśnierska 12 B, 70-536 Szczecin; gpi@wzp.pl

Lokalny Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich w Koszalinie

UMWZ, al. Monte Cassino 2, 75-412 Koszalin; lpi-Swidwin@wzp.pl

Budżet Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (w części budżetu państwa w dyspozycji wojewody)

Dotacje Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na prace restauratorskie, konserwatorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, realizowane są – podobnie jak dotacje Ministra Kultury - na podstawie ustaw (*o ochronie zabytków.., o finansach publicznych..*) i aktów wykonawczych do nich (rozporządzeń – np. *dotacje na prace konserwatorskie i roboty budowlane...*).

Katalog prac, na jakie można otrzymać dotację, obejmuje nakłady konieczne m.in. na sporządzanie ekspertyz, badań, programu konserwatorskiego, projektów budowlanych, zabezpieczanie obiektu, odnowienie i odtworzenie okładzin, tynków,

³⁰ Do listopada 2015 roku nie były jeszcze upublicznione szczegółowe regulaminy i nabory w konkursach

okien, drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych, wykonanie izolacji przeciwwilgociowej, zakup materiałów budowlanych, wyeksponowanie oryginalnych elementów parku, wykonanie instalacji przeciwwłamaniowej, przeciwpożarowej i odgromowej.

Zadania publiczne

Popularyzacja i edukacja w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami i upowszechnienie wiedzy o zabytkach województwa zachodniopomorskiego realizowane jest przez WKZ, zgodnie z ustawą o *działalności pożytku publicznego i wolontariacie* oraz na podst. *ustawy o ochronie zabytków*. Corocznie ogłaszany jest otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych przez organizacje pozarządowe i inne podmioty wymienione w ustawie. Zadania publiczne mogą być realizowane w różnych formach, w szczególności poprzez:

- organizowanie festiwali, przeglądów, konkursów, konferencji, seminariów, szkoleń, spotkań, plenerów, warsztatów, kursów, wystaw i innych imprez;
- wydanie niskonakładowych, niekomercyjnych publikacji, periodyków, książek - także z wykorzystaniem innych technik zapisu niż druk, katalogów, druków ulotnych;
- prowadzenie badań naukowych, prac studialnych, opracowanie ekspertyz technicznych;
- innych działań związanych z popularyzacją dziedzictwa kulturowego, jak np. oznakowanie szlaków turystycznych.

Dotacje z budżetu ZWKZ realizowane są w cyklu danego roku budżetowego, adekwatnie do wielkości przyznanych środków finansowych. ZWKZ corocznie ogłasza nabór wniosków w dwóch terminach: do końca lutego dla wniosków na prace planowane do wykonania w danym roku oraz do 30 czerwca na realizację refundacji poniesionych wcześniej (do 3 lat przed złożeniem wniosku) nakładów www.wkz.szczecin.pl

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

W szczególnych projektach, możliwie jest pozyskanie środków z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, na prace związane z ochroną krajobrazu, utrzymaniem i rewaloryzacją zabytkowych założeń zieleni (np. parków, cmentarzy), a także zabytkowych obiektów budowlanych powiązanych z zielenią. Dotyczy to inwestycji powiązanych np. z edukacją ekologiczną (ścieżki edukacyjno-przyrodnicze) czy ośrodkami dydaktyczno-naukowymi. Wśród kryteriów przyznawania środków nie ma ograniczenia dotyczącego wpisu obiektu czy zespołu do rejestru zabytków.

Budżety samorządów lokalnych – Miasto Sławno

Działając na podstawie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz ustawie o samorządzie gminnym, organy stanowiące samorządów lokalnych mają prawo udzielania dotacji na prace restauratorskie, konserwatorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, znajdujących się na

swoim terenie. Zasady udzielania w/w dotacji, są określane w podjętych przez rady uchwałach, tworzących prawo lokalne.

Miasto Sławno wspiera finansowo remonty i prace (określone Ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami) obiektów zabytkowych (wpisanych do rejestru zabytków) na swoim terenie.

Samorząd Miasta Sławna po przeanalizowaniu celów i zadań oraz ustaleniu katalogu zadań do realizacji w czteroletnim okresie obowiązywania Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Sławna na lata 2016-2020 i podjęciu uchwały o przyjęciu Programu, zobowiązuje się jednocześnie do przeznaczenia środków – w miarę możliwości budżetowej - na działania inwestycyjne, organizacyjne, promocyjne wskazywane w Programie.

Załącznik nr 1**Obiekty wpisane do rejestru zabytków woj. zachodniopomorskiego**

GMINNA EWIDENCJA ZABYTKÓW
- zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków –
(stan na 30.11.2015 r.)

Lp	Miejscowość	Obiekt	Nr rejestru	Data	Nr decyzji	dawny nr rejestru
1	Sławno	kościół pw. św. Antoniego ul. Kościelna 12	772	1997-09-02	PSOZ-I- 5340/31/97	358
2	Sławno	Brama Słupska ul. Basztowa	773	1955-05-25		88
3	Sławno	plebania ul. Kościelna 12	772	1997-09-02	PSOZ-I- 5340/31/97	358
4	Sławno	budynek d. fabryki konserw ul. Koszalińska 49	199	2005-01-18	DZ- 4200/57/O/03/ 2005	
5	Sławno	wodociągowa wieża ciśnieniowa, ul. Koszalińska 23A	214	2005-04-26	DZ- 4200/29/O/04/ 2005	
6	Sławno	budynek młyna ul. Cieszkowskiego 1A	1263	2014-09-10	DZ.5130.31.2 014.AR	
7	Sławno	budynek d. starostwa ob. UMiG ul. Curie-Skłodowskiej 9	215	2005-04-29	DZ- 4200/21/O/04/ 2005	
8	Sławno	dom ul. Grottgera 8	769	1966-02-14	KI-IV- Oa/13/66	553
9	Sławno	zespół magazynów zbożowych ul. Rapackiego 13	256	2006-03-31	DZ- 4200/58/O/03/ 2006	
10	Sławno	Brama Koszalińska ul. Jedności Narodowej	773	1955-05-25		88
11	Sławno	kościół pw. Wniebowzięcia NMP	714	1964-04-13		382
12	Sławno	teren Starego Miasta	556	1966-02-14	KI-IV- Oa/16/66	

Załącznik nr 2**Obiekty wpisane do wojewódzkiej ewidencji zabytków****GMINNA EWIDENCJA ZABYTKÓW****- zabytki nieruchome ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków -
(WKZ - stan z 2010 r., weryfikacja 2015 r.)**

L.p.	ADRES	OBIEKT - TYP	DATOWANIE	UWAGI
1	Aleja Zachodnia 1	budynek mieszkalny, jednorodzinny	1910-1920	
2	Aleja Zachodnia b. nr	pawilon ogrodowy, parterowy	ok. 1900 ?	nie istnieje
3	Aleja Zachodnia 17	budynek mieszkalny, jednorodzinny	1930-40	
4	Armii Krajowej 3	budynek mieszkalny, wielorodzinny	ok. 1900	
5	Armii Krajowej 5	budynek mieszkalny, wielorodzinny	1920-1945	
6	Armii Krajowej 26	budynek mieszkalny wielorodzinny	1927	
7	Armii Krajowej 28/30	budynek mieszkalny, wielorodzinny	ok. 1930	
8	Armii Krajowej 32/34	budynek mieszkalny, wielorodzinny	ok. 1930	
9	Armii Krajowej 35	budynek mieszkalny, wielorodzinny	przed 1926	
10	Armii Krajowej 37	budynek mieszkalny, wielorodzinny	ok. 1930	
11	Armii Krajowej 38	budynek mieszkalny, wielorodzinny	ok. 1930	
12	Armii Krajowej 40	budynek mieszkalny, wielorodzinny	ok. 1930	
13	Armii Krajowej 41	budynek mieszkalny, dwurodzinny	ok. 1930	
14	Armii Krajowej 42/44	budynek mieszkalny, wielorodzinny	ok. 1930	
15	Armii Krajowej 43	budynek mieszkalny, dwurodzinny	ok. 1930	
16	Armii Krajowej 47	budynek mieszkalny, wielorodzinny	ok. 1930	
17	Armii Krajowej 49	budynek mieszkalny, wielorodzinny	ok. 1930	

18	Armii Krajowej 51/53	budynek mieszkalny, wielorodzinny	ok. 1930	
19	Armii Krajowej 55/57	budynek mieszkalny, wielorodzinny	ok. 1930	
20	Armii Krajowej 59	budynek mieszkalny, dwurodzinny	ok. 1930	
21	ul. Basztowa	fragmenty muru	ok. 1900 (?)	niezidentyfikowany
22	ul. Basztowa 1	willa - przychodnia	ok.1930	
23	ul. Basztowa 2	dom wielorodzinny	4 ćw. XIX w.	nie istnieje
24	ul. Basztowa 3	magazyn - kwaszarnia, ob. usługi	4 ćw. XIX w.	
25	ul. Basztowa 4	dom wielorodzinny	4 ćw. XIX w.	
26	ul. Basztowa 4B	magazyn	4 ćw. XIX w	
27	ul. M. Buczka 1, 3, 5	budynek mieszkalny, jednorodzinny	ok. 1930	
28	ul. M. Buczka 2	budynek mieszkalny, jednorodzinny	ok. 1930	
29	ul. M. Buczka 4	budynek mieszkalny, dwurodzinny	ok. 1930	
30	ul. M. Buczka 6 <i>zespół d. Kuckucks Mühle</i>	budynek mieszkalny, jednorodzinny i budynki gospodarcze	ok. 1900	
31	ul. M. Buczka 7 <i>zespół d. Kuckucks Mühle</i>	budynek mieszkalny, wielorodzinny i budynki gospodarcze	ok. 1900	
32	ul. M. Buczka 6 - 7 <i>zespół d. Kuckucks Mühle</i>	Relikty obudowy urządzeń hydrotechnicznych <i>d. Kuckucks Mühle</i>	ok. 1900	
33	Cieszkowskiego 2	dom ewangelicki, ob. dom kultury	1920-1930	
34	Cieszkowskiego 4	budynek oświatowy - liceum ogólnokształcące	4 ćw. XIX	
35	Cieszkowskiego 4A	budynek oświatowy - pogotowie opiekuńcze	ok. 1900	
36	Cieszkowskiego 4	budynek sportowy - sala gimnastyczna,	ok. 1900	
37	Cieszkowskiego 10/12	budynek mieszkalny, wielorodzinny	ok. 1930	
38	Cieszkowskiego 14	budynek mieszkalny, wielorodzinny	ok. 1900	

39	Cieszkowskiego 23	budynek mieszkalny	1898	
40	Chełmońskiego 2	budynek mieszkalny,	ok.1900	
41	Chełmońskiego 4	budynek mieszkalno-usługowy (zakład stolarski),	1900-1920	
42	Chełmońskiego 10	budynek mieszkalny, wielorodzinny	ok. 1900	
43	Chełmońskiego 12	budynek mieszkalny, wielorodzinny	1900-1920	
44	Chełmońskiego 18	budynek mieszkalny, wielorodzinny	1900-1920	
45	Chełmońskiego 21	budynek mieszkalny, wielorodzinny	do 1900	
46	Chełmońskiego 22/24	budynek mieszkalny, wielorodzinny	1920-1945	
47	Chełmońskiego 26/28	budynek mieszkalny, 2 kondygnacje, wielorodzinny	1920-1945	
48	Chełmońskiego 37	budynek mieszkalny, wielorodzinny	1903	
49	Chełmońskiego 39	budynek mieszkalny, wielorodzinny	1900-1920	
50	Chełmońskiego 40 <i>zespół d. tartaku</i>	budynek produkcyjny	1920-1945	
51	Chełmońskiego 43	budynek mieszkalny, 2 kondygnacje, wielorodzinny	1900-1920	
52	Chełmońskiego 55 <i>zespół d. cegielni</i>	budynek mieszkalny 1 1/2 kondygnacji	1920-1945	
53	Chełmońskiego 55 <i>zespół d. cegielni</i>	budynek produkcyjny, ob. magazynowy	1920-1945	
54	Chełmońskiego 55 <i>zespół d. cegielni</i>	budynek administracyjny	1920-1945	
55	Chełmońskiego 55 <i>zespół d. cegielni</i>	budynek mieszkalny, 1 1/2 kondygnacji	1920-1945	
56	ul. Chopina 1	budynek mieszkalny, jednorodzinny	1910-1920	
57	ul. Chopina 3 a-b	budynek mieszkalny, dwurodzinny	ok. 1900	nie istnieje
58	ul. Chopina 4	budynek mieszkalny, dwurodzinny	przed 1900	
59	ul. Chopina 6	budynek mieszkalny, wielorodzinny	1920-1930	
60	ul. Chopina 8	budynek mieszkalny, wielorodzinny	1920-1930	
61	ul. Chopina 10	budynek mieszkalny, wielorodzinny	1920-1930	
62	ul. Chopina 11	Komenda Hufca	1900-1920	
63	ul. Chopina 12/14	budynek mieszkalny, wielorodzinny	przed 1926	
64	ul. Chopina 31	budynek mieszkalny, wielorodzinny	1900-1920	
65	ul. Chopina 32/34	budynek mieszkalny dwurodzinny	po 1920	
66	ul. Chrobrego 4	budynek mieszkalny, wielorodzinny	ok. 1900	

67	ul. Chrobrego 6/8	budynek mieszkalny, wielorodzinny	1920-1930	
68	ul. Chrobrego 12	budynek mieszkalny, wielorodzinny	1910-1920	
69	ul. Chrobrego 13	budynek mieszkalny, wielorodzinny	1920-1930	
70	ul. Chrobrego 21	budynek mieszkalny, wielorodzinny	1910-1920	
71	ul. Chrobrego 30	budynek mieszkalny, wielorodzinny	1910-1920	
72	ul. Chrobrego 32	budynek mieszkalny, wielorodzinny	przed 1900	
73	ul. Chrobrego 34	budynek mieszkalny, wielorodzinny	1910-1920	
74	ul. Chrobrego 39/41	budynek mieszkalny, dwurodzinny	1920-1930	
75	ul. Gdańska 1 <i>drukarnia</i>	budynek mieszkalny?	przed 1900	
76	ul. Gdańska 2	gmach użyteczności publicznej, ob. Policja,	1927	
77	ul. Gdańska 14	budynek mieszkalny	ok. 1900	
78	ul. Gdańska 18	budynek mieszkalny	ok. 1900	
79	ul. Gdańska 18a	budynek mieszkalny,	ok. 1900	
80	ul. Gdańska 23	budynek mieszkalny	ok. 1900	
81	ul. Gdańska 24	budynek usług oświaty	ok. 1900	
82	ul. Gdańska 25	budynek mieszkalny	1900-1920	
83	ul. Gdańska 35	budynek mieszkalny,	przed 1900	
84	ul. Gdańska 37	budynek mieszkalny,	1900-1920	
85	ul. Gdańska 37 <i>zakład wulkanizacji</i>	budynki produkcyjno- administracyjne,	1900-1920	cz. wyburzone
86	ul. Gdańska 46	Zespół zabudowań rzeźni	1886	
87	ul. Gdańska 55-60	budynek mieszkalny,	1920-1940	
88	ul. Grottgera 4	Dom wielorodzinny	1903	
89	ul. Grottgera 5	Dom wielorodzinny	2 poł. XIX w.	
90	ul. Grottgera 6	Dom wielorodzinny	2 poł. XIX w.	
91	ul. Grottgera 7	Dom wielorodzinny	2 poł. XIX w.	
92	ul. Grottgera 9	Dom wielorodzinny	I. 30. XX w.	
93	ul. Grottgera 11	Dom wielorodzinny	2 poł. XIX w.	
94	ul. Grottgera 14	Dom wielorodzinny	2 poł. XIX w.	
95	ul. Grottgera 16	Dom wielorodzinny	2 poł. XIX w.	
96	ul. Grottgera 17	Dom wielorodzinny	2 poł. XIX w.	
97	ul. Grottgera 18	Dom wielorodzinny	2 poł. XIX w.	
98	ul. Grottgera 20	Dom wielorodzinny	2 poł. XIX w.	

99	ul. Grottgera 22	Dom wielorodzinny	2 poł. XIX w.	
100	ul. Grottgera 24	Dom wielorodzinny	4 ćw. XVIII w	
101	ul. Grottgera 26	Dom wielorodzinny	2 poł. XIX w.	
102	ul. Grottgera 28	Dom wielorodzinny	2 poł. XIX w.	
103	ul. Jedn. Narodowej 1	budynek mieszkalno-usługowy	ok. 1900	nie istnieje
104	ul. Jedn. Narodowej 4	kamienica		nie istnieje
105	ul. Jedn. Narodowej 6	budynek mieszkalny		nie istnieje
106	ul. Jedn. Narodowej 10	budynek mieszkalny		nie istnieje
107	ul. Jedn. Narodowej 12	budynek mieszkalny		nie istnieje
108	ul. Jedn. Narodowej 15	budynek mieszkalno-usługowy	ok. 1900	
109	ul. Jedn. Narodowej 20	budynek hotelowy	1926	
110	ul. Jedn. Narodowej 21	budynek mieszkalny, wielorodzinny	1900-1920	
111	ul. Jedn. Narodowej 22	budynek mieszkalno-oświatowy,	ok. 1900	
112	ul. Jedn. Narodowej 23	budynek mieszkalno-usługowy	1903	
113	ul. Jedn. Narodowej 24	budynek mieszkalno-usługowy,	ok. 1900	
114	ul. Jedn. Narodowej 27	budynek mieszkalny, wielorodzinny	1911	
115	ul. Kolejowa 1 ob. Dworcowa 4-5-6	stacja kolejowa: dworzec, bud. gosp. i magaz., wieża ciśnień	ok. 1920	
116	ul. Konopnickiej 4	Dom wielorodzinny	2 poł. XIX w.,	
117	ul. Kossaka 42	budynek mieszkalny	I.20. XX w.	
118	ul. Kosynierów 2-4, 8-10, 12, 14-16	budynek mieszkalny dwurodzinny	I.20. XX w.	
119	ul. Kosynierów 18	budynek mieszkalny jednorodzinny	I.20. XX w.	
120	ul. Koszalińska 11	budynek mieszkalno-usługowy wielorodzinny	ok. 1900	
121	ul. Koszalińska 12	budynek mieszkalny, wielorodzinny	190-1920	
122	ul. Koszalińska 14	budynek mieszkalny, wielorodzinny	1900-1920	
123	ul. Koszalińska 16	budynek mieszkalny, wielorodzinny	1900-1920	
124	ul. Koszalińska 21	budynek mieszkalny	1900-1920	
125	ul. Koszalińska 21/23	budynek mieszkalny	1900-1920	
126	ul. Koszalińska 27	budynek mieszkalny,	1900-1920	
127	ul. Koszalińska 38	budynek mieszkalny,	1900-1920	
128	ul. Koszalińska 48	budynek mieszkalny	1900-1920	
129	ul. Kościelna 3	budynek mieszkalny	ok. 1900	
130	ul. Kościelna 3A	budynek gospodarczy	pocz. XX w.	

131	Kościelna 5	budynek mieszkalny	ok. 1900	
132	ul. Lipowa 3	dom wielorodzinny, wolnostojący	2 poł. XIX w.	
133	ul. 3 Maja 2, 4, 6	budynki mieszkalne, jedno- i dwurodzinne	1930-1940	
134	ul. Matejki 5a	dom wielorodzinny	2 poł. XIX w.	
135	ul. Matejki 11	dom wielorodzinny	kon. XIX w.,	
136	ul. Matejki 13	dom wielorodzinny	kon. XIX w.	
137	ul. Matejki 14	dom wielorodzinny	kon. XIX w.	
138	ul. Matejki 17	dom wielorodzinny	pocz. XX w.	
139	ul. Matejki 20	dom jednorodzinny	2 poł. XIX w.	
140	ul. Mickiewicza 1	dom wielorodzinny	1907	
141	ul. Mickiewicza 2	dom wielorodzinny	4 ćw. XVIII w.	
142	ul. Mickiewicza 4	dom wielorodzinny	2 poł. XVIII w	
143	ul. Mickiewicza 6	dom wielorodzinny	XVIII/XIX	
144	ul. Mickiewicza 8	dom wielorodzinny	poł. XIX w.	
145	ul. Mickiewicza 9	budynek mieszkalny wielorodzinny	1920-1930	
146	ul. Mickiewicza 10	budynek mieszkalny	1920-1930	
147	ul. Mielczarskiego 2	zakład ob. dom wielorodzinny	2 poł. XIX w.	
148	ul. Mielczarskiego 3	dom wielorodzinny	poł. XVIII w,	
149	ul. Mielczarskiego 4	dom wielorodzinny	4 ćw. XVIII w	
150	ul. Mielczarskiego 6	dom wielorodzinny	2 poł. XIX w.	
151	ul. Mielczarskiego 8	dom wielorodzinny	2 poł. XIX w.	
152	ul. Mieszka I nr 5	budynek mieszkalny wielorodzinny	1900-1920	
153	ul. Okrzei 1-2-3	budynki mieszkalne, wielorodzinne	ok. 1920	
154	ul. Polanowska 1	poczta + zespół budynków pocztowych	ok. 1900	
155	ul. Polanowska 4	budynek mieszkalny wielorodzinny	ok. 1900	
156	ul. Polanowska 7	budynek mieszkalny wielorodzinny	ok. 1900	
157	ul. Polanowska 9	budynek mieszkalno-usługowy wielorodzinny	ok. 1900	
158	ul. Polanowska 12	budynek mieszkalny	1900-1920	
159	ul. Polanowska 14 <i>budynek główny</i>	budynek mieszkalny wielorodzinny	ok. 1900	
160	ul. Polanowska 14 <i>oficyna</i>	budynek mieszkalny	1900-1920	
161	ul. Polanowska 14 <i>zabudowa gosp.</i>	budynki gospodarcze	ok. 1900	
162	ul. Polanowska 27	budynek mieszkalny	ok.1900	

163	ul. Polanowska 31	budynek mieszkalny	1900-1945	
164	ul. Polanowska 36	budynek mieszkalny, wielorodzinny	1900-1920	
165	ul. Polanowska 38	budynek mieszkalno-usługowy	1904	
166	Polskiej Organizacji Wojskowej - Park	pawilon parkowy (nowy)	1920-1930 (?) (ok. 2000 r.)	
167	ul. Powstańców Warszawskich 4	Sąd Rejonowy – dom wielorodzinny	I. 30 te XX w.	
168	ul. Powstańców Warszawskich 5	budynek mieszkalno-usługowy	ok. 1930	
169	ul. Powstańców Warszawskich 6	budynek mieszkalny dwurodzinny	ok. 1930	
170	ul. Powstańców Warszawskich 7	budynek mieszkalny	ok. 1930	
171	ul. Powstańców Warszawskich 8	budynek mieszkalny	ok. 1930	
172	ul. Powstańców Warszawskich 9	budynek mieszkalny	ok. 1930	
173	ul. Powstańców Warszawskich 10	budynek mieszkalny	ok. 1930	
174	ul. Powstańców Warszawskich 11	budynek mieszkalny	ok. 1930	
175	ul. Powstańców Warszawskich 12	budynek mieszkalny	ok. 1930	
176	ul. Powstańców Warszawskich 15	budynek mieszkalny	ok. 1930	
177	ul. Powstańców Warszawskich 16	budynek mieszkalny,	ok. 1930	
178	ul. Powstańców Warszawskich 18	budynek mieszkalny	ok. 1930	
179	ul. I Pułku Ułanów 1	Poradnia Dziecięca,	przed 1900	
180	ul. I Pułku Ułanów 2	budynek mieszkalny, wielorodzinny	przed 1900	
181	ul. I Pułku Ułanów 3	budynek mieszkalny, wielorodzinny	przed 1900	
182	ul. I Pułku Ułanów 4	budynek mieszkalny, wielorodzinny	1901-1902	
183	ul. I Pułku Ułanów 5/6	budynek mieszkalny,	przed 1900	
184	ul. I Pułku Ułanów 7a	budynek mieszkalny, wielorodzinny	1900-1920	
185	ul. I Pułku Ułanów 8	budynek mieszkalny	ok. 1900	
186	ul. I Pułku Ułanów 9 <i>Szpital Powiatowy w Sławnie - zespół</i>	<u>pawilony szpitalne,</u> <u>budynki administracyjno- -</u> <u>gospodarcze</u>	1886-1888	
187	ul. I Pułku Ułanów 11 <i>Zesp. Szkół Zawodowych</i>	budynek oświatowy <i>Willa Schultz</i>	1891	
188	ul. I Pułku Ułanów 13 <i>d. Browar</i>	budynek mieszkalny,	1866	
189	ul. I Pułku Ułanów 16	budynek mieszkalny, wielorodzinny	1900-1920	
190	ul. I Pułku Ułanów 17	budynek mieszkalny,	1900-1920	nie istnieje
191	ul. I Pułku Ułanów 19	budynek mieszkalny, wielorodzinny	1900-1920	
192	ul. I Pułku Ułanów 20 <i>Sąd Rejonowy</i>	gmach publiczny	ok. 1930	

193	ul. I Pułku Ułanów 47	budynek mieszkalny	1920-1940	
194	ul. Rapackiego 1	dom wielorodzinny	4 ćw. XIX w.	
195	ul. Rapackiego 2	dom wielorodzinny	4 ćw. XIX w.	
196	ul. Rapackiego 2a	dom wielorodzinny	4 ćw. XIX w.	
197	ul. Rapackiego 4-5	dom wielorodzinny	4 ćw. XIX w.	
198	ul. Rapackiego 6	dom wielorodzinny	2 poł. XIX w.	
199	ul. Rapackiego 7	dom wielorodzinny	2 poł. XIX w.	
200	ul. Rapackiego 8	dom wielorodzinny	2 poł. XIX w.	
201	ul. Rapackiego 9	dom wielorodzinny	2 poł. XIX w.	
202	ul. Rapackiego 10	om wielorodzinny	2 poł. XIX w.	
203	ul. Rapackiego 11	dom wielorodzinny	2 poł. XIX w.	
204	ul. Rapackiego 14-15	dom wielorodzinny	2 poł. XIX w.	
205	ul. Rapackiego 16-17	dom wielorodzinny	2 poł. XIX w.	
206	ul. Rapackiego 22	dom wielorodzinny	4 ćw. XVIII w.	
207	ul. Rapackiego 23	dom wielorodzinny	2 poł. XVIII w.	
208	ul. Sempołowskiej 3 <i>Szkoła Podst. nr 3</i>	gmach oświatowy, <i>d. Kulturamt</i>	przed 1900	
209	ul. Sempołowskiej 3a <i>Szkoła Podst. nr 3</i>	gmach oświatowy, <i>Mädchen Mittelschule</i>	przed 1900	
210	ul. Sempołowskiej 5	budynek mieszkalny,	1900-1920	
211	ul. Sienkiewicza 1	budynek mieszkalny	ok. 1930	
212	ul. Sienkiewicza 2	budynek mieszkalny,	ok. 1930	
213	ul. Sienkiewicza 3	budynek mieszkalny	ok. 1930	
214	ul. Skłodowskiej-Curie 7	budynek mieszkalno-usługowy	2 poł. XIX w.	
215	ul. Skłodowskiej-Curie 20	budynek mieszkalno-usługowy	poł. XIX w.	
216	ul. Skłodowskiej-Curie 20	budynek mieszkalno-usługowy	1922 r.	
217	ul. Skłodowskiej-Curie 22	budynek mieszkalno-usługowy	poł. XIX w.	
218	ul. Skłodowskiej-Curie 24	budynek mieszkalno-usługowy (kamienica)	ok. 1900	
219	ul. Skłodowskiej-Curie 26	budynek mieszkalno-usługowy (kamienica)	kon. XIX w.	
220	ul. Skłodowskiej-Curie 28	budynek mieszkalno-usługowy (kamienica)	kon. XIX w.	
221	Sportowy plac 1	budynek oświatowy	ok. 1930	
222	Sportowy plac 2	budynek sportowy	ok. 1930	
223	Sportowy plac 3	budynek mieszkalny	ok. 1930	nie istnieje
224	ul. Staszica 1-2	budynek mieszkalny dwurodzinny	I. 20. XX w.	

225	ul. Woj. Polskiego 1	budynek mieszkalny	ok. 1920	
226	ul. Woj. Polskiego 6	budynek mieszkalny, jednorodzinny	1910-1920	
227	ul. Woj. Polskiego 12 a-c	budynek mieszkalny wielorodzinny	ok. 1926	
228	ul. Woj. Polskiego 15	budynek mieszkalno-usługowy	ok. 1920	
229	Wolności plac 1	budynek mieszkalny	ok. 1930	
230	Wolności plac 2	budynek mieszkalny	ok. 1930	
231	Wolności plac 3	budynek mieszkalny	ok. 1930	
232	Wolności plac 6	budynek mieszkalny	ok. 1930	
233	Wyszyńskiego plac 1 = Skłodowskiej-Curie 1	Kasa Pożyczkowa – Gmach Banku	ok. 1930	
234	Wyszyńskiego plac 5	dom wielorodzinny	1906	
235	Wyszyńskiego plac 6	dom wielorodzinny	2 poł. XVIII w.	
236	Wyszyńskiego plac	cmentarz kościelny	XIV w.	
237	ul. Polanowska	cmentarz ewangelicki	XIX w.	
238	ul. Gdańska	cmentarz żydowski	XIX w.	
239	ul. Sempołowskiej	cmentarz komunalny	XIX-XX w.	
240	przy kanale miejskim	Park miejski	poł. XIX w.	
241	ul. Kąpielowa	Ogród Botaniczny	1930 r.	

Załącznik nr 3**Wykaz stanowisk archeologicznych na obszarze miasta Sławna**

GMINNA EWIDENCJA ZABYTKÓW
- stanowiska archeologiczne -
(stan na 11.2015)

Nr	Miejscowość	Nr stan. w miejscowości	Nr stan. na arkuszu	Chronologia	Funkcja
1	SŁAWNO	14	25/11-25	K.WIELB., WS, SR	LX, O, LX
2	- " -	15	26/11-25	P-N	LX
3	- " -	16	27/11-25	SR	LX
4	BOBROWICZKI	8	20/11-25	KAK, WS, SR	LX, LX, LX
5	SŁAWNO	19	27/11-26	SR	LX
6	BOBROWICZKI	11	28/11-26	N, SR/NOW	LX, LX
7	- " -	12	29/11-26	K.WIELB.,SR/NOW	LX,LX
8	KWASOWO	3	30/11-26	PN/WB	LX
9	SŁAWNO	18	26/11-26	WS	LX
10	- " -	11	12/11-26	WS	O
11	- " -	8	11/11-26	WS(VIII-IX)	O
12	- " -	17	3/11-26	WS	?
13	- " -	21	50/11-26	KŁŻ/KPM, K.WIELB., WS	LX, LX, LX
14	- " -	22	51/11-26	SR	LX
15	- " -	20	47/11-26	SR	LX
16	SŁAWSKO	11	44/11-26	WR, SR/NOW	LX, LX
17	SŁAWNO	24	45/11-26	WS,SR	LX,O
18	- " -	23	46/11-26	KAK, WB, WR.WS(VIII-IX), WS(XII-XIII), SR/NOW	LX, LX, LX, O, O, O
19	- " -		/11-26	SR/NOW	SM
20	- " -	29	109/12-26	KŁŻ/KPM,WS	LX, O
21	- " -	28	28/11-25	KP	Cmentarz, Skarb

Załącznik nr 4**Obiekty wpisane do gminnej ewidencji zabytków, wskazane przez Burmistrza Miasta Sławna**

GMINNA EWIDENCJA ZABYTKÓW
- inne zabytki nieruchomości wyznaczone przez burmistrza miasta Sławno -
(2015 r.)

L.p.	ADRES	OBIEKT - TYP	DATOWANIE	UWAGI
1	ul. Chrobrego 25	budynek mieszkalny, 2 i 1/2 kondygnacji wielorodzinny	1920-1930	
2	ul. Gdańska 8	budynek mieszkalny 2 i 1/2 kondygnacji	1920-1945	
3	ul. Gdańska 12	budynek mieszkalny, 2 kondygnacje	1900-1920	
4	ul. Gdańska 19	budynek mieszkalny 2 kondygnacje	ok. 1920	
5	ul. Jagiełły 11	budynek mieszkalny 1 i 1/2 kondygnacji	1900-1920	
6	ul. Jedn. Narodowej 34	budynek mieszkalny 2 i 1/2 kondygnacji wielorodzinny	ok. 1900	
7	ul. Kopernika 5	budynek bankowy 1,5 kondygnacji	1920-1930	
8	ul. Koszalińska 9	budynek mieszkalny 2 kondygnacje	1900-1920	
9	ul. Koszalińska 10	budynek mieszkalno-usługowy 2 i 1/2 kondygnacji	ok. 1900	
10	ul. Koszalińska 46	budynek mieszkalny 2 i 1/2 kondygnacji	ok. 1930	
11	ul. Matejki 1	dom wielorodzinny	ok. 1930	
12	ul. Matejki 3	dom mieszkalny	ok. 1930	
13	ul. Mickiewicza 7	budynek usług oświatowych 2 i 1/2 kondygnacji	ok. 1930	
14	ul. Morska 5	budynek mieszkalny, 1 i 1/2 kondygnacji, jednorodzinny	ok. 1930	
15	ul. Polanowska 15 <i>zespół mleczarni</i>	budynki produkcyjne, administracyjne od 1 do 3 kondygnacji	ok. 1900	

16	ul. Sempołowskiej 2 <i>Zespół Szkół Agrotechnicznych</i>	budynek mieszkalny, 1 i 1/2 oraz 2 kondygnacyjne	1900-1920	
17	ul. Sempołowskiej 4	budynek mieszkalny, 1 i 1/2 kondygnacji	przed 1900	
18	ul. Woj. Polskiego 5	budynek mieszkalny 2 i ½ kondygnacji	ok.. 1930	
19	ul. Woj. Polskiego 10	Poradnia Chirurgii 2 i ½ kondygnacji	ok. 1930	
20	ul. Woj. Polskiego 16	budynek mieszkalny 2 i ½ kondygnacji	ok. 1930	
21	ul. Woj. Polskiego 17	budynek mieszkalny 2 kondygnacje wielorodzinny	ok. 1920	

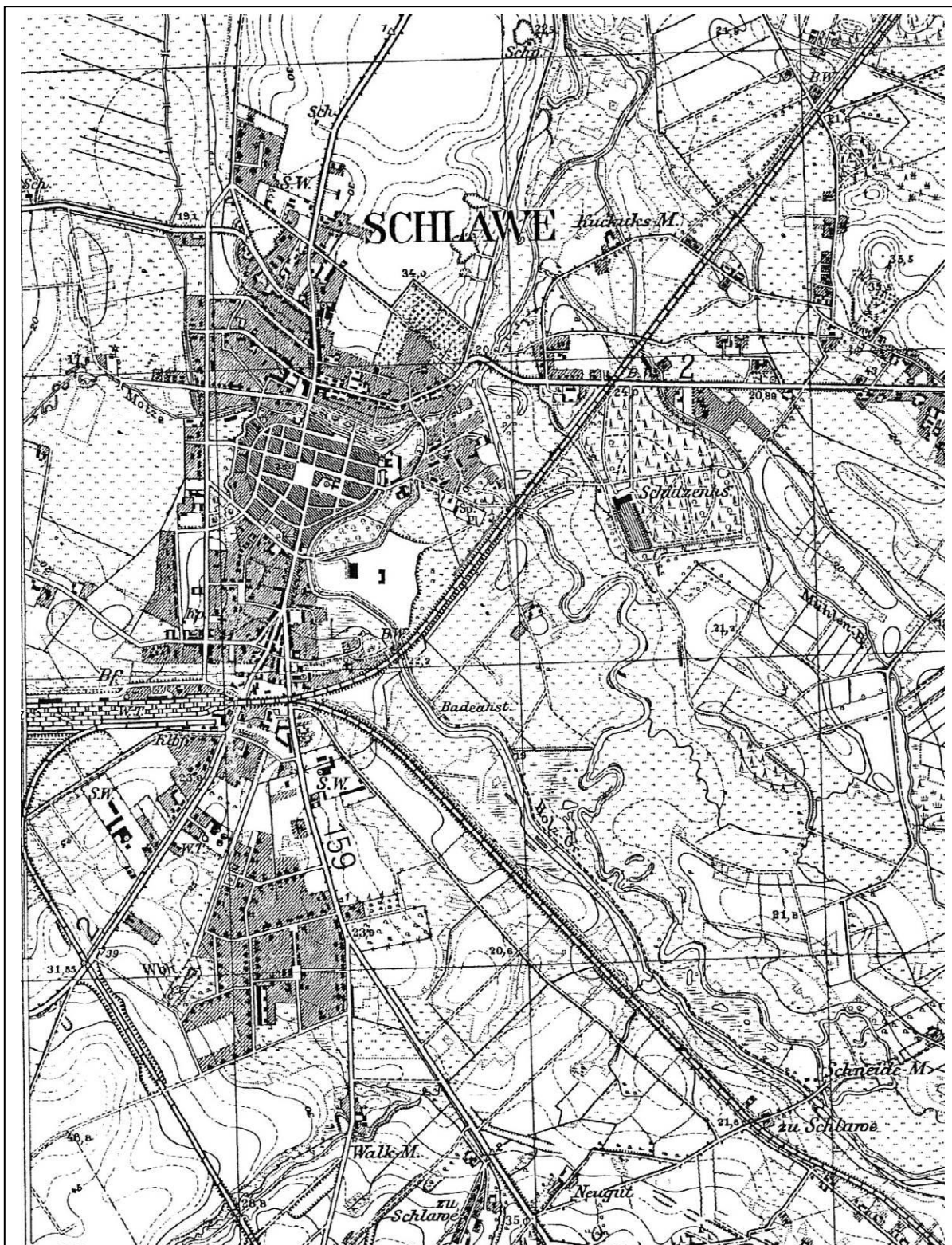
KARTOGRAFIA

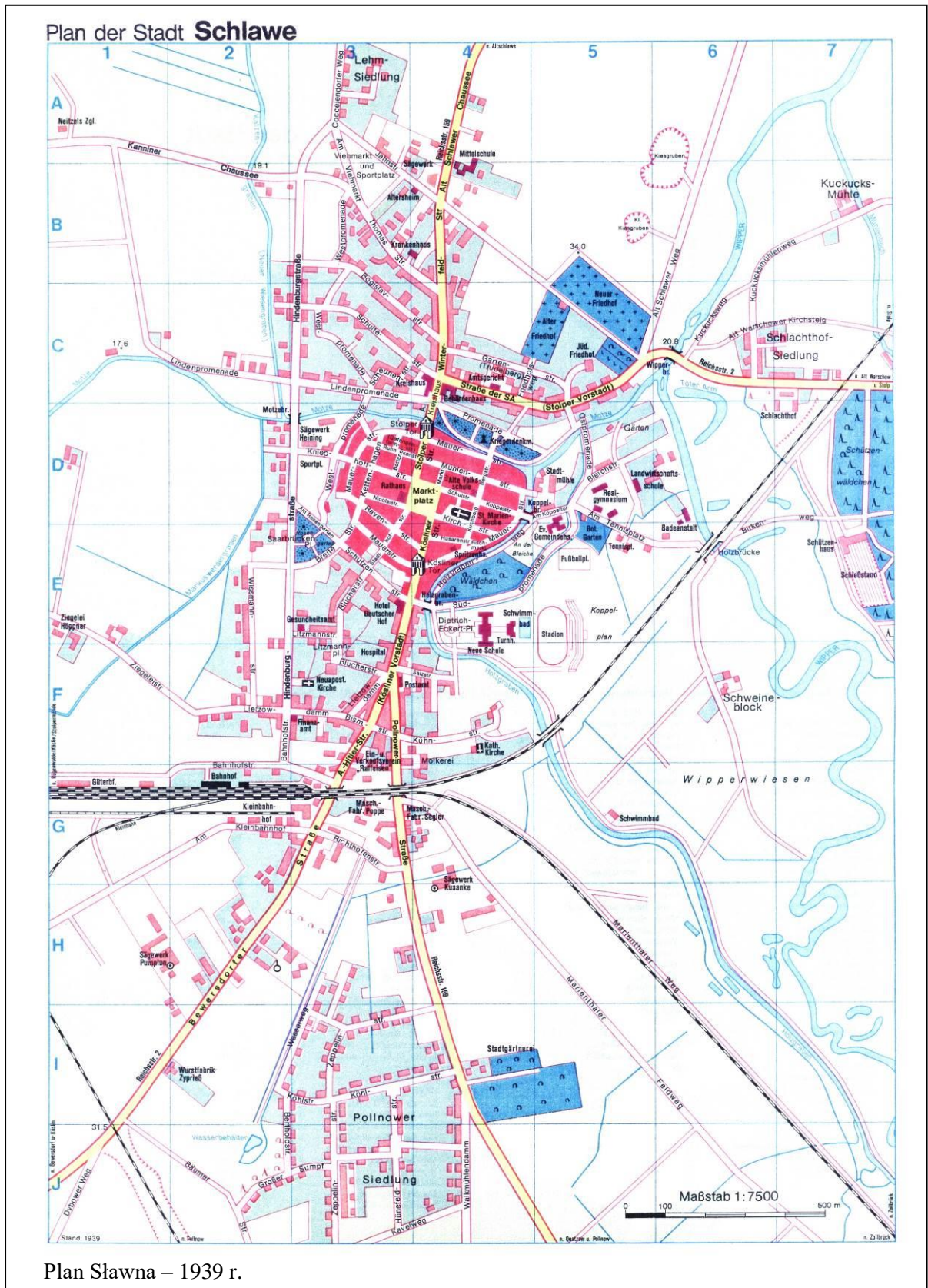
Mapa Sławna – 1836 r.

Mapa Sławna (Messischblatt) – 1911 r.

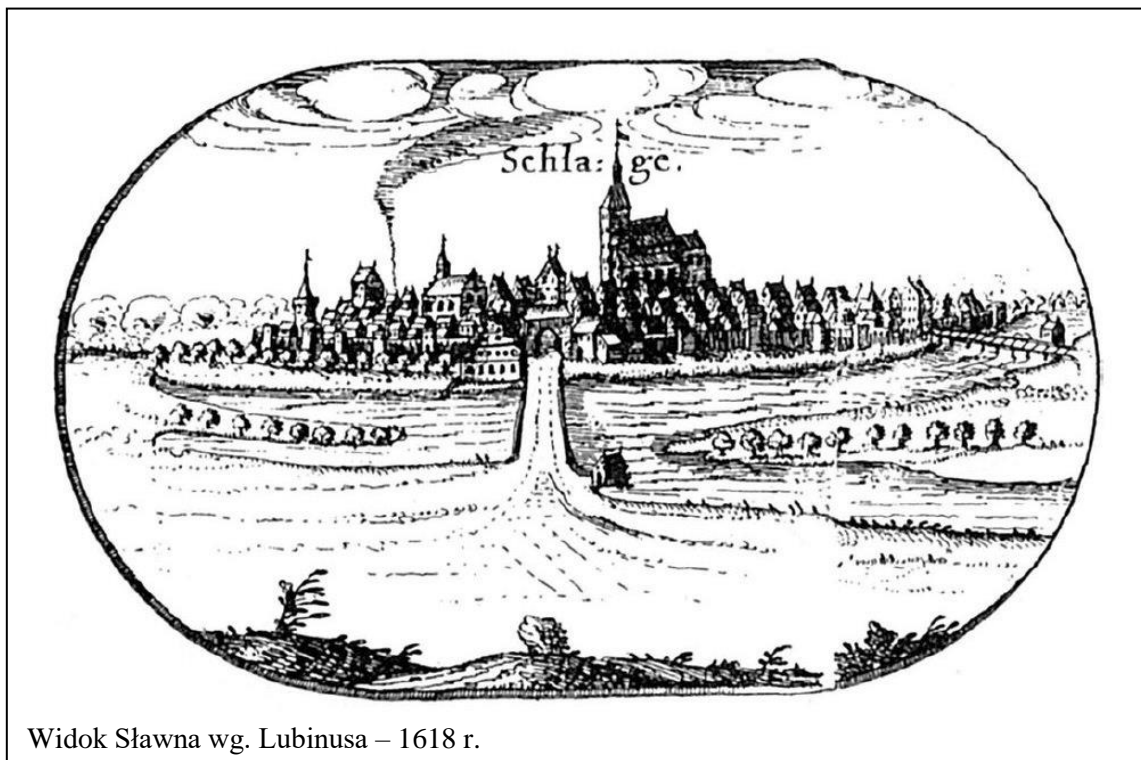

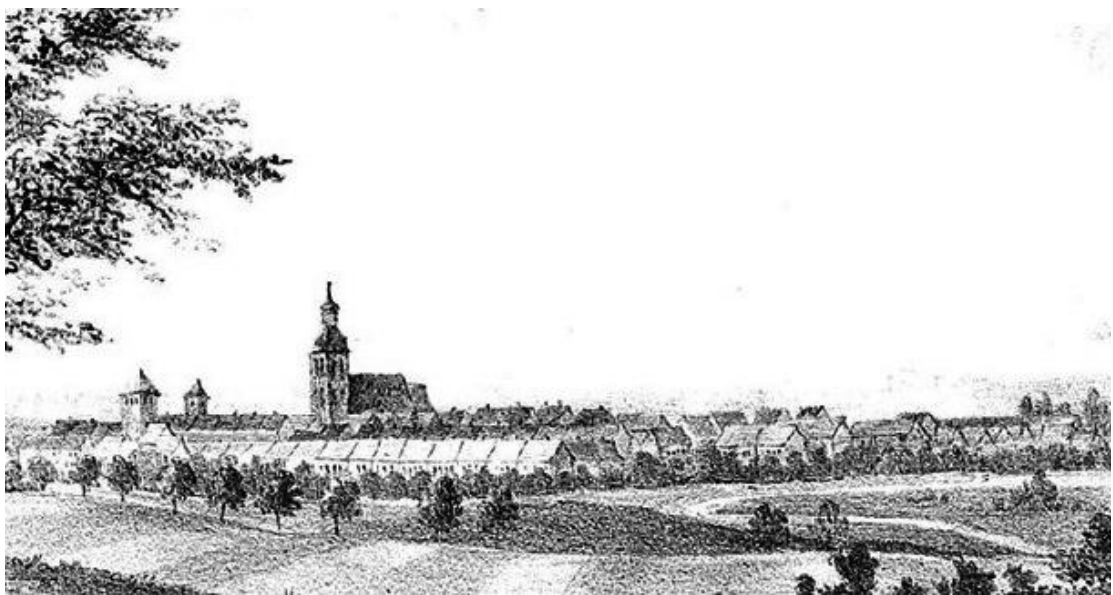
Mapa Sławna (Messtischblatt) – 1933 r.

Plan Sławna – 1939 r.

IKONOGRAFIA

Widok Sławna wg. Senne – 1844 r.

Sławno, widok z lotu ptaka – sprzed 1939 r.

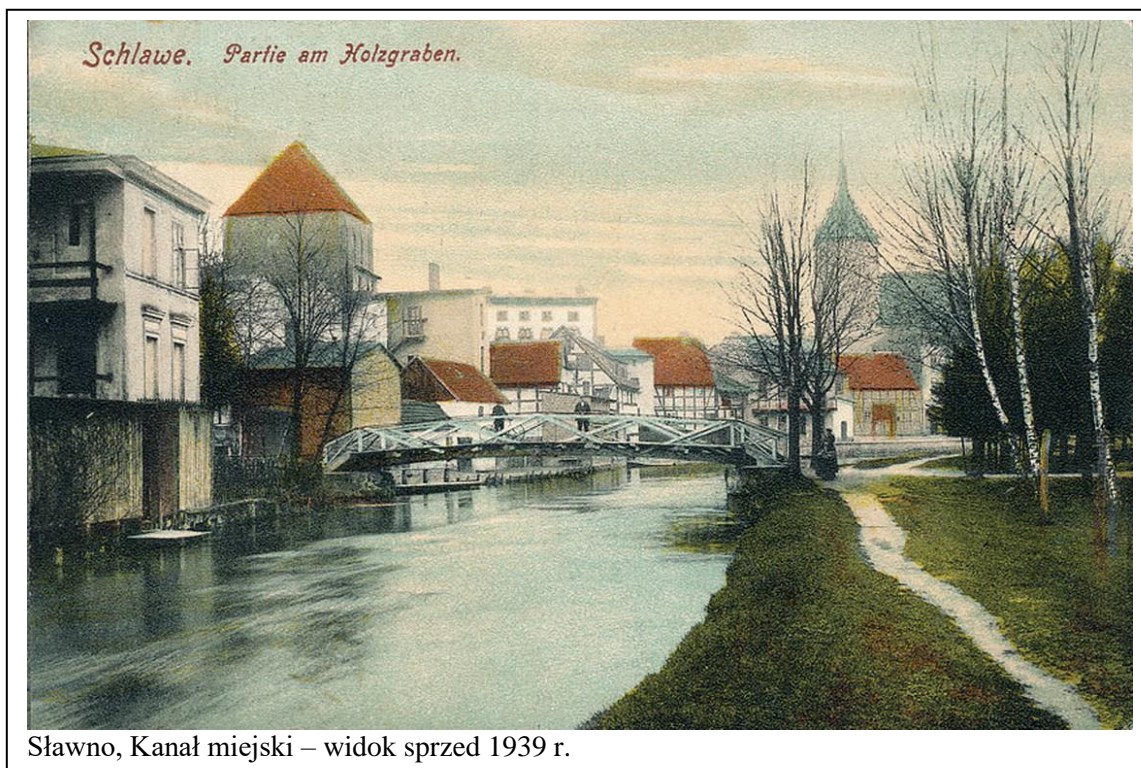

Widok Sławna od pld.-zachodu – 1935 r.

Sławno, rynek – widok sprzed 1939 r.

ILUSTRACJE STARE MIASTO

Brama Koszalińska- poł. XV w.

Brama Słupska – poł. XV w.

Rynek – część wschodnia

Rynek – część płn.-zachodnia

Ulica Grottgera

Ulica Jedności Narodowej

Ulica Basztowa

Ulica Rapackiego

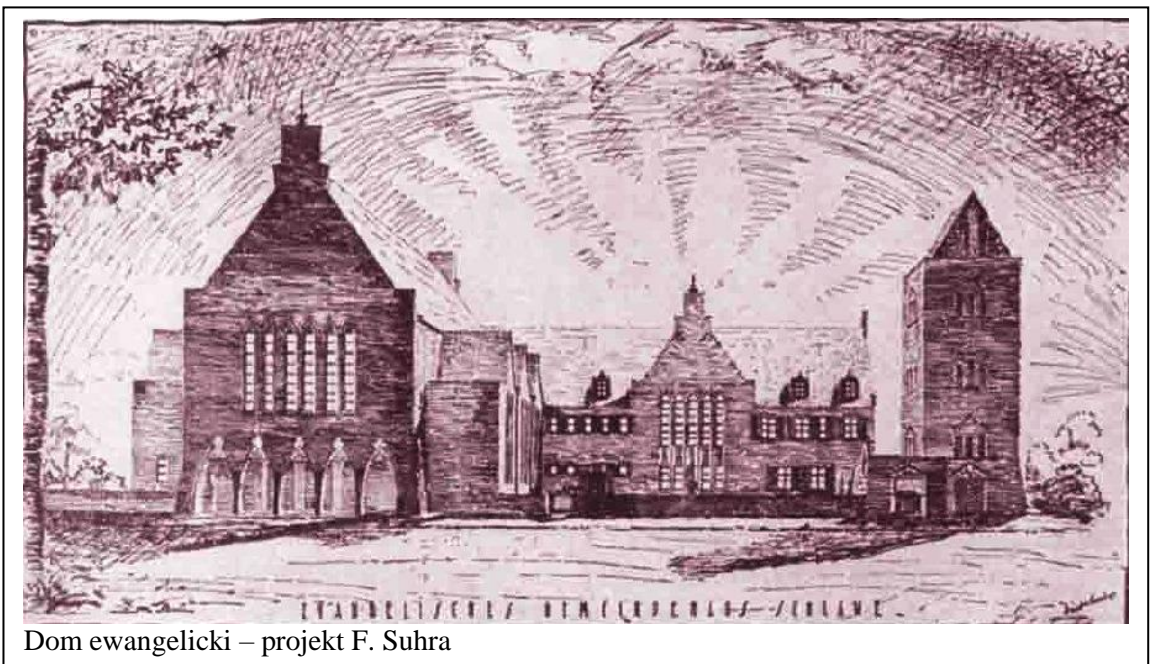
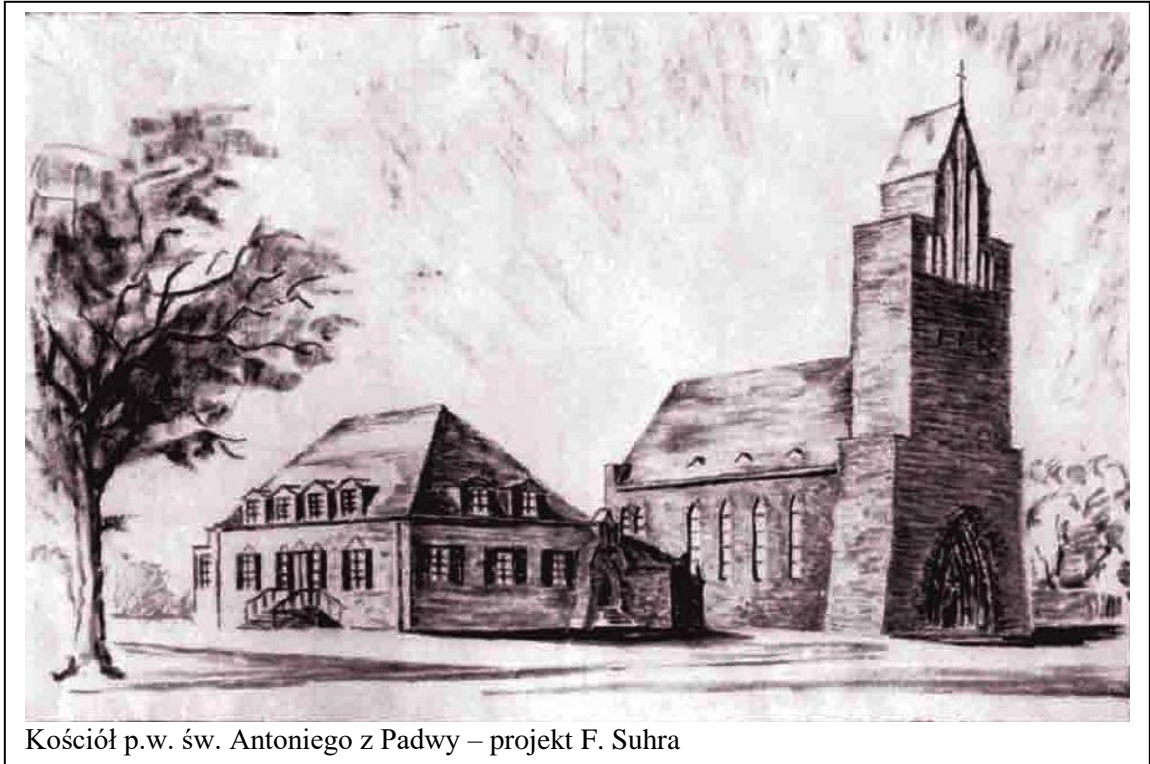
KOŚCIOŁY

Kościół p.w. Najświętszej Marii Panny – XIV w.

Kościół p.w. św. Antoniego z Padwy – 1925/26

URZĘDY

SZKOŁY

Szkoła miejska (ob. dom), 1821 r. — ul. Grottgera 8

Progimnazjum (ob. Liceum), 1872 r. – ul. Cieszkowskiego 4

Szkoła Podstawowa (ob. Gimnazjum), 1937 r. – pl. Sportowy 2

Sala gimnastyczna przy Szkole Podstawowej (ob. Gimnazjum), 1937 r. – pl. Sportowy 2

BUDYNKI UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ

Hotel „Deutscher Hof” (ob. Stare Kino”), 1926 r. - ul. Jed. Narodowej 20

Budynek Kasy Pożyczkowej, ob. Bank, ok. 1930 r.- ul. Skłodowskiej-Curie 1

PRZEMYSŁ - TECHNIKA

Młyn zbożowy, ok. 1880 r. – ul. Cieszkowskiego 1A

Wieża ciśnień, 1927 r. – ul. Koszalińska 23A

Fabryka konserw, 1927 r. – ul. Koszalińska 49

Magazyny zbożowe, XIX/XX w. – ul. Rapackiego 13

DOMY - KAMIENICE

ul. Jed. Narodowej 24

ul. Kościelna 3

ul. Powst. Warszawskich 18

pl. Wolności 1

Nowa zabudowa – okolice ul. Basztowej

Nowa zabudowa - ul. Lipowa / Skłodowskiej

PARKI

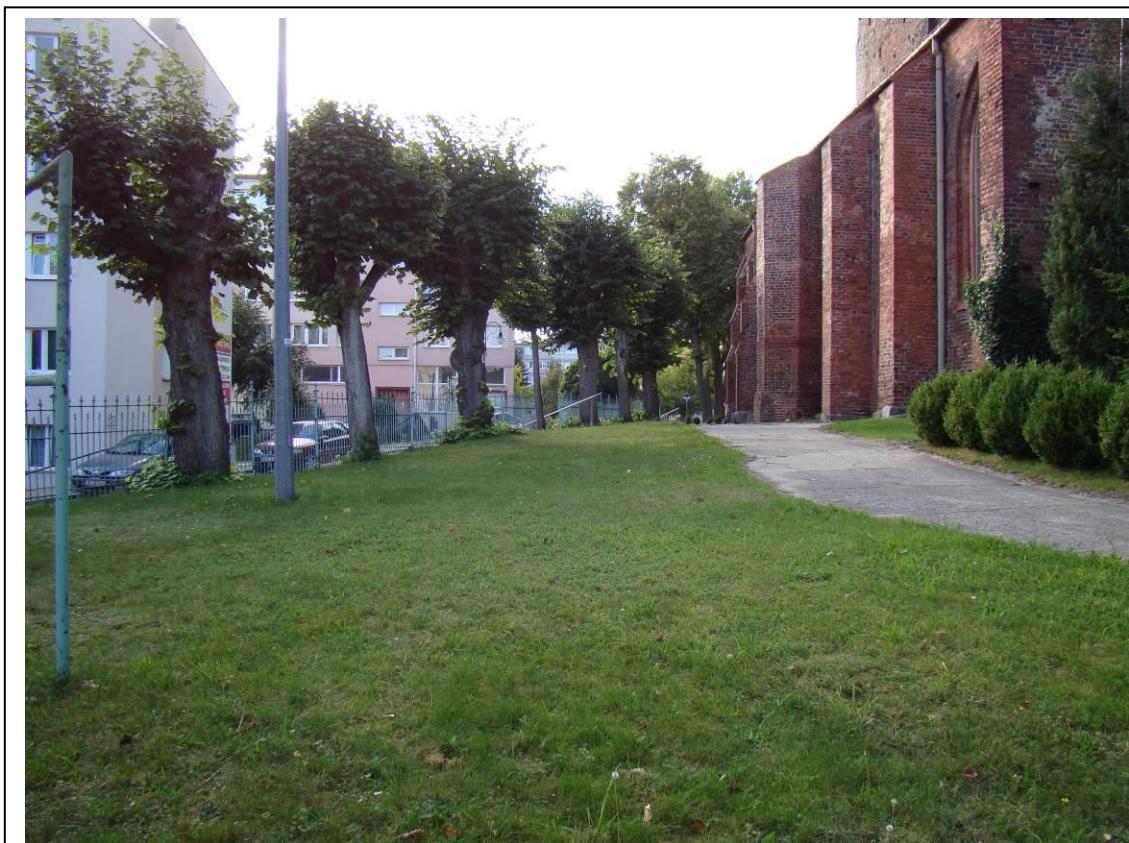

Park Miejski im. Polskiej Organizacji Wojskowej

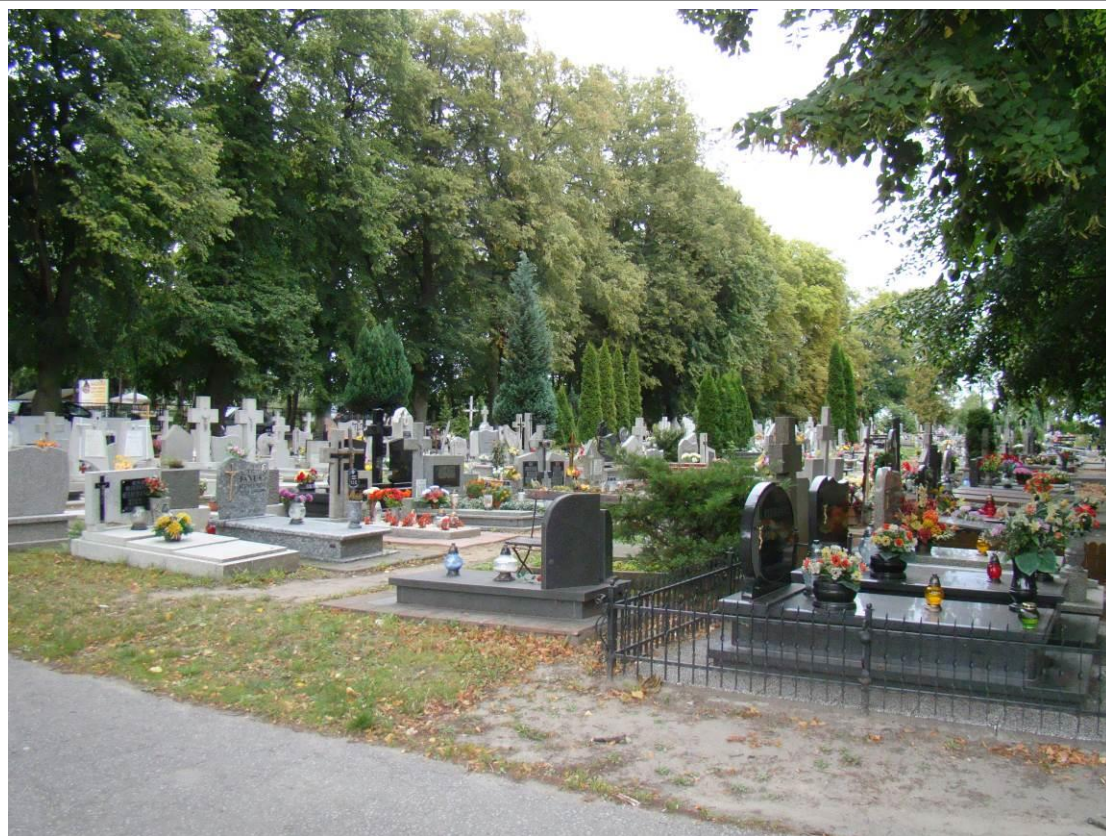

Park Miejski – okolice pl. Sportowego

CMENTARZE

Cmentarz przykościelny – pl. ks. kard. Stefana Wyszyńskiego

Cmentarz komunalny – ul. Sempołowskiej